

หลากหลายวิธี...

สร้างคนดีสู่สังคม

370.11

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

หลากหลายวิถี ... สร้างคนดีสู่สังคม

กรุงเทพฯ : สาธิตเกษตร 2550

จำนวน 290 หน้า

ISBN 978-974-7361-94-0

1. คุณธรรม
2. คนดี
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ชื่อเรื่อง

หลากหลายวิถี ... สร้างคนดีสู่สังคม

พิมพ์ครั้งที่ 1

ตุลาคม 2550

จำนวน

1,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 0-2942-8800-9

โทรสาร 0-2942-8093

Website : <http://www.kus.ku.ac.th>

ผู้พิมพ์

บริษัท กีเลนการพิมพ์ จำกัด

66/26-29 หมู่ 12 ซอยรามอินทรา 40

น.รามอินทรา คลองกุ่ม บึงกุ่ม กรุงเทพฯ

โทร. 0-2508-0000 โทรสาร 0-2508-8065

คำนำ

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็น **คนดี** มาตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนในปีพุทธศักราช 2514 จนถึงปัจจุบัน รวมเวลาได้ 36 ปี ตามปณิธานการจัดการศึกษาของ **ศ.ดร.อุบล เรืองสุวรรณ** ผู้ก่อตั้งโรงเรียนที่วางรากฐาน การจัดการศึกษาเน้นการอบรม ดูแลนักเรียนให้เป็นผู้มีจิตสำนึก สามารถทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

หนังสือ **หลากหลางวิถี...สร้างคนดีสู่สังคม** เล่มนี้เป็นการรวบรวมประสบการณ์ตรงของอาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ส่วนหนึ่งที่ทุ่มเทเวลาให้กับการพัฒนาความเป็น **คนดี** ของลูกศิษย์ ผ่านวิถีชีวิตประจำวันในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำชั้นและในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยใช้ **คุณธรรมนำความรู้** เป็นแนวทาง เพราะมีความเชื่อมั่นว่าเด็กที่เป็น **คนดี** จะเป็นคนเก่งและมีความสุข

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับครูที่กำลังมองหาตัวอย่างที่หลากหลางในการพัฒนาความเป็น **คนดี** ให้เกิดขึ้นในตัวเอง ๆ

นางนงเยาว์ อรุณรัตน์

(ผศ.ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ)

อาจารย์ใหญ่

บรรณาธิการแถลง

ตลอดระยะเวลา 36 ปีที่ผ่านมา อาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาทุกคน ได้ตั้งมั่นในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็น**คนดี**ของสังคมมาอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้โอกาสทุกโอกาสไม่ว่าจะเป็นช่วงกิจกรรมสนทนางามเช้าในช่วงโมฆะสอนตามกลุ่มสาระ: การเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนกับนักเรียน สอดแทรก**“ความดี”**เข้าสู่จิตใจของนักเรียน วิธีการต่าง ๆ ที่อาจารย์ใช้กับนักเรียนมีเอกลักษณ์และความหลากหลายเนื่องจากโรงเรียนให้อิสระทางวิชาการแก่อาจารย์ในการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน ซึ่งวิธีการบางส่วนได้ถูกรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบบทความในหนังสือเล่มนี้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรากฏในหนังสือ **“หลากหลายวิถี ... สร้างคนดีสู่สังคม”** เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ในตำราเล่มใด นับเป็น**มรดกทางความคิด** ที่อาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา นำเสนอเพื่อเผยแพร่ไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดแก่เยาวชน

ภาพปกหน้าของหนังสือเล่มนี้เป็นรูป**หัวใจบรรจุกุภาพการทำกิจกรรม**ของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อสื่อสารว่าอาจารย์ทุกคนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้นักเรียน**ดวงจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก และความปรารถนาดี** อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิด**คุณลักษณะที่พึงประสงค์**เพื่อเป็นรากฐานในการเป็น**คนดี**ที่สังคมต้องการ

คณะผู้เขียน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้ จะเป็นส่วนหนึ่ง
ที่สะท้อนให้สังคมเห็นบทบาทของครูในการทำหน้าที่สร้างคนดีให้แก่
ประเทศชาติ และหวังว่าแต่ละบทความจะมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนของ
ความคิดในการหาแนวทางที่สร้างสรรค์ แปลงใหม่ เพื่ออบรมสั่งสอน
เยาวชนของชาติต่อไปในอนาคต

(รศ.เสารัตน์ ภัทรฐิธินันท์)

บรรณาธิการ

สารบัญ

คำนำ	ก
บรรณาธิการแถลง	ค
พัฒนาคนดีผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	
❁ นวนอนไหม ...	
สาขางใจคุณธรรม	1
โตง ... รศ.ดร.จิราภรณ์ ตีรিতวี	
❁ แบ่งปันประสบการณ์	
การสอนคุณธรรม จริยธรรม	17
โตง ... อาจารย์ณิธกมล แก่นเพิ่ม	
❁ กระดาษที่ถูกขยำทิ้ง ...	
ในชั่วโมงโฮมรูม	31
โตง ... ผศ.พรทิพย์ แก้วบุญเรือง	
❁ ปิงวาจา ...	
จุดเริ่มต้นของคนดี	37
โตง ... ผศ.พรมารินทร์ สุทธิจิตตา:	
❁ ดรุ ...	
ผู้พัฒนาคน	49
โตง ... ผศ.ภาณุวัฒน์ จิระกรานนท์	
❁ คุณธรรมเพื่อคุณภาพชีวิต	65
โตง ... ผศ.รุ่งพันธุ์ สดเจริญ	
❁ คุณธรรม ...	
คุณค่าที่ไม่ควรมองข้าม	85
โตง ... ผศ.ลำดวน ทองพรม	
❁ ผีกินสังข์ ...	
ไร้กรอบ 4 R	101
โตง ... รศ.สมศรี กิติศรีวรรณพันธุ์	
❁ พัฒนาคนดี ...	
พัฒนาที่ปัญญา	111
โตง ... รศ.เสารัตน์ ภัทรฐิตินันท์	

พัฒนาคนดีผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้

☸	บทบาทครูกับงานพัฒนาคุณธรรม	127
	โตง ... ผศ.กฤติงา เรวัธ	
☸	กิจกรรมกลุ่ม ...	
	สู่ความรู้รักสามัคคี	149
	โตง ... อาจารย์ถนุชา ปนคำ	
☸	คณิตศาสตร์กับความเพียร	175
	โตง ... อาจารย์นุชนารถ กุ้เจริญ	
☸	ความกตัญญูที่มากับเสียงเพลง	185
	โตง ... ผศ.รังสรรค์ โสวัณณะ	
☸	พัฒนาคุณธรรม งานประจำครูพลศึกษา	201
	โตง ... ผศ.วีโรจน์ จันทร์หอม	
☸	ครูกับบทบาทของพ่อแม่คนที่ 2	215
	โตง ... ผศ.ศรีสุดา ไกรวพันธ์	
☸	ความน่ารักที่ประจักษ์ในบันทึก	227
	โตง ... ผศ.สมใจ บุญอุรพิภิญโญ	
☸	ธรรมชีวิต	247
	โตง ... อาจารย์สุขุเดช ศรีทา	
☸	เรื่องเล่า ...	
	ประสบการณ์จากการสอนเด็ก ๕๖	267
	โตง ... ผศ.อัญชรา เศรษฐศาสตร์	
☸	คุณธรรมนำเด็กไทย	278
	โตง ... อ.อุณาโลม ธิติสุธา	

หนอนไหม ...

สาขางใจคุณธรรม

รศ.ดร.จิราภรณ์ ตีรทวี

ชมรมรักษ์โรงเรียนร่วมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้จัดให้มีกิจกรรม “โครงการศึกษาหนอนไหม-ใบหม่อน” มาอย่างต่อเนื่องประมาณ 5 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้นักเรียนเรียนรู้วงจรชีวิตของหนอนไหม ตลอดจนสามารถเขียนห่วงโซ่อาหารและสายใยอาหารในสภาพแวดล้อมที่จัดขึ้น
2. ให้นักเรียนเรียนรู้ถึงประโยชน์และคุณค่าต้นหม่อนและหนอนไหม
3. ให้นักเรียนได้ฝึกใช้กระบวนการในการศึกษาความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ

รูปแบบการศึกษาอยู่ในดุลพินิจของอาจารย์ประจำชั้นแต่ละห้องที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์โดยมีสมาชิกของชมรมรักษ์โรงเรียนเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ เช่น จัดหาหนอนไหมพันธุ์ต่าง ๆ ภาชนะสำหรับเลี้ยงหนอนไหม ใบหม่อน

สำหรับ เป็นอาหารของหนอนไหม ตลอดจนจัดให้นักเรียนได้นำ
เสนอผลการศึกษาในอาคารอบุล เรียงสุวรรณ

ปีแรก ๆ ที่โครงการนี้เข้ามาสู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อาจารย์
ในระดับทุกคนมีความคิดว่าน่าจะเป็นงานของฝ่ายวิชาการโดยมีอาจารย์
ผู้สอนวิทยาศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบ เพราะเป็นการศึกษาชีวิตสัตว์และระบบ
นิเวศซึ่งเป็นเนื้อหาตรงกับที่นักเรียนเรียนในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ แต่ในที่สุด
การเลี้ยงหนอนไหมถูกโอนให้มาเป็นภาระของอาจารย์ประจำชั้น เหตุผล
เพราะอาจารย์ประจำชั้นอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนและหนอนมากกว่า ปีการศึกษา
2549 ผู้เขียนจึงถือโอกาสใช้หนอนไหมเป็นสื่อชักใยคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัว
ลูกศิษย์ห้อง ป.3/5 ด้วยการออกแบบกิจกรรมให้กลมกลืนไปกับวิถีชีวิตปกติ
ของนักเรียน เวลาที่ใช้ในการศึกษา ส่วนหนึ่งใช้ชั่วโมงกิจกรรมอิสระและ
พัฒนาตน แต่เวลาส่วนใหญ่คือตั้งแต่เข้าจรดเย็น กล่องใส่หนอนจะอยู่ที่โต๊ะ
หลังห้องเรียนพร้อมที่จะให้นักเรียนแวะเวียนมาทักทายกันได้ ตลอดเวลาที่
นักเรียนมีเวลาว่าง

สมาชิกห้อง ป.3/5

สมาชิกห้อง ป.3/5 ประกอบด้วย ครูประจำชั้น 2 คน นิสิตฝึกสอน 1 คน และนักเรียน 38 คน เป็นชาย 21 คน และหญิง 17 คน พวกเขาเริ่มศึกษาหนอนไหมจำนวน 10 ตัว ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 27 พฤศจิกายน 2549 ต่อมาวันศุกร์ที่ 1 ธันวาคม 2549 ชมรมรักษารโรงเรียนได้นำหนอนมาเพิ่มให้อีก 8 ตัว หนอนตายไป 1 ตัว เหลือหนอน 17 ตัว

เพื่อให้หนอนไหมเป็นสื่อที่จะถ่ายทอดสายใยคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ผู้เขียนได้เริ่มกิจกรรมด้วยการสนทนากับนักเรียนในคาบกิจกรรมสนทนายามเช้า เพื่อกล่อมเกลานักเรียนให้มีจิตสำนึกของการเป็น “เจ้าภาพ” ที่ทุกคนจะร่วมมือกันให้การดูแลบรรดา “น้องหนอน” สมาชิกใหม่ของครอบครัวป.3/5 ให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด.ช.นิธินิสิทกุล เสนอว่าเราควรตั้งชื่อ “น้องหนอน” เพื่อให้สามารถเรียกชื่อได้ถูก ผู้เขียนก็อนุญาต พร้อมมอบภาระอันยิ่งใหญ่ให้ด.ช.นิธิไปหาชื่อให้ “น้องหนอน” ทั้ง 17 ตัว ด.ช.นิธิเสนอว่า น่าจะให้ชื่อว่า “อ้อยอ้าย” “ตัวมเต็ม” ซึ่งตรงกับบุคลิกของ “น้องหนอน” เพื่อน ๆ ในห้องก็เห็นดีเห็นงามตามไปด้วย ในวันนั้นแววตาของ ด.ช.นิธิ เต็มไปด้วยความมุ่งมั่นผู้เขียนเพียงแค่บอกนิธิไปว่า “ตั้งชื่อได้ครบเมื่อไรออกครูด้วยนะ”

เวลาผ่านไปประมาณ 1 สัปดาห์ ด.ช.นิธิกลับมารายงาน ว่า “อาจารย์ครับ ผมตั้งชื่อไม่ไหวจริง ๆ เพราะจำไม่ได้ว่าตัวไหนตั้งแล้ว และตัวไหนยังไม่ได้ตั้ง” ผู้เขียนก็เสนอแนะไปว่า “เราเอาสีป้ายที่ตัว “น้องหนอน” กันดีไหม” ด.ช.นิธิ มองหน้าผู้เขียนสายตาแสดงความแปลกใจในคำแนะนำ พร้อมกับบอกว่า “ทำอย่างนั้นไม่ได้เดียว ”น้องหนอน”เจ็บ” เป็นอันว่าพวกเขาต้องอยู่ร่วมกับ “น้องหนอน” โดยไม่ต้องมีการเรียกชื่อกัน ยกเว้น “น้องหนอน” 1 ตัวที่

มีขนาดเล็กกว่าเพื่อน ๆ มาก นักเรียนให้ชื่อว่า **“น้องเล็ก”** ทุกคนให้การดูแลเอาใจใส่ ทะนุถนอม **“น้องเล็ก”** เป็นอย่างดีเพราะเกรงว่าอาจไม่สามารถมีชีวิตอยู่จนถึงเป็นผู้ใหญ่

ก่อนให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจเลี้ยงหนอนไหม ผู้เขียนสอนให้นักเรียนรู้จักวิธีให้อาหาร และเปลี่ยนกระดาษที่มีของเสียทิ้งอย่างเป็นระบบ และถูกอนามัย (แม้ว่าเราจะได้รับการบอกเล่าจากสมาชิกชมรมรักษ์โรงเรียนว่า หนอนไหมเป็นสัตว์ที่สะอาดก็ตาม) โดยทุกครั้งให้นักเรียน **“เข้าเวร”** นักเรียนต้องเตรียมถุงพลาสติก 2 ใบ ใบหนึ่งไว้สวมมือ อีกใบหนึ่งไว้ใส่ของเสียและใบหม่อนที่เก่าแล้วให้นักเรียนแบ่งงานกันว่าใครจะเป็นคนทำความสะอาดกล่องใส่หนอน ใครจะเป็นคนเปลี่ยนน้ำที่ถาดรอง ใครจะเป็นคนไปเอาใบหม่อนจากตู้เย็นมาฉีกให้หนอนกิน

ชีวิตของหนอนไหมช่วงก่อนเป็นดักแด้คือ กินอาหาร นอน และ ถ่ายของเสีย ดังนั้นต้องมีคนให้อาหารและเก็บของเสียทิ้ง 3 เวลา เช้า กลางวัน และเย็น ผู้เขียนให้นักเรียนอาสาว่าใครสะดวกที่จะทำหน้าที่ตอนไหน คนที่มาโรงเรียนเข้าอาสาทำหน้าที่ช่วงเช้าคนที่กลับเย็นรับอาสาทำหน้าที่ ตอนเย็น สำหรับตอนกลางวันก็เป็นหน้าที่ของคนที่เหลือ ทุกคนมาเข้าชื่อในตารางกำหนดภาระงานครบหมดทุกคนไม่มีใครเกี่ยงงอน มีปัญหาตรง แ่งงานกันทำ เช่น คนที่ทำหน้าที่ตอนเช้าแล้ว อยากทำอีกขอช่วยคนที่ทำหน้าที่ช่วงกลางวันด้วยทำให้คนที่รับผิดชอบช่วงกลางวันไม่พอใจ (แม้จะมีการทบทวนกระทั่งกันบ้างแต่ก็ด้วยเจตนาที่เป็นกุศล) แต่อย่างไรก็ตาม ทุกคนกระตือรือร้น อยากมีส่วนร่วมช่วยเลี้ยง”น้องหนอน” เป็นบรรยากาศ **“การร่วมแรงร่วมใจ”** ที่น่าประทับใจมาก

จากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมการกินอาหารของหนอนอย่างใกล้ชิด นักเรียนพบว่า หนอนใหม่จะแตะน้ำมันบริเวณริม ๆ ไข่ที่มีรอยฉีก ดังนั้นนักเรียนจึงลองทดลองว่าระหว่างการฉีกกับการเอากรไรกรตัดอย่างไหนหนอนจะชอบมากกว่า นักเรียนพบว่าการตัดทำให้มีบริเวณที่น้ำมันไหลออกมา มากกว่าและหนอนใหม่ชอบมากกว่า นักเรียนจึงใช้การชอยไข่ใหม่อ่อนด้วยกรไรกรแทนการฉีกด้วยมือตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ช่วงหยุดวันพ่อแห่งชาติ 3 วัน ด.ญ.เบญญา พรวัฒนกุล อาสาดูแล “น้องหนอน” เธอให้เหตุผลว่า “ที่บ้านหนูมีดินหม้อน ดังนั้นสะดวกมากค่ะ “น้องหนอน” จะได้กินอาหารสด ๆ” เมื่อนำ “น้องหนอน” กลับมาวันเปิดเรียน ด.ญ.เบญญา เดินยิ้มกริ่มถือกล่องใส่ “น้องหนอน” มาที่ห้องเรียน “น้องหนอน” ทุกตัวอ้วนกลมราวกับจะปริ แม้แต่ “น้องเล็ก” ก็มีขนาดใหญ่ขึ้น ช่วงที่ดูแลอยู่ที่บ้าน ด.ญ.เบญญาได้โทรศัพท์หาผู้เขียนเป็นระยะๆ เพื่อปรึกษาว่าจะทำอย่างไรกับ “น้องเล็ก” ที่ดูเหมือนป่วยตลอดเวลา และเลี้ยงไม่โตเหมือน “น้องหนอน” ตัวอื่น ๆ ผู้เขียนก็ให้กำลังใจและแนะนำให้ปฏิบัติเหมือน ๆ กับที่ทำกับ “น้องหนอน” ตัวอื่น ๆ

ช่วงวันหยุดรัฐธรรมนูญ 3 วัน ด.ช.ธนกฤต วัฒนวรานุกร รับอาสาเป็นผู้นำหนอนใหม่ไป ดูแลในช่วงนี้ หนอน 13 ตัวเริ่มเข้าดักแด้ ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุดของระดับชั้นดังนั้นเมื่อ ด.ช.ธนกฤต วัฒนวรานุกร นำกล่องใส่

หนอนกลับมาโรงเรียนในวันอังคารที่ 12 ธันวาคม 2549 จึงสร้างบรรยากาศแห่งความตื่นเต้นเร้าใจให้แก่นักเรียนทั้งระดับชั้นนักเรียนต่าง แวะเวียนกันมา

นับจำนวนดักแด้ที่เกาะอยู่บนกระดาษสีขาว พร้อมวิพากษ์วิจารณ์ถึงวิถีเลี้ยงดู “น้องหนอน” ของห้อง ป.3/5 มีการมาสัมภาษณ์ ด.ช.ธนกฤต ว่าเลี้ยงอย่างไร “น้องหนอน” จึงมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วกว่าห้องอื่น ๆ คำตอบคือ “เราเลี้ยงดูอย่างดี จับเขาเบา ๆ และให้อาหารสด ๆ ทุกมื้อ”

นักเรียนออทิสติกข้างห้องสนใจกรรมวิธีเลี้ยงดูหนอนของห้อง ป.3/5 มากเป็นพิเศษ เธอพยายามมาคาดคั้นกับผู้เขียนว่า “อาจารย์ช่วยบอกหน่อยสิว่าเลี้ยงด้วยอะไร หนอนถึงได้โตอย่างนี้ จะเอาไปให้กินบ้าง” พอผู้เขียนตอบว่า “ก็เลี้ยงด้วยความรัก และความเมตตาใจ ถ้าอยากรู้ว่าทำอะไรตอนไหน ว่าจะมานะจะทำให้ดู” คนถามส่งค้อนแล้วเดินกลับห้องทันที คงจะกลับไปทบทวนวิธีการเลี้ยงใหม่ ผู้เขียนสืบทราบมาว่าที่ห้องนั้นหนอนตายหลายตัวด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น ถูกตะเกียบหนีบขาดครึ่งตาย หล่นลงพื้นห้องแตกตาย หล่นลงน้ำในจานรองกล่องใส่หนอนตาย เป็นต้น

เมื่อการเลี้ยงหนอนใหม่ดำเนินไปได้ระยะหนึ่ง อาจารย์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดหัวข้อในการนำเสนอผลการศึกษา ในที่สุดได้ข้อสรุปว่าให้ทุกห้องศึกษาภาพรวมวงจรชีวิตของหนอน และแต่ละห้องศึกษาเจาะลึกบางเรื่อง และนำเสนอผลการศึกษา ในวันศุกร์ที่ 15 ธันวาคม 2549 เวลา 13.05 – 14.45 น. ณ ห้องประชุมอาคารอูบล เรียงสุวรรณ หัวข้อที่แต่ละห้องศึกษา คือ

- ป.3/1 ประวัติการเลี้ยงหนอนใหม่
- ป.3/2 หนอนใหม่หลากหลายพันธุ์
- ป.3/3 วิธีการปลูกต้นหม่อน
- ป.3/4 พฤกษศาสตร์ของต้นหม่อน
- ป.3/5 อาหารจากต้นหม่อน

ป.3/6 การใช้ประโยชน์จากหนอนไหม

ป.3/7 กว่าจะเป็นผ้าไหม

เมื่อห้อง ป.3/5 ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเรื่อง “อาหารจากต้นหม่อน” ผู้เขียนประชุมนักเรียนเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบนักเรียนส่วนหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า “กลุ่มศิลปิน” อาสาทำแผ่นพับแนะนำเมนูอาหารจานเด็ดที่ทำจากต้นหม่อนตั้งแต่ใบจรดราก โดยมีนักเรียนทั้ง

ห้องช่วยกันสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

นักเรียนอีกส่วนหนึ่งอาสาทำป้ายสามเหลี่ยมเพื่อวางไว้หน้าผลิตภัณฑ์ที่ทำจากต้นหม่อน ต่างคนต่างใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์กันอย่างเต็มที่ นักเรียนขอทำงานเป็นคู่กับเพื่อนรัก ผู้เขียนก็อนุญาต ทำไปพูดคุยกันไป จนงานเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันคิดหารูปแบบการนำเสนอผลการศึกษา ได้ข้อสรุปว่าจะนำเสนอด้วยกิจกรรมที่หลากหลายดังนี้

1. การจัดนิทรรศการผลิตภัณฑ์อาหารแห้งและอาหารสดที่ทำมาจากต้นหม่อน เช่น ไวน์ผลหม่อน เด็กโบหม่อน คูกี้โบหม่อน ยำโบหม่อน ต้มโคล้งไก่ใส่โบหม่อน แยมผลหม่อน ฯลฯ

นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือเสาะแสวงหาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากต้นหม่อน แล้วนำมารวบรวมไว้ที่ครูประจำชั้น งานนี้เตรียมการกันหลายสัปดาห์ ชีวิตของนักเรียนช่วงนี้เรียกว่ามีแต่หม่อนหมอนกับต้นหม่อน ทั้งครูและลูกศิษย์ได้เรียนรู้แบบเจาะลึกจริง ๆ

2. การเสิร์ฟน้ำชาโบหม่อนกับขนมปังทาแยมผลหม่อนให้กับผู้มาร่วมกิจกรรมทุกคนได้ลิ้มชิมรส กิจกรรมนี้ได้รับความร่วมมือจากคุณแม่ของนักเรียน ที่พร้อมใจกันมาช่วยทำน้ำชาโบหม่อน สอนนักเรียนทาแยมบนขนมปัง และสอนวิธีเสิร์ฟอาหารอย่างถูกต้องให้รองอาจารย์ใหญ่ประธานในพิธีรวมทั้งแขกผู้มีเกียรติ

3. การนำเสนอสรุปภาพรวม “อาหารจากต้นหม่อน” ด้วยโปรแกรม power point ซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ในวิชาเทคโนโลยีที่นักเรียนได้เรียน มาสู่การปฏิบัติจริงผู้เขียนให้นักเรียนเป็นผู้เสนอกันเองว่าในหมู่ชาว ป.3/5ใคร มีความสามารถทางเทคโนโลยีเป็นที่ยอมรับพอที่จะทำงานนี้ได้ ในที่สุดได้ทีม หญิง 1 ชาย 4 ได้แก่

ด.ญ.เบญญา พรวัฒนกุล
ด.ช.ธราธร เพ็ชรประพันธ์กุล
ด.ช.พงศ์พีระ ระตะนะอาพร
ด.ช.วัจนกร เพิ่มเกียรติตระกูล
และด.ช.ขุนเดช สงเคราะห์ราษฎร์
โดยมีอาจารย์ฐิติภาพรรณ บุญมี

เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ทุกคนยอมเสียสละเวลาเล่นตอนเย็นที่ทุกคนหวงแหน หลายวัน ไปทำงานอย่างอดทนที่ห้องคอมพิวเตอร์จนงานเสร็จ

เพื่อให้การนำเสนอ ผลการศึกษาเป็นไปอย่าง น่าสนใจ ด.ญ.ธัญวรัตม์ พงษ์วิชัย และ ด.ช.เจ้าพระยา พันจ้อย รับ อาสาทำหน้าที่เป็นพิธีกร ซึ่งทั้ง 2 คนต้องไปเรียนรู้วิธีเขียนบท พิธีกรจากอาจารย์สาวิตรี สุวรรณ อาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์

ผู้สอนวิชาภาษาไทย นักเรียนทั้งสองคนต้องทำงานร่วมกัน บริหารเวลา ชักซ้อมบทจนคล่อง ศึกษาท่วงท่าการเป็นพิธีกรจากสื่อต่างๆ แล้ว

มาขอความร่วมมือกับเพื่อนๆ คนอื่น ๆ เป็นความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับนักเรียนวัย 8 ขวบจริง ๆ

เมื่อการศึกษาดำเนินมาถึงขั้นต้นตักแต่ของหนอนใหม่บางส่วนกลายเป็นผีเสื้อผู้เขียนให้นักเรียนเขียนความรู้สึกที่มีต่อการเลี้ยงหนอนใหม่ในครั้งนี้ แล้วนำมาเย็บรวมเล่ม นอกจากนั้นให้นักเรียนวาดภาพตัวเองและสรุป ข้อเขียนที่แสดงความรู้สึกสั้น ๆ นำมาจัดแสดงเป็นป้ายนิเทศภายใต้หัวข้อ “ป.3/5 เรียนรู้โลกใบใหม่ ... โลกของหนอนใหม่”

จากข้อเขียนแสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากความรู้และทักษะที่นักเรียนได้รับตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลี้ยงหนอนทุกขั้นตอนนักเรียนจึงได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของโรงเรียนหลายประการได้แก่

คิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ นักเรียนมีความสามารถในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีหลักฐาน มีหลักเกณฑ์ มีประสิทธิภาพ มีจุดมุ่งหมาย ก่อนตัดสินใจ

คิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ นักเรียนมีความสามารถในการคิดโดยใช้กระบวนการความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือแก้ปัญหา ที่มีอยู่ให้ดีขึ้นหรือให้ได้ประโยชน์

รอบรู้ ได้แก่ นักเรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนรักการอ่าน การเขียน และมีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร นักเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ มีทักษะในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ นักเรียนรู้เท่าทันและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี

สู้ชีวิต ได้แก่ นักเรียนทำงานอย่างเป็นระบบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตยและมีภาวะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี นักเรียนรู้จักพึ่งตนเอง กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นักเรียนมีวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อหน้าที่

จิตมั่นคง ได้แก่นักเรียนมีความมั่นคงทางอารมณ์ นักเรียนมีความอดทน อดกลั้น และมีความเพียรพยายาม นักเรียนตระหนักในคุณค่าของตนเอง

ดำรงคุณธรรม ได้แก่นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม นักเรียนมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เสียสละ

แม่โครงการ **“ศึกษาหนอนไทน – ไบหม่อน”** จะเสร็จสิ้นลงเมื่อนักเรียนแต่ละห้องได้นำเสนอผลการศึกษาตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายเมื่อวันศุกร์ที่ 15 ธันวาคม 2549 แล้วก็ตาม แต่กล่องหนอนไทม์ยังอยู่กับพวกเราจนถึงวันศุกร์ที่ 29 ธันวาคม 2549 ในระหว่างเวลาดังกล่าวนักเรียนยังเฝ้าสังเกตอาการปฏิกิริยาของดักแด้ซึ่งกลายเป็นผีเสื้อหมดทุกตัวรวมทั้ง **“น้องเล็ก”** ด้วย หลังจากผีเสื้อผสมพันธุ์แล้วได้ไปออกมาจำนวนมาก เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของนักเรียนยิ่งนักวันหนึ่งขณะที่นักเรียนหญิงคนหนึ่งกำลังสังเกตการผสมพันธุ์ของผีเสื้อ เธอเกิดสงสัยขึ้นมาว่า **“อาจารย์คะ ตัวไหนตัวผู้ ตัวไหนตัวเมียคะ”** ยังไม่ทันที่ผู้เขียนจะตอบ นักเรียนหญิงเจ้าของคำถามตอบเองว่า **“หนูรู้แล้ว ! ตัวที่กระดุกกระดิกนั่นแหละตัวเมีย ตัวผู้ส่วนใหญ่ไม่ทำอะไร !!!** นี้เธอกำลังคิดเทียบเคียงผีเสื้อกับเด็กผู้ชายในห้องหรืออย่างไรรัน

วันที่ 29 ธันวาคม 2549 เป็นวันที่โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมทำบุญตักบาตรเนื่องในโอกาสส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ สมาชิกชมรมรักษ์โรงเรียนถือเป็นวาระอันควรที่จะต้องเก็บกล่องเลี้ยงหนอนไปดำเนินการต่อ การจากไปของ **“น้องหนอน”** เป็นไปอย่างเงียบ ๆ นักเรียนทุกคนยุ่งอยู่กับกิจกรรมงานเลี้ยงจับสลากแลกของขวัญปีใหม่ ไม่มีใครสังเกตว่า **“น้องหนอน”** ได้จากพวกเราไปอย่างถาวรแล้ว

วันพุธที่ 3 มกราคม 2550 วันเปิดศักราชการเรียนการสอนใหม่ นักเรียนถามให้เชิงแซะว่า **“กล่องหนอนหายไปไหน”** สีหน้าแต่ละคนแสดงความวิตกกังวล ไม่น่าเชื่อว่าหนอนไทม์ได้ถักใยสัมพันธ์มัดตัวนักเรียนเข้าไว้แล้ว จนวันหนึ่งในชั่วโมงภาษาไทยอาจารย์ให้นักเรียนเขียนจดหมายถึงเพื่อนซึ่งอยู่ต่างจังหวัด นักเรียนเขียนไม่ออกเพราะไม่มีเพื่อนอยู่ต่างจังหวัด การเขียนจดหมายถ้าไม่มีความสัมพันธ์กันจะเขียนจดหมายถึงกันได้อย่างไร

ผู้เขียนอยู่ในเหตุการณ์พอดี จึงแนะนำให้นักเรียนเขียนจดหมายถึงหนอนใหม่ ที่จากไป ข้อเขียนของนักเรียนแสดงให้เห็นความรู้สึกอันบริสุทธิ์ที่นักเรียนมี ต่อ “น้องหนอน” ช่างกินใจจริง ๆ เช่น

...”น้องหนอนจ๋า ขณะนี้เธออยู่ที่จังหวัดอะไร คนที่เขเอาเธอไปเลี้ยงเขารักเธอมากเท่ากับฉันรักเธอหรือเปล่า...”

...”เธอรู้ไหมฉันตกใจแทบแย่ที่เธอหายไปโดยไม่มีการรำลา มีเวลาส่งข่าวด้วยนะ...”

...”ฉันคิดถึงเธอจริง ๆ นะ เราเคยเป็นสมาชิกห้องเรียนเดียวกัน จู๋ ๆ เธอก็จากไป หวังว่าเธอจะมีความสุขกับครอบครัวใหม่...”

...”เธอเป็นเสมือนเพื่อนสนิทคนใหม่ของฉันเมื่อไม่มีเธอฉันเหงา นะ...”

ผู้เขียนมีความเชื่อว่าคุณธรรมไม่ใช่สิ่งที่จะต้องนำมาสอนในชั่วโมงเรียน ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนซึมซับคุณธรรมผ่านการปฏิบัติในสภาพจริง จึงจะสามารถทำให้คุณธรรมนั้น ๆ ติดอยู่กับตัวนักเรียนได้อย่างถาวร ที่สำคัญคือครูต้องพยายามให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ครูต้องอดทนที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการของตนเอง ซึ่งอาจใช้เวลา มากกว่าวิธีการของครู “น้องหนอน” 17 ตัว เป็นสื่อสายใยคุณธรรมที่ทำให้ นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุขบนโลกที่ สับสนวุ่นวายใบนี้ รู้จักการเอื้อเพื่อ เสียสละ รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จัก การเอื้ออาทรต่อกัน นักเรียนบอกว่า “ชีวิตทุกชีวิตมีค่า เราต้องช่วยกันเลี้ยง อย่่าให้หนอนตาย” ความรู้สึกที่นักเรียนบรรยายออกมาเกิดจากการได้สัมผัส สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ “น้องหนอน” แม้ว่าจะเป็นเวลาเพียงประมาณ 1 เดือน หนอนใหม่เป็นสายใยคุณธรรมจริง ๆ

แบ่งปันประสบการณ์ การสอนคุณธรรม จริยธรรม

อาจารย์ณิภกมล แก่นเพิ่ม

ครูมีอาชีพทุกคนต้องตระหนักรู้ว่าตนมีภาระหลักที่จะต้องอบรม สั่งสอนคุณธรรม จริยธรรมให้กับลูกศิษย์ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในสาระหลักสูตรที่ตนรับผิดชอบอยู่ ซึ่งหากจะเขียนเป็นหลักการตายตัวคงเป็นเรื่องยากเพราะมีองค์ประกอบหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกันอยู่ แต่ผู้เขียน

จะขอเขียนตัวอย่างบางตัวอย่างจากประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้ทำหน้าที่ครูมาสามสิบกว่าปี และโชคดีที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเรียนรู้งานครูจาก ศ.ดร.อุบล เรียงสุวรรณ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานที่นี่ซึ่งผู้เขียนถือว่าท่านเป็นบรมครูท่านหนึ่งของผู้เขียนในการเรียนรู้ประสบการณ์วิชาชีพครูจากท่าน จึงได้นำหลักการและแนวนโยบายของท่านมาเป็นแนวปฏิบัติของตนเองตลอดมาจนทุกวันนี้

ผู้เขียนเข้ามาเป็นครูในระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ต้น ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นคือจะต้องศึกษาและเข้าใจในจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาวัยรุ่นให้มากจะได้เข้าใจพื้นฐานของวัยรุ่นในแต่ละช่วงวัยว่าธรรมชาติของเด็ก

ในช่วงวัยนั้นๆ เป็นอย่างไรแล้วปรับตนเองและเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับเด็กวัยนั้น ๆ สำหรับสิ่งที่ผู้เขียนคิดว่าช่วยให้ผู้เขียนทำงานกับเด็กวัยรุ่นได้ประสบความสำเร็จ คือ ก่อนสิ่งอื่นเลยทุก ๆ ต้นปีการศึกษาผู้เขียนจะล้างข้อมูลเดิมของลูกศิษย์ที่ผู้เขียนได้รับให้หมดสิ้นซึ่งไม่ได้หมายความว่าผู้เขียนไม่สนใจข้อมูลเหล่านั้น ผู้เขียนจะศึกษาประวัติของเด็กแต่ละคนจนถึงประวัติของบิดา-มารดา เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานของแต่ละคนเพราะการอบรมเลี้ยงดูของทางบ้านทัศนคติของบิดา-มารดาจะมีผลต่อการอบรมคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมากแต่ผู้เขียนจะไม่เก็บข้อมูลส่วนไม่ดีของลูกศิษย์เอาไว้ในหัวใจว่าใครเคยเป็นคนไม่ดีอย่างไร เพราะผู้เขียนเชื่อมั่นว่าคนทุกคนมีโอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีได้เสมอและคนทุกคนอยากจะเป็นคนดี ผู้เขียนพูดกับลูกศิษย์ที่ชอบทำตัวเกเรว่า แม้จะทำดีอย่างแท้จริงไม่ได้ ก็ขอให้แกล้งดีเอาไว้ ถ้าแกล้งดีบ่อย ๆ ในที่สุดภาพของเรา ก็จะเป็นคนดี นั่นเอง

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือให้ความเมตตาโดยไม่คิดหวังผลตอบแทน เรื่องนี้ตอนที่ยังเป็นครูสาว ๆ ก็ทำไม่ได้ อดคาดหวังอย่างโน้นอย่างนี้อยู่ตลอด ถ้าเราทำแบบนี้ให้ลูกศิษย์ เขาน่าจะทำอย่างนั้นเป็นการตอบแทนเราบ้าง แต่พอแก่ตัวมา เราตัดเรื่องอย่างนี้ได้ **“ทำเพราะอยากทำให้”** แล้วไม่คาดหวังว่าเขาจะตอบแทนเราหรือไม่ หากเขาไม่ทำหรือทำไม่เป็นก็สอนให้เขาทำ ถ้าเขาคิดไม่เป็นก็สอนให้เขาคิด ไม่ต้องมัวไปเสียใจน้อยใจ และเราก็จะรับรู้ได้ว่าจริง ๆ แล้วเขาไม่ใช่คนเล็งน้ำใจ เพียงแต่เขาไม่มีคนสอนหรือไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงน้ำใจเท่านั้น การที่เราให้ใจได้เช่นนี้ทุกอย่างที่ลูกศิษย์ทำได้หรือทำให้เรามีแต่ได้กับได้ ไม่มีขาดทุนเพราะเราไม่ถือว่าเราต้องลงทุนอะไร เมื่อไม่มีต้นทุน ทุกอย่างที่ได้มาจึงเป็นกำไรทั้งหมด

หัวใจก็จะเบิกบาน มีกำลังที่จะอบรมลูกศิษย์ต่อไป เราในฐานะที่เป็นครูก็จะสามารถอดทน อดกลั้น มุ่งมั่นที่จะช่วยชี้แนวทางให้เขาเป็นคนดีต่อไป

เคล็ดลับที่ไม่ลับอีกประการหนึ่งก็คือ เด็กวัยรุ่นจะไม่ชอบการจู้จี้ขี้บ่น ฟังที่บ้านบ่นตลอดก็แยะอยู่แล้วยังมาเจอครูที่โรงเรียนบ่นอีก ชีวิตย่อมหาที่อยู่ที่เป็นสุขไม่ได้ ผู้เขียนมีปณิธานประจำใจว่าจะต้องทำบ้านที่สองคือ โรงเรียนให้เป็นที่น่าอยู่สำหรับ

ลูกศิษย์ให้ได้ สมาชิกทุกคนในห้องเรียนจะต้องมีความสุข แต่จะเป็นสุขได้ต้องมีกติกา ข้อตกลง เทคนิคที่ผู้เขียนใช้ก็คือการให้ลูกศิษย์ยอมรับกติกา ข้อตกลงของห้องเรียนตั้งแต่ต้น ผู้เขียนมีความเชื่อว่าหากกติกามาจากปากของนักเรียนเอง (ภายใต้การวางแผนและการทะล่อมความคิดให้เป็นไปตามแผนของครู) จะเป็นที่ยอมรับและยึดถือปฏิบัติอย่างเต็มที่ มากกว่าที่ครูจะเป็นผู้บอกแล้วยังเป็นการฝึกวิธีการประชาธิปไตยให้นักเรียนด้วยและตลอดเวลา **ทั้งนักเรียนและครู** จะต้องถือปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงดังกล่าว

เมื่อได้กติกา ข้อตกลงแล้ว ครูจะต้องมั่นในหลักการ มีเหตุผลจริงจังตามข้อตกลง ดำเนินการที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ (consistency) มีการติดตามผลและต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกศิษย์ตลอดเวลา เพราะตัวเราเองก็จะเป็นนักเรียนจ้องสังเกตเราอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน สำหรับกติกาข้อตกลงที่สร้าง

ขึ้นนี้จะต้องเป็นไปได้อย่างไร ปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เพียงแค่เป็นการเขียนเสียให้
 ว่างแล้ว หรือตั้งขึ้นไว้เพื่อชู้เท่านั้น และจะต้องมองภาพให้ชัดเจนทั้ง 2 ทิศทาง
 คือ ถ้าทำได้ทำอย่างไร แต่ถ้าทำไม่ได้ จะถูกทำโทษอย่างไร เพราะอะไร

พูดถึงการทำโทษผู้เขียนใคร่ขอแสดงทรรศนะในเรื่องนี้สักหน่อย
 มีครูบางคนชอบใช้วิธีทำโทษโดยการปรับเป็นเงิน ซึ่งถ้าคิดให้ลึก ๆ แล้วครูท่านนี้
 กำลังสอนลูกศิษย์ให้เป็นคนพาดหัวคนด้วยเงิน (แม้จะบอกว่าจะนำเงินส่วนนี้ไป
 ช่วยเด็กปัญญาอ่อนก็ตาม) เงินเพียง 2 บาทกับฐานะของเด็กสาธิตฯ เป็นเรื่อง
 เล็กน้อยมาก สำหรับเด็กสาธิตฯ คงไม่รู้สึกสะเทือนอะไรเลย ในอนาคตเด็กพวกนี้
 ก็จะไปเป็นคนที่ใช้เงินซื้อสิทธิ์ ซื้อเสียง ซื้อความสะดวกสบายอะไรหลาย ๆ อย่าง
 ต่อไปครูควรเปลี่ยนมุมมองของวิธีการลงโทษ จากการปรับเป็นเงินมาเป็นให้เด็กทำ
 คุณความดีหรือทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมน่าจะดีกว่าไหม ศ.ดร.อุบล เรียงสุวรรณ
 เคยพูดให้ข้อคิดไว้ว่า การกระทำหรือการแสดงออกทุกอย่างของครูคือการสอนหรือ
 สร้างคุณลักษณะให้นักเรียนทั้งสิ้น ฉะนั้นการทำอะไรก็ตามครูจะต้องคิดให้ละเอียด
 และคิดให้ลึกซึ้งด้วยว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หากเป็นไปในทางลบก็จะเป็น
 บาบของเราจริง ๆ ที่เป็นคนทำให้ลูกศิษย์เสียหายเช่นนั้น

ในแนวทางการอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรมนั้น ผู้เขียนจะไม่ทำเพียง
 ลำพังจะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของอาจารย์ ประจำชั้นใน
 ห้องเดียวกันต้องรับรู้ ต้องรับลูกและร่วมเล่นด้วยกันตลอดเกม โดยมีผู้ปกครอง
 ร่วมรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันผู้เขียนจะ
 ขอยกตัวอย่างประเด็นนี้ คือ ผู้เขียนเป็นอาจารย์ประจำชั้น ม.4 ผู้ปกครองจะ
 ต้องนำนักเรียนมามอบตัวกับอาจารย์ประจำชั้นก่อนเปิดเทอม ผู้เขียนจะเรียน
 ชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบพร้อมทั้งนักเรียนว่า ผู้เขียนมีแนวทาง

ในการอบรมสั่งสอนในปีการศึกษานี้อย่างไรและต้องการความร่วมมือจากท่านในเรื่องใดบ้าง สิ่งที่ผู้เขียนเน้นมาโดยตลอดคือการให้ลูกศิษย์เป็นคนที่มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัว และส่วนรวม เป็นคนที่มีมองเห็นคุณค่าในตนเอง (self esteem) มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักเกรงใจซึ่งกันและกัน นักเรียนต้องรู้จักเกรงใจครู เกรงใจเพื่อน ๆ ครูเองก็ต้องรู้จักเกรงใจนักเรียนเช่นกัน สำหรับเด็กโตก็จะเน้นในเรื่องการรู้จักให้ การรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญเพื่อจะได้เติบโตไปเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีในอนาคตต่อไป

สิ่งที่ผู้เขียนกำหนดว่าจะอบรมสั่งสอนให้เป็นอย่างไรในแต่ละปี จะไม่กำหนดมากมายหลายอย่าง ผู้เขียนมักจะกำหนดจากนโยบายของโรงเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้นเป็นสำคัญแล้วให้ผู้ปกครองและนักเรียนรับทราบกติกามาจากคู่มือนักเรียนที่โรงเรียนแจกให้นักเรียนทุกคนซึ่งจะถือเสมือนเป็นแบบฝึกหัดชีวิตเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นออกไปอยู่ในสังคมชีวิตจริง กติกาก็คือกฎหมายที่ประชาชนจะต้องยึดถือปฏิบัติกันเอง แล้วขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันพอเปิดเทอมวันแรกจะเป็นการปฐมนิเทศนักเรียน ผู้เขียนจะทบทวนหลักการและกติกา ข้อตกลงที่เคยพูดกันในวันมอบตัวให้นักเรียนทั้งห้องฟังอีกครั้ง แล้วให้

นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าสมาชิกทุกคนในห้องจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ห้องเรียนของเราจึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

หลังจากมีการประเมินผล การเรียนกลางภาค และส่ง สมุดรายงาน ผลการเรียนให้ ผู้ปกครองแล้วจะเป็นสัปดาห์ สันทนาศิษย์ – ลูก ซึ่งโรงเรียนจะ เชิญผู้ปกครองทุกท่านมา พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นกันผู้เขียนจะรายงานความคืบหน้าของนักเรียนในห้องให้ทราบ อีกครั้งหนึ่ง ส่วนพฤติกรรมที่ยังต้องการการปรับปรุงแก้ไขก็จะร่วมกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางร่วมที่จะช่วยกันอบรม บ่มนิสัยต่อไป จากประสบการณ์ผู้เขียนคิดว่าถ้าเราดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ นักเรียนและผู้ปกครองจะให้ความร่วมมืออย่างดีเกิดความรู้สึก ที่ดีต่อกัน ไม่มองกันและกันว่าเป็นฝ่ายตรงข้าม

ในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมของห้องและของโรงเรียน เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วผู้เขียนจะให้ลูกศิษย์ประเมินตนเองว่าเรา ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมนั้น ๆ หรือไม่ ถ้าประสบความสำเร็จ มีอะไรที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จทำไมจึงไม่สำเร็จ มีอะไรที่ทำให้เกิดความขัดข้อง มีอะไรที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรค ถ้าให้ ย้อนเวลาใหม่เขาจะวางแผนทำงานใหม่อย่างไร เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จัก

ประเมินตนเอง (self assessment) และรู้จักหาวิธีที่จะปรับปรุงจุดด้อยของตนเอง
 นั่นเอง ไม่ใช่มีวไปโทษฟ้าฝน โทษสิ่งอื่น โทษอย่างอื่น

สำหรับการสอนคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนนั้น ครูสามารถทำ
 ได้ตลอดทุกช่วงเวลา เช่นในช่วงสนทนายามเช้า (homeroom) การจัดที่
 นั่งเรียนให้นักเรียนในแต่ละตำแหน่งก็สามารถสอดแทรกการสอนคุณธรรม
 จริยธรรมได้ ผู้เขียนจะให้นักเรียนช่วยกันวางรูปแบบการจัดโต๊ะที่นั่งที่ทุกคนนั่ง
 เรียนได้อย่างเป็นสุขโดยจะแบ่งเป็นโซน ๆ เช่น โซนหน้า โซนหลัง โซนซ้าย โซนขวา
 โซนกลาง เขียนสลากเท่ากับจำนวนนักเรียน แล้วให้แต่ละคนจับสลากว่าใครจะ
 ได้นั่งโซนไหน จากนั้นให้สมาชิกแต่ละโซนพิจารณาดกกลางร่วมกันว่าจะให้ใครนั่งตัว
 โทษทั้งนี้ให้ค่านึงว่านักเรียนชายต้องแสดงความเป็นสุภาพบุรุษ รู้จักให้เกียรติ
 สุภาพสตรีก่อน เพื่อนในโซนเดียวกันต้องมึน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนที่ตัวเล็กกว่าหรือ
 เพื่อนที่มีปัญหาเรื่องสายตาหรือการได้ยิน คนที่เก่งกว่าเป็นพี่เลี้ยงให้คนที่ไม่ค่อย
 เข้าใจและให้เลือกหัวหน้าโซน แต่ละโซนเพื่อช่วยเป็นหูเป็นตาแทนอาจารย์
 ประจำชั้นดูแล ตักเตือนสมาชิกในกลุ่มของตนซึ่งจะให้หัวหน้าโซนเป็นกรรมการ
 ห้องโดยตำแหน่ง เป็นการฝึกการเป็นผู้นำ-ผู้ตาม การยอมรับกันและกัน เป็นต้น

ที่ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ในช่วงต้นว่า
 เรื่องที่จะอบรมอาจพิจารณาจาก
 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในห้องก็ได้
 เช่น มีช่วงหนึ่งลูกศิษย์ห้องเราเกิด
 ปัญหาการไม่ยอมรับเพื่อนบางคน

ไม่ยอมรับเข้ากลุ่มทำงานเลย ผู้เขียนจึงจัดกิจกรรม “What is it?” โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาทีละ 2 คน ให้คนหนึ่งมาคลำวัตถุที่ใส่ไว้ในถุงโดยไม่ให้คุณนี้สามารถพูดบรรยายลักษณะของ สิ่งที่คุณได้ว่าเป็นอย่างไรแต่จะบอกไม่ได้ว่ามันคืออะไร ส่วนอีกคนหนึ่งให้ออกมาเขียนรูปบนกระดานตามที่เพื่อนบรรยายลักษณะให้ฟัง แต่ไม่มีสิทธิ์พูดหรือถามใด ๆ ทั้งสิ้น คนที่เหลือในกลุ่มฟังและดูรูปแล้วทายว่าสิ่งที่อยู่ในถุงคืออะไร ถ้าทายถูกก็จะได้คะแนนวัตถุที่คุณเขียนใส่ในถุง จะใส่ทีละ 1 ชิ้น โดยเริ่มจากสิ่งของที่มีลักษณะพื้น ๆ ง่ายที่จะบรรยายก่อน เช่น หินทับกระดาษที่ระบายสีสวยงาม หรือที่ทับกระดาษที่เป็นเรซิน บรรจุถุง หอย ปู ปลา ม้าน้ำ อยู่ข้างในก้อนนั้น

ขั้นต่อไปก็จะต้องค่อย ๆ มีลักษณะซับซ้อน (complex) มากขึ้น ที่ยากจะบรรยายลักษณะได้ หรือบรรยายได้ก็จริง แต่ทำให้เพื่อนเข้าใจไขว่เขวได้ พอเปลี่ยนวัตถุในถุง ก็เปลี่ยนคู่ที่เขียนรูปและคำของเพื่อนในกลุ่มก็จะทายถูกบ้าง ผิดบ้าง หรือมีละเมิดกติกบ้าง

ขั้นสุดท้ายผู้เขียนจะใช้ตุ๊กตาไม้ที่มีสีสวยงามใส่ในถุงและให้คนที่บอกลักษณะวัตถุสามารถมองดูได้ด้วย เพื่อนอาจทายถูกแต่พอเฉลย ครูจะเปิดให้เห็นว่ามันเป็นเกลียว ซึ่งพอเปิดออกมาจะมีตุ๊กตาอย่างเดียวกันที่ตัวเล็กกว่าซ่อนอยู่ข้างใน พอเปิดอีกทีจะมีตุ๊กตาตัวที่เล็กกว่าอยู่ข้างในอีกถึง 4 – 5 ชั้น จนขั้นในสุดเป็นตุ๊กตาตัวเล็กจิ๋วชนิดเดียว ตอนสุดท้ายก็จะให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายว่า เราได้ข้อคิดอะไรจากกิจกรรมที่ครูให้ทำบ้าง ครูสรุปแล้วชี้ให้เห็นว่าหากเปรียบเทียบกับคน ถ้าเรามองแต่ผิวเผินเราก็จะรู้จักเขาแค่ภาพภายนอกเท่านั้นจริง ๆ แล้วคนที่คลำก็ไม่สามารถบรรยายความสวยงามของสีล้นที่ระบายบนก้อนหินได้ ไม่สามารถบรรยายวัตถุที่ฝังอยู่ในเรซินได้ขนาดให้มองดูก็ยังมึะไรซ่อนอยู่ข้างในอีกหลายชั้นที่เราไม่รู้

คนเราก็เช่นกันถ้าพิจารณาแต่ละคนให้ลึกซึ่งคนทุกคนมีทั้งแง่มุมที่เป็นลบ และแง่มุมที่เป็นบวก มีทั้งส่วนเสียและส่วนดี บางมุมเรามองเห็น บางมุมเรามองไม่เห็น เพื่อนบางคนเราอ่านนิสัยได้ง่าย ๆ แต่บางคนอาจมีอะไรที่ซับซ้อนซ่อนอยู่อีกมากมาย เช่น ตุ๊กตาไม้ที่ยังมีตัวเล็กซ่อนอยู่ข้างในอีกหลายตัว ถ้าเรารู้จักเปิดใจยอมรับว่าเพื่อนเราทุกคนย่อมมีส่วนดีอยู่ ยอมรับในตัวเขาเราก็จะเข้าใจเขา และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

จะขอยกตัวอย่างอีกหนึ่งตัวอย่างที่ผู้เขียนใช้ในการสอนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ หลังจากการประเมินผลรายหน่วยแล้วจะมีเด็กบางคนสอบไม่ผ่าน ผู้เขียนใช้กิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” คือ นัดหมายนักเรียนที่สอบ ไม่ผ่านมาสอบซ่อมโดยในรอบแรก ผู้เขียนจะสอนให้ก่อนแล้วให้สอบซ่อม มีนักเรียนบางคนซ่อมผ่าน แต่มีบางคนยังไม่ผ่าน เด็ก ๆ ที่ซ่อมผ่านแล้ว จะเป็นคนอาสาช่วยสอนเพื่อนที่ยังไม่ผ่านให้โดยพยายาม

ช่วยอธิบายให้เพื่อนเข้าใจ นักเรียนชุดหลังจะต้องสามารถอธิบายให้ผู้เขียนฟังได้ว่ามีขั้นตอนการทำอย่างไร ทำไม่จึงได้คำตอบมาเช่นนั้น ถ้าสามารถอธิบายได้จึงจะซ่อมผ่าน กิจกรรมนี้เด็ก ๆ จะมองเห็นคุณค่าในตัวเอง และเกิดความภูมิใจว่าฉันสามารถช่วยอธิบายให้เพื่อนเข้าใจได้ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักเอื้อเฟื้อต่อเพื่อน เสียสละ มีน้ำใจต่อผู้อื่น มีคนเก่งชาวาวีรณีนี่เด็กก็ทูลจริตได้ใหม่เพราะเพื่อนเขียนให้ก็ได้ แต่ผู้เขียนให้เจ้าตัวเป็นคนอธิบายให้ผู้เขียนฟัง

หากสามารถอธิบายได้ เราก็ยอมรับได้แล้วใช่ไหมว่าเขาเข้าใจบางครั้งที่การให้เด็ก ๆ เขาใช้ภาษาเดียวกันอธิบาย กลับทำให้เขาเข้าใจได้ง่ายกว่าภาษาที่ครูใช้เสียอีก เพียงแต่เราต้องตรวจสอบความถูกต้องให้เขาเข้าใจอีกลำดับหนึ่ง และเด็กที่เราดูว่าเขาไม่เก่ง แต่เขาก็กล้าที่จะอธิบายสิ่งที่ทำได้ และจะมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาอีกด้วย

อีกหนึ่งตัวอย่างที่ผู้เขียนคิดขึ้นจากการที่โรงเรียนมีนโยบายให้สอดแทรกเรื่องพุทธศาสนาเข้าไปในทุกส่วนที่สามารถทำได้ผู้เขียนจึงนำเพลงเพลงชมสวน มาเปิดให้นักเรียนทั้งห้องฟังโดยยังไม่ได้บอกอะไร เด็ก ๆ ก็เงี้ยวหูฟัง "ชมพกา จำปาจำปี กุหลาบราตรี พะยอมอังกาบทั้งกรรณิการ์" พอจบเพลงผู้เขียนถามว่าเพลงนี้มีดอกไม้ทั้งหมดกี่ชนิดบางคนก็เดาจำนวน ตอบมาบางคนก็บ่นอุบอิบว่าไม่บอกก่อนเลยไม่ได้นับ ผู้เขียนจึงให้แบ่งกลุ่ม แล้ววางแผนกันว่าทำอะไรจึงจะนับดอกไม้ได้ถูกต้อง และเพลงนี้น่าจะมีชื่ออะไร (เด็ก ๆ เกิดไม่ทัน ไม่รู้จักชื่อเพลงนี้) แล้วผู้เขียนก็ขบร้องให้ นักเรียนฟัง ซึ่งสามารถยึดจังหวะได้ช้ากว่าเปิดเทป เด็ก ๆ ก็จะสามารถนับได้ดีกว่าที่ฟังจากเทป คราวนี้ก็จะมียุทธวิธีที่ตอบจำนวนได้ถูกต้อง แต่ยังมีบางกลุ่มที่คำตอบก็ยังผิดอยู่เราให้เขาอธิบายแสดงความคิดเห็นกันว่า ทำไมจึงตอบถูกต้องทำไมจึงตอบผิดแล้วถือโอกาสชี้ให้นักเรียนเห็น ความสำคัญของการวางแผนการทำงานการยอมรับฟังความคิดเห็นกัน การรู้จักเสียสละ ไม่คิดแต่จะเอาชนะ หรือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่ฝ่ายเดียวส่วนชื่อเพลงที่แต่ละกลุ่มตั้งก็ถามเหตุผลว่าทำไมจึงให้ชื่อเป็นอย่างนี้ แล้วชี้ให้เห็นความเป็นอัจฉริยะของผู้แต่งเพลงที่สามารถเอาชื่อดอกไม้ไทยมาร้อยเรียงให้สัมผัสคล้องจองกันอย่างไรเพราะ โดยมีคำอื่นมาแทรกน้อยคำมาก การให้ฟังเพลงจะช่วยกล่อมเกล่าให้เป็นคนมีจิตใจอ่อนโยน ละมุนละม่อม

มีอารมณ์ที่สุนทรีย์ แล้วยังเห็นคุณค่าของภาษาไทย ภาคภูมิใจในความเป็นไทยอีกด้วย

สำหรับในเทศกาลหรือวาระสำคัญต่าง ๆ เราก็อาจจะใช้เป็นสถานการณ์ที่สอดแทรกการสอนคุณธรรม จริยธรรมก็ได้เช่นในปีที่ผ่านมา เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบ 60 ปี ผู้เขียนให้เด็กแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจช่วยกันคิดโครงการ

**“รวมใจ เทิดไท้องค์ราชันย์
ร่วมกัน ตั้งมั่นทำความดี”**

ในแต่ละกลุ่มจะต้องช่วยกันคิดโครงการว่าจะทำความดีอะไรเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลให้พระองค์ได้บ้าง โดยมีเงื่อนไขว่าขอเป็นการทำดีและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมจะเห็นว่า โครงการของแต่ละกลุ่มจะออกมานานารูปแบบ บางกลุ่มก็อาจจะคิดได้เพียงโครงการเล็ก ๆ บางกลุ่ม

ก็อาจขยายไป สู่สังคมภายนอกได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและธรรมชาติของกลุ่มที่ไป รวมตัวกันผู้เขียนจะไม่บังคับว่าต้องเป็นโครงการใหญ่โตหากเขาเริ่มคิด เริ่มทำได้ แม้เป็นการทำความดีเล็ก ๆ ก็ตามเราค่อยตามกระพือกองไฟให้ลูกกลมใหญ่โตขึ้นไปอีกได้ ครูจะต้องแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เขาคิดขึ้นมา นั้นมีคุณค่าทั้งนั้น แล้วฝึกให้เขาคิดเป็นให้มากขึ้น ซึ่งแต่ละคนก็ใช้เวลาไม่เท่ากัน เด็กที่ห้องคิดโครงการทำ Audio Book อัดเสียงเทปเป็นนิทานบ้าง สาระความรู้บ้าง นำไปบริจาคให้น้อง ๆ ที่พิการ หรือน้อง ๆ ที่เป็นเด็กกำพร้าได้

ฟังโครงการนี้ได้นำเสนอเป็นกิจกรรมของระดับชั้น ม.4 ซึ่งเพื่อน ๆ ในระดับได้ลงคะแนนเสียงเลือกเป็นกิจกรรมของระดับด้วย กิจกรรมนี้เราสามารถสอดแทรกให้นักเรียนเป็นคนที่รู้จักกตัญญูกตเวทิตา มองเห็นพระอัจฉริยภาพของพระมหากษัตริย์ไทย เห็นความสำคัญของสถาบัน พระมหากษัตริย์ได้เลย

ผู้เขียนอยากให้อธิบายว่า การคิดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นมานั้นไม่ควรจะรีบง่ายจนเกินไป เด็กวัยรุ่นชอบคิดอะไรที่ซับซ้อนท้าทาย และในหนึ่งกิจกรรมควรจะสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้หลายคุณลักษณะจากตัวอย่างที่ยกขึ้นมานั้น จะเห็นว่าครูสามารถที่จะบูรณาการการสอนคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนได้ไม่ยาก ที่สำคัญจะต้องเป็นการให้นักเรียนได้ปฏิบัติ

จริงไม่ใช่เพียงแต่ให้คิด และครูต้องลดบทบาทตัวเองลงบ้าง หัดสะกดใจตัวเองให้เลิกเป็นพระเอก-นางเอกที่ต้องออกมาแสดงหน้าม่านสักทีต้องให้โอกาสนักเรียนได้รู้จักคิดเองให้มากขึ้น ครูควรรอยเข้าไปเป็นเพียงผู้กำกับที่อยู่หลังฉากให้ได้จึงจะช่วยพัฒนาลูกศิษย์ให้ คิดเป็น ทำเป็น ได้เสียที

กระดาษที่ถูกขำทิ้ง ...

ในช่วงโมงโฮมรุม

ณ.ศ.พรทิพย์ แก้วบุญเรือง

ช่วงโมงโฮมรุม ในโรงเรียนของเรา เริ่มต้นในเวลาประมาณ 8.10 – 8.30 น. ของทุกวัน ซึ่งเป็นเวลาอันมีค่า สำหรับรับครูประจำชั้นที่จะใช้พูดคุย สนทนาเล่า เรื่องราว แจ้งข่าว ปรัชญาหรือ ระบายความรู้สึกนึกคิด สร้าง จิตสำนึกฝึกฝน ทักษะและคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ระหว่างครูกับศิษย์ ก่อนจะถึงช่วงโมงเรียน ตาม ตารางเรียนในแต่ละวัน

ช่วงโมงโฮมรุม จะถูกเรียกในชื่อใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็ยช่วงโมงสนทนา วิชาสะหรือกิจกรรมสนทนายามเช้า ผู้เขียนขอสมัครใจที่จะเรียกตามชื่อเดิมที่ คุ่นเคยมา ตั้งแต่ต้นที่เข้ามาทำงานในโรงเรียนและขอใช้ชื่อนี้ในการ บอกเล่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรมกับลูกศิษย์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้เขียนเป็นครูประจำชั้นอยู่

เช้าวันพฤหัสบดี สัปดาห์สุดท้ายก่อนปิดเรียนภาคต้น ผู้เขียนได้ เตรียมพูดเรื่องกิจกรรมที่เราจะทำร่วมกันในวันสุดท้ายของการเรียนเมื่อ ลูกศิษย์สวดมนต์จบ ทำสมาธิประมาณ 3 นาที แล้วกล่าวคำแผ่เมตตา ผู้เขียนเดินไปยืนรอที่หน้าชั้นเรียน สายตาก็สะดุดเข้ากับกระดาษก้อนเล็กๆ ที่ถูกขยำทิ้งอยู่บนชั้นหนังสือหน้าห้องเรียนใกล้กับกระดานดำ ขณะนั้นผู้เขียน คิดเพียงว่าคงมีใครเผลอทิ้งกระดาษที่ไม่ใช่แล้วไม่ถูกที่ จึงคิดจะเก็บไปทิ้งให้

ครั้นเก็บขึ้นมาแล้วแทนที่จะทิ้งไปทันที ความคิดวุ่นหนึ่งก็เกิดขึ้นมาให้คลี
กระดาศออกดู จะได้ว่าว่าเป็นกระดาศอะไร ทันทีที่คลีกระดาศออกดู ก็ได้ว่า
“นี่ละ...สื่อการสอนชิ้นสำคัญของเรา” ความคิดเดิมที่จะพูดคุยกับลูกศิษย์
เรื่องกิจกรรมวันปิดภาค เป็นอันต้องตัดไปก่อน เพราะสิ่งที่ได้อ่านในกระดาศ
ไม่อาจจะเป็นเรื่องผ่านเลยไปได้

ข้อความในกระดาศเขียนด้วยลายมือหวัด และเอะเทอะ ใช้ภาษา
หยาบคาย ไม่สุภาพ ลงชื่อว่าจากเด็กชาย..... ส่งถึงเด็กหญิงที่แสนดี
และน่ารักคนหนึ่งที่เป็นขวัญใจของเพื่อน ๆ ในห้องเรียนผู้เขียนมั่นใจว่า
ข้อความในกระดาศนั้น เด็กชายที่มีชื่ออยู่ในกระดาศไม่ใช่คนเขียนแน่นอน
เพราะจำลายมือได้ และคิดว่าพอจะรู้แล้วว่าคนเขียนเป็นใคร แต่ยังไม่อยาก
ปักใจเชื่อลงไปทันที **ครูที่ดีควรจะต้องตรวจสอบการกระทำต่าง ๆ ของลูกศิษย์ให้
แน่ชัด มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ก่อนจึงจะสรุป**

ผู้เขียนได้นำเรื่องนี้พูดคุยกับลูกศิษย์ทั้งห้อง โดยไม่อ่านข้อความใน
กระดาศให้ฟัง และได้ซักถามถึงคนที่เคยเขียนหรือเคยได้รับข้อเขียนที่เป็น
แผ่นกระดาศเล็ก ๆ ในลักษณะการล้อเลียนหรือการใช้คำพูดหยาบคาย ไม่สุภาพ
เพื่อดูปริมาณว่ามีมากน้อยเพียงใด ปรากฏว่ามีผู้ยกมือทั้งฝ่ายที่เขียนและฝ่ายที่
ได้รับ จำนวนฝ่ายละเกือบสิบคน ผู้เขียนจึงสุ่มเลือกลูกศิษย์ที่มีชื่ออยู่ในกระดาศ
และเป็นเด็กผู้หญิงที่ถูกเขียนถึงมาสัมภาษณ์ (ชื่อที่ใช้เป็นชื่อสมมุติ)

- ครู : แพรว หนูเคยได้รับกระดาศจากใครคะ
- แพรว : จาก ภูริ กับ วิชญ์ ค่ะ
- ครู : หนูรู้ได้อย่างไรว่าเป็นของเขาทั้งสอง
- แพรว : เพื่อนบอกค่ะ

ครู : แล้วหนูทำอะไรคะ
แพรว : หนูขยำทิ้งไปค่ะ
ครู : หนูไม่เคยมารายงานให้ครูทราบเลย แสดงว่า
หนูไม่สนใจและไม่เห็นว่ากระดาษแผ่นนั้น
สำคัญ ไข่ไหมคะ
แพรว : ค่ะ

ผู้เขียนกล่าวชมแพรว ที่รู้จักอดทน อดกลั้น และเตือนญาติกับวิชัยให้เลิก
กระทำในสิ่งที่เคยกระทำ ขณะเดียวกันก็ได้สอนให้ลูกศิษย์ทั้งห้องรู้ว่าเรื่อง
บางอย่าง มิใช่ว่าจะกระทำกับใครได้ โดยที่ผู้ถูกกระทำจะต้องอดทน อดกลั้น
ไม่ได้ตอบเหมือนอย่างแพรว เพราะความอดทน อดกลั้น ของคนที่ถูกกระทำซ้ำๆ
บ่อยๆ อาจมีวันสิ้นสุดขึ้นมาวันใดวันหนึ่ง และเกิดการตอบโต้กันในลักษณะ
ที่รุนแรงมากกว่า

สิ่งที่ปัญหาที่ผู้เขียนได้พบในครั้ง นี้ แม้จะเป็นเพียงการทำร้ายกันด้วย
วาจา ซึ่งดูว่าไม่รุนแรงเหมือนการทำร้ายร่างกายกัน แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่าเป็นเรื่อง
สำคัญที่จะต้องให้ลูกศิษย์ได้รู้ว่า “คำพูดเพียงไม่กี่คำ ก็สามารถฆ่าคนได้” โดย
ยกตัวอย่างเรื่องราวของคนบางคนที่ถูกดูถูกเหยียดหยามบ่อยๆ จนทนไม่ไหว ถึงขั้น
ขาดสติทำลายชีวิตตัวเองหรือทำลายชีวิตผู้อื่น ดังที่ปรากฏเป็นข่าว ให้เห็นกันอยู่

คราวนี้ก็มีคำถามว่า แล้วผู้เขียนสามารถหาตัวคนเขียนข้อความใน
กระดาษที่ถูกขยำทิ้งได้หรือไม่ คำตอบก็คือ ได้แน่นอนเพราะเราอยู่กับเขามา
นานจนเกือบจะสิ้นปีการศึกษาแล้ว อีกทั้งเป็นครูภาษาไทยได้ตรวจลายมือของ
ลูกศิษย์จนจำเอกลักษณ์ลายมือของแต่ละคนได้ดี แต่การจะให้ลูกศิษย์รับ

สารภาพสิ่งที่ทำนั้น ทุกคนสามารถเดาได้ว่าถ้าต้องรับสารภาพต่อหน้าเพื่อน ๆ ทั้งห้อง เป็นใครก็ไม่อยากรับ แม้ครูจะยืนยันว่าไม่เอาผิด ไม่ทำโทษใด ๆ ก็ตาม เพราะฉะนั้นก่อนจะจบชั่วโมงโฮมรูมในเช้าวันนั้น ผู้เขียนจึงต้องให้ทางออกแก่ลูกศิษย์ที่เป็นเจ้าของกระดาษที่ถูกขยำทิ้ง ให้เขามาสารภาพในโอกาสอื่น ๆ ที่เขารู้สึกว่าพร้อมแล้วที่จะพูดจะเล่า

นับว่าน่าดีใจที่ลูกศิษย์ไม่ต้องใช้เวลาคิดนาน เขามาพบผู้เขียนในตอนเย็น หลังเลิกเรียน เพื่อสารภาพผิด และเล่าความจริงให้ทราบ เขาบอกว่า “เห็นคนอื่น ๆ ทำ สนุกดี ก็ลองทำบ้าง” โดยที่ยังไม่เคยทำกับใครมาก่อน เพิ่งทำครั้งนี้ โดยที่ไม่ได้ส่ง ได้ขยำกระดาษเอาไปทิ้งถังขยะ ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด จึงไปอยู่ในที่ที่ผู้เขียนไปพบเข้าได้ เขาให้สัญญาว่าจะไม่ทำอะไรในลักษณะนี้อีกสีหน้าและแววตาของเขา แสดงความรู้สึกละอาย และเสียใจให้เห็น ที่สำคัญคือคำขอร้อง “อย่าให้คุณแม่รู้” เพราะเขาไม่อยากให้คุณแม่เสียใจ

กระดาษที่ถูกขยำทิ้ง ... ในชั่วโมงโฮมรูม ได้ลงไปอยู่ในถังขยะ มานานแล้ว แต่กระดาษที่เขียนบันทึกเรื่องราวในคราวนี้จะขอทำหน้าที่เป็นกระดาษที่จะสื่อให้เพื่อนครูทั้งหลายได้เห็น ว่า เรื่องราวบางเรื่อง ถ้าครูจะปล่อยผ่านก็สามารถผ่านไป... โดยที่เราไม่รู้เลยว่าได้เกิดอะไรขึ้นในห้องเรียนของเรา.... จะไม่รู้เลยว่าลูกศิษย์ของเราได้สัมผัสกับสิ่งใดที่เป็นด้านขาวด้านดำ ไปมากน้อยแค่ไหน.... อย่างไรแล้ว.... และที่สำคัญคงไม่มีใครปฏิเสธว่าการสอนคุณธรรม ความดีงามที่เป็นนามธรรมจะเป็นเรื่องที่ไม่ยากเลย ถ้าเรารู้จักนำเอาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาใช้ให้เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อทุกคน

ปิ๊งวาจา...

จุดเริ่มต้นของคนดี

๗๗.พรมารินทร์ สุทธจิตตะ:

เมื่อเห็นหัวข้อ “หลากหลายวิถี ... สร้างคนดีสู่สังคม” ซึ่งเป็นชื่อของหนังสือเล่มนี้ ทำให้ผู้เขียนคิดถึงวิธีการใช้คำพูดของครูที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องจนแสดงพฤติกรรมของการเป็นคน **คิดดี พูดดี ทำดี**

คิดดี หมายถึง การคิดแต่ในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คิดที่จะเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์สุจริต ประรารถนาดี

พูดดี หมายถึง การพูดด้วยถ้อยคำที่ได้กลั่นกรองไว้ดีแล้ว ด้วยจิตใจที่ผ่องใส พูดในสิ่งที่เป็นความจริง ไพเราะ ถูกกาลเทศะ ไม่ประชดประชัน เสียดสี พอเหมาะพอดี เป็นคุณ เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและ คนฟัง

ทำดี หมายถึง การเลือกทำแต่เฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ ลงมือช่วยเหลือด้วยความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี สิ่งใดที่เห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นก็ไม่ทำสิ่งนั้น นั่นก็คือ ถ้าทำต้องให้ดี ถ้าไม่ดีต้องไม่ทำ

หากครูมีทั้ง 3 สิ่งนี้ และนำมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ ก็ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อนักเรียน สังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียน เป็นลูกโซ่สัมพันธ์กัน

ธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไป ทุกคนยอมรับว่า การพูดดี การพูดไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน สุภาพ หรือที่เรียกว่า การมีปียวาจานั้นย่อมทำให้ทุกคนชอบ คนที่แข็งกระด้าง เมื่อได้ยินน้ำเสียงที่ระรื่นหู ก็ยังหยุดฟังเด็กที่โหยงอแง เมื่อได้ยินเสียงที่อ่อนโยน มีเหตุมีผล ก็ยังเงยและหยุดฟัง

ปีแล้วปีเล่าที่ผู้เขียนสังเกตว่า อะไรที่เขเขียน ห้าม ! ไม่ว่าจะป็นข้อความ “ห้ามเหยียบ” “ห้ามทิ้ง” “ห้ามนำอาหารออกไปรับประทานนอกโรงเรียน” ข้อความต่างๆเหล่านี้ มักจะได้รับการตอบสนองที่ตรงกันข้ามเสมอ ดังคำเปรียบเปรยว่า “ยิ่งห้าม ก็ยิ่งเหมือนยุ” นั่นเอง

ดังนั้นผู้เขียนขอเล่าประสบการณ์การใช้ปียวาจ่า เป็นสิ่งในการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีให้เกิดขึ้นกับลูกศิษย์ ซึ่งอยู่ในห้องเรียนของผู้เขียน แม้ว่าจะมีเพียง 37 คน แต่ถ้าสามารถสร้างให้เขาเป็นคนที่มีความค่าต่อสังคม และเป็นผู้ถ่ายทอดคุณความดี ไปสู่คนอื่นต่อไปอีกเรื่อยๆ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างคนดี

ปลูกฝัง ... จิตสาธารณะ

ก่อนเปิดการเรียนแต่ละภาค อาจารย์ทั้งหลายต่างตั้งหน้าตั้งตาทำป้ายนิเทศ ตกแต่งห้องเรียน และป้ายนิเทศของระดับชั้นกันอย่างตั้งใจให้สวยที่สุด เพื่อต้อนรับสมาชิกในห้องของเรา แต่แล้วเราก็คพบว่า เพียงไม่นานสิ่งที่เราตั้งใจทำอย่างที่สุดนั้นเริ่มทรุดโทรมอย่างรวดเร็ว จากฝีมือนักสำรวจตัวน้อย ทั้งหลายหลายส่วนเริ่มฉีกขาด แหว่ง หลุดไปที่ละเล็กละน้อย

ช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ผู้เขียนได้ทดลองใช้คำพูดไม่กี่ประโยค ที่ทำให้ “นักสำรวจตัวน้อย” ต้องหยุดคิดก่อนจะทำพฤติกรรม ค้นคว้าทดลอง สัมผัส

ด้วยมือ จากกระบวนการแกะ แคะ ฉีก ดึง ทัก พับ จั้ม ฯลฯ โดยใช้คำพูดให้นักเรียนเกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ เข้าใจใน การกระทำและผลของการกระทำ ดังตัวอย่างการสนทนาต่อไปนี้

ผู้เขียน : “สิ่งที่ตกแต่งไว้ตามบอร์ด หรือที่ต่างๆ นักเรียนคิดว่า
ครูทำไว้เพื่ออะไร เพื่อใครคะ”

นักเรียน : “เพื่อให้ห้องสวยงาม น่าอยู่ สดชื่น มีสีสันให้ความรู้...
และตกแต่งเพื่อให้นักเรียนดู”

ผู้เขียน : “นักเรียนชอบหรือไม่”

นักเรียน : “ชอบค่ะ / ชอบครับ”

ผู้เขียน : “สิ่งเหล่านี้ครูตั้งใจทำไว้ให้นักเรียนดู และต้องใช้เวลา
ทำมากในช่วงปิดเทอม แต่ตอนนี้สิ่งเหล่านี้ชำรุดแล้ว
หลายส่วน ครูรู้สึกเสียใจและคงจะไม่มีเวลาทำชิ้น
มาใหม่อีกห้องของเราคงจะโล่งๆ ไม่สวยงาม
เหมือนเดิม”

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า นักเรียนเงียบ ไม่มีคำพูดใดๆ หลุดออกมาจากปาก
ของนักสำรวจตัวน้อย สักคนเดียว

หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา ผู้เขียนไม่เคยพบว่า สิ่งที่ผู้เขียนตกแต่งไว้
บุบสลายอีกเลย บางครั้งก็จะได้ยินคำพูดของเพื่อนเตือนเพื่อนดังแว่วมา
“คุณอย่าทำขาด อย่าดึงนะ เดี่ยวห้องเราก็ไม่สวยหรอก...”

แม้เป็นเพียงคำพูดเล็กๆ น้อยก็ตาม แต่ในความรู้สึกของผู้เขียน เห็นว่า
อย่างน้อยเป็นสิ่งที่จุดประกายเล็กๆ แก่หัวใจดวงน้อย ให้มีคุณธรรม ไม่ทำลาย

สมบัติส่วนรวม นับเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เด็กมีจิตสาธารณะรู้จักคิด
รักสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของสิ่งของ และรู้สึกเห็นใจผู้อื่น

ปลูกฝังความกตัญญู...รู้ค่าแห่งตน

เหตุการณ์ที่สองที่ผู้เขียนอยากจะนำมาเล่าให้ฟัง เกิดขึ้นในห้องเรียนเด็กที่
มีความพร้อมน้อย และมีเด็กออทิสติกจำนวน 5 คน มาเรียนร่วมในชั่วโมง
ทัศนศิลป์ (งานประดิษฐ์) ผู้เขียนให้นักเรียนประดิษฐ์ช่อดอกไม้จากหลอดกาแฟ
เพื่อนำไปมอบให้คุณแม่เนื่องในวันแม่หลังจากที่ผู้เขียนพูดคุย และสาธิตวิธีการทำ
ให้นักเรียนดูแล้วก็พยายามพูดเร้าให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้น ตั้งใจที่จะ
ทำงานชิ้นนี้ ให้ดีที่สุด โดยพูดว่า

ผู้เขียน : “ครูคิดว่า ถ้าคุณแม่ได้รับดอกไม้ช่อนี้ จากลูกที่ตั้งใจทำ
ให้สวยที่สุด คุณแม่ต้องยิ้มแก้มปองแน่เลย และต้อง
ภูมิใจมากที่รู้ว่า ลูกพยายามทำด้วยความประณีต
เรียบร้อยด้วยตนเอง อย่าลืมเอาดอกไม้ช่อนี้ ไปกราบ
ที่อก ที่ตัก หรือ ที่เท้า แล้วเข้าไปจูบแก้มคุณแม่ และ
บอกว่า รักจังนะคะ”

เมื่อเด็กๆ ได้ฟังล้วนอมยิ้มและพยายามทำงานด้วยความตั้งใจเป็นพิเศษ
สักพักผู้เขียนก็จะถามว่า “ตอนนี้นักเรียนทำได้กี่ดอกแล้ว” มีเสียงจากเด็กชายอ้วน
ตอบกลับมาว่า “ผมได้ 5 ดอกแล้วครับ” และอีกเสียงจาก เด็กชายบั้น ซึ่งเป็นเด็ก
ออทิสติก แต่มีความสามารถทำงานได้เองแตกต่างจากเพื่อนอีก 4 คน ก็ดังตามมา
ว่า “ผมก็ได้ครบ 5 ดอกแล้วครับ” ในขณะที่ นักเรียนบางคนเพิ่งทำได้ 1-2 ดอก
เท่านั้น เมื่อเด็กชายทั้งสองเข้าช่อดอกไม้เสร็จ และนำมาให้ผู้เขียนผูกโบให้

ผู้เขียนก็รีบพูดขึ้นว่า “โอ้โฮ ! เก่งจังเลย สวยมากค่ะ ทำงานประณีตเรียบร้อยด้วย เอาอย่างนี้ครูจะให้ทั้ง 2 คน เป็นผู้ช่วยครู คอยไปช่วยแนะนำเพื่อนต่อนะคะ” เด็กน้อยทั้งสองยิ้มแยมั้ม เพื่อนคนอื่นๆ เยหน้าขึ้นมอง

บ้านเริงร่ามากเป็นพิเศษ เดินไปช่วยคนนั้นที คนนี้ที (อาจารย์ที่ดูแลนักเรียนนอกทิสติกต่างอ้อมยิ้มมองดูการกระทำของบ้าน เพราะไม่เคยมีอาจารย์ท่านใด มอบความไว้วางใจให้ขนาดนี้) ส่วนอ้วนมีความมุ่งมั่นมาก และทำด้วยความสุข เพื่อนคนอื่นๆ ต่างพยายามทำให้สวยที่สุด เพื่ออยากจะได้มาเป็นผู้ช่วยครูเช่นกัน ตลอดเวลาผู้เขียนพยายามพูดเน้นว่า “คนที่จะมาเป็นผู้ช่วยครูได้ ต้องทำงานได้เอง ทำให้สวยประณีต และรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้ครบถ้วน” (เมื่อทำงานเสร็จ ทุกคนต้องเก็บอุปกรณ์เข้าที่ ดูแลทำความสะอาดโต๊ะ และบริเวณที่ของตนเองให้สะอาดเสียก่อน)

การกระทำและคำพูดเช่นเดียวกันนี้ ผู้เขียนนำไปใช้กับการสอน ทุกห้อง และได้ผลในทางบวกเหมือนกันหมด นั่นคือความมุ่งมั่นของเด็กที่พยายามทำผลงานให้ดีที่สุด เพื่อนำไปมอบให้แม่ และได้เป็นผู้ช่วยครูคำพูดที่เราความรู้สึกได้ปลุกจิตสำนึกให้เด็กเกิดความเพียรพยายาม เห็นคุณค่าของตนเอง ทำงานด้วยความตั้งใจรู้จักยอมรับความสามารถของผู้อื่น และมีความกตัญญู

ปลุกฝัง...ความอดทน

เหตุการณ์ที่สาม เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ผู้เขียนเป็นอาจารย์ประจำชั้น เดียวนี้เราจะเห็นว่า เมื่อเปิดเทอมวันแรกเด็ก ๆ มาโรงเรียนกันด้วยความสนุกสนาน แม้แต่นักเรียน ป.1 ซึ่งเป็นนักเรียนใหม่ ก็ไม่ค่อยมีใคร จะร้องไห้แล้ว ยกเว้นเด็กชายพร้อม แต่กลับไม่พร้อมสมชื่อ เพราะจะใช้วิธีร้องไห้ ดิ้นรน และ

มีข้อต่อรองกับคุณแม่ เรื่องการมารับทุกวัน บางวันคุณแม่ก็จะนั่งรอในตำแหน่งที่พร้อมชะโงกหน้ามาที่ระเบียงหน้าต่างเมื่อไรก็ต้องเห็นคุณแม่ บางวันก็จะให้กุญแจรถพร้อมเก็บไว้เพื่อแสดงว่าคุณแม่จะไม่หนีไปไหน เมื่อกระบวนการปลอบการยกเหตุผลมาพูดให้พร้อมฟังไม่ค่อยเป็นผล ผู้เขียนจึงกำหนดปัญหา เพื่อหาสาเหตุว่าเพราะอะไร 1. กลัวครู 2. กลัวสถานที่แปลกใหม่ 3. ติดคุณแม่ 4. กลัวการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก คือคุณพ่อคุณแม่ หรือ 5. ไม่สู้ชีวิต เพื่อแก้ไขและปรับพฤติกรรมพร้อมให้อยากมาโรงเรียน มีความอดทน และเลิกร้องไห้เสียที

เมื่อกำหนดสาเหตุแล้วผู้เขียนได้พูดคุยกับพร้อมและคุณแม่ แต่คนละเวลากัน เพื่อสรุป

ข้อ 1. กลัวครู ข้อนี้ถูกตัดออกไป เพราะอาจารย์แต่ละท่านไม่เคยดู หรือใช้วิธีการรุนแรงกับนักเรียนเลย และเมื่อถามพร้อมว่า “อาจารย์ดูไหม” พร้อมจะยิ้มและสันติระชะ

ข้อ 2. กลัวสถานที่แปลกใหม่ ก็ไม่น่าใช่ เพราะในสัปดาห์แรก ผู้ปกครองมาส่งนักเรียนที่ห้องได้ และกิจกรรมส่วนใหญ่ นักเรียนจะอยู่แต่กับกลุ่มเพื่อน มิได้ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยว จนเกิดความรู้สึกอ้างว้าง (พร้อมมีเพื่อนมาจากโรงเรียนอนุบาลเดียวกันถึง 2 คน)

มาถึงข้อ 3, 4 และ 5 ซึ่งอยู่ใกล้ตัวพร้อมที่สุด ผู้เขียนคอยสังเกตว่าพร้อมจะร้องไห้ทุกวันมากน้อยตามระดับข้อตกลงที่แม่ลูกให้แกกัน เช่น คุณแม่ต้องรออยู่นะ จะมารับกี่โมง รับที่ไหน ผู้เขียนจึงให้คำแนะนำ แก่คุณแม่ว่าเมื่อส่งนักเรียนแล้วไม่ควรอยู่ที่โรงเรียนนาน ซึ่งคุณแม่ได้ให้ ความร่วมมือเป็นอย่างดี คุณแม่มาปรึกษาและเล่าให้ฟังว่า “ตอนเล็ก ๆ คุณยายจะอุ้มพร้อมนอนบนอกตลอดจนถึง 3 ขวบ พร้อมกลัวคุณพ่อ เวลาอยู่บ้านคุณพ่อพูดคำเดียวก็รีบไปปฏิบัติ”

ผู้เขียนเล่าให้คุณแม่ฟังถึงสิ่งที่พูดกับพร้อมและแนะนำให้คุณพ่อ สละเวลา มาส่งพร้อม เฉพาะลงจากรถ หรือส่งหน้าประตูโรงเรียนก็พอ โดยคุณแม่ไม่ต้อง มาด้วย เพราะจะทำให้พร้อมงอแงมาก

เมื่อผู้เขียนพบคุณพ่อของพร้อม ซึ่งเป็นนายตำรวจก็รีบพูดกับพร้อมว่า “เป็นลูกตำรวจต้องเข้มแข็งอดทนให้เหมือนคุณพ่อลูกตำรวจต้องอดทน” พร้อมเริ่ม เดินตามเพื่อนกับผู้เขียนไปถึงบันไดทางขึ้นห้องจากนั้นให้พร้อมเดินไปห้องเรียนเอง เพราะอาจารย์ต้องอยู่เวรและจะไปเพิ่มคะแนนคนเก่งให้ภายหลัง

พร้อมเริ่มมาถึงห้องเรียนโดยไม่ร้องไห้ เนื่องจากมีคุณพ่อคุณแม่มาส่งหน้า ประตูโรงเรียน ผู้เขียนจะรีบชมเชยทันทีว่า “เก่งมาก สมกับเป็นลูกตำรวจ เป็น สุภาพบุรุษลูกผู้ชาย” พร้อมน่ารักอยู่ครึ่งเดือน แต่แล้วกลับมาร้องไห้อีกและเริ่มบ่น ปวดหัว ปวดท้อง อยากกลับบ้าน อีกทั้งหัวโหมงจึงจะกลับบ้านได้ อยากหาคุณแม่...” เมื่อสอบถามคุณแม่จึงทราบว่าคุณพ่อไปต่างจังหวัด ผู้เขียนจึงบอกพร้อมว่า “ถ้าพร้อมน่ารัก รับผิดชอบหน้าที่ ครูจะรีบโทรฯ ไปรายงานให้คุณพ่อทราบว่า พร้อมน่ารัก หรือไม่น่ารัก” พร้อมจึงหยุดร้องไห้

สัปดาห์หนึ่งผ่านไป พร้อมดัดขาวในหนังสือพิมพ์มาให้ดู เป็นข่าวคุณพ่อ เดินทางไปเชียงใหม่เพื่อไปปราบยาเสพติด และสามารถจับสมุนเล้าชูได้ ผู้เขียน อ่านข่าวนี้ให้เพื่อน ๆ พร้อมฟังแสดงความชื่นชมคุณพ่อของพร้อม และสอนให้ พร้อมเข้มแข็ง ไม่ร้องไห้ พร้อมยิ้มแย้ม พร้อมมักจะเอารูปครอบครัวมาให้ดูด้วย สีหน้ามีความสุข แต่ก็ยังไม่ค่อยรับผิดชอบหน้าที่ เวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ ผู้เขียน เห็นพร้อมลากโต๊ะเรียนไปนั่งใกล้โต๊ะอาจารย์ร่วมชั้นจึงเข้าไปถามว่า “ทำไมต้องมานั่งตรงนี้ เพราะการแยกโต๊ะออกมานั่งคนเดียว ใคร ๆ ก็จะถามว่า 1. เด็กคนนี้ ถูกทำโทษ หรือทำอะไรผิด 2. เด็กคนนี้เป็นเด็กมีปัญหาหรือ 3. เด็กคนนี้เป็น

หัวหน้าห้องใหม่ จะให้อาจารย์ตอบคำถามว่าอย่างไร” พร้อมยิ้ม แต่ยังไม่ยอมย้ายกลับไปนั่งรวมกับกลุ่มเพื่อน

วันรุ่งขึ้นพร้อมมากับคุณพ่อถึงหน้าห้องเรียน โดยมีถุงยาแก้ปวดท้องมาด้วยและจะไม่ยอมยกเก้าอี้ลง บอกว่ายกไม่ไหว เพื่อน ๆ จึงอาสายกเก้าอี้ให้

ผู้เขียนตระหนักดีว่า นักเรียนมีปัญหาทางด้านจิตใจ อาการปวดท้องเกิดจากความวิตกกังวล จึงพูดเกริ่นนำให้เพื่อนนักเรียนทั้งห้องฟังว่า “ถ้าพร้อมเลิกร้องไห้ และย้ายโต๊ะกับไปนั่งรวมกลุ่มกับเพื่อน สงสัยว่าเพื่อนทั้งห้องต้องเลือกพร้อมเป็นหัวหน้าแน่ ๆ เลย เพราะเป็นคนเก่งที่รู้จักปรับปรุงตนเอง คนที่จะเป็นหัวหน้าห้องจะต้องเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ได้” นักเรียนหลายคนอมยิ้มบ้างก็หันหน้ามามองดูผู้เขียน เหมือนเป็นเครื่องหมายคำถามว่าจริงหรือ และแล้วก็มีเสียงนักเรียนคนหนึ่งพูดขึ้นว่า “ถ้าพร้อมน่ารัก ผมจะเลือกเป็นหัวหน้า”

ไม่นานนัก พอเริ่มเดือนใหม่ การเลือกหัวหน้าห้องก็เกิดขึ้น ปรากฏว่าพร้อมได้รับการเสนอชื่อ และได้รับการคัดเลือก พร้อมยิ้มแยมเมื่อผู้เขียนให้ออกไปพูดหน้าชั้นถึงสิ่งที่หัวหน้าควรปฏิบัติ พร้อมบอกว่า “จะไม่ร้องไห้อีกครับ” เพื่อน ๆ ช่วยกันสมทบว่า “ต้องไม่ทำให้เพื่อน ๆ เสียใจที่เลือกนะ” หลังจากนั้นพร้อมเริ่มปรับปรุงตนเองไม่ร้องไห้ตอนเช้า กระฉับกระเฉง กระตือรือร้น เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าพร้อมเป็นเด็กฉลาด รู้จักฟังและคิดตามคำพูดที่ว่า แต่ละคนย่อมมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน นักเรียนจะหยุดฟัง แต่จะปฏิบัติได้ชั่วคราว บางครั้งยอมรับและปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียน แต่เนื่องจากนักเรียนติดคุณแม่ การบอกให้คุณแม่แยกไปเมื่อมาถึงโรงเรียน ไม่ต้องคอยก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในหน้าที่ของแต่ละคน และพร้อมที่จะเผชิญปัญหาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วย ตนเอง

สิ่งที่คุณแม่บอกว่า เมื่ออยู่ที่บ้านนักเรียนจะปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ทันทีที่คุณพ่อบอกเป็นสิ่งที่ได้หยิบยกนำมาช่วยแก้ปัญหา โดยให้คุณพ่อมาส่งที่หน้าประตูโรงเรียน แล้วบอกให้นักเรียนเดินขึ้นห้องเรียนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างความเชื่อมั่นได้

การนำคุณพ่อมารั้งถึง ความภาคภูมิใจในตัวลูกเมื่อลูกทำสิ่งที่เหมาะสม การนำสิ่งที่คุณพ่อไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อชาติ มาเล่าให้เพื่อนนักเรียนฟังตลอดจนการปลุกฝังให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีน้ำใจ ให้โอกาสเพื่อนที่รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง โดยการเลือกเป็นหัวหน้าห้อง ย่อมแสดงให้เห็นการพร้อมใจกันแก้ปัญหาให้ชีวิตหนึ่ง เกิดความภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่นเห็นคุณค่าในตนเอง และกล้าที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นคนดีของสังคม

การแก้ปัญหาได้ก็ตาม ถ้าครูตั้งใจแก้ปัญหา ไม่ละเลยไม่ว่าจะเป็นปัญหาระดับใด ผนวกกับการมีคุณธรรมนำใจครู ไม่ทอดทิ้งศิษย์ ปัญหาทุกอย่างก็สามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้และผลประโยชน์ย่อมตกอยู่ที่ ลูกศิษย์เป็นสำคัญ ดังคำกลอนที่ว่า

**ครูต้องรักและศรัทธาในอาชีพ เพื่อสร้างกลีบดอกไม้ให้สวยงาม
ไม่เบือนหน้าหนีผืนผ้าตรอมตรม แต่ต้องรื้อนขึ้นชมอุดมการณ์.**

(จาก เทียนทิพย์ที่ทอแสง บทกลอน “คุณธรรมคือหางเสือของเรือจ้าง”

โดย รัตนธาดา แก้วพรหม วันครู 2525)

ครู ...

ผู้พัฒนาคน

๗๗.ภานุวัฒน์ จิระกรานนท์

คนหรือมนุษย์ เป็นทรัพยากรที่มีค่าและสำคัญที่สุด ซึ่งเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้ที่มีส่วนในการพัฒนาทรัพยากรอันมีค่านี้ ได้แก่ ผู้ที่ประกอบอาชีพครู นั่นเอง ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วของยุคโลกาภิวัตน์ ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนจากสังคมที่มีแต่ความสงบร่มเย็น เอื้อเพื่อเผื่อแผ่มีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่นกลายเป็นสังคมที่เอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ยึดถือประโยชน์ตนเองเป็นสำคัญ

ครูจึงเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ขัดเกลา อบรม สั่งสอน ฝึกฝนให้นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม เพราะการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนอย่างแน่นหนา เพื่อจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่หลากหลายได้ดี ครูจำเป็นจะต้องรับหน้าที่อันหนักหน่วงนี้ โดยเฉพาะครูประจำชั้น เพราะ ครูประจำชั้นจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุดจึงรู้พฤติกรรมของนักเรียนในห้องของตนเองเป็นอย่างดีและเหมาะสมจะเป็นผู้ที่พัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ เมื่อครูปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีงามให้นักเรียนแล้ว นักเรียนจะค่อย ๆ ซึมซับสิ่งเหล่านั้นจากครูของเขา ไม่ว่าจะผ่านทางด้านอารมณ์ สังคม การปฏิบัติตนให้ถูกกาลเทศะ สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นทั้งนั้นที่จะคอยดูแล

สอดส่องให้นักเรียนดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง อะไรที่ควรสอดแทรกไปในระหว่าง การสอน ในเวลาพัก เวลาเข้าก่อนเข้าห้องเรียน หลังเลิกเรียนผู้เขียนอยากจะ ถ่ายทอดประสบการณ์ในการปลูกฝังความคิด คุณธรรมต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้เคย ปฏิบัติมาและมักจะเห็นผลเป็นที่น่าพอใจเสมอ

นับตั้งแต่ก้าวเข้าห้องเรียนในตอนเช้า ผู้เขียนจะทักทายนักเรียนว่า สวัสดี ค่ะ นักเรียนเมื่อได้ยินเสียงผู้เขียนเขาจะวิ่งเข้ามาสวัสดี แต่ถ้าวันไหนผู้เขียนเข้าห้อง มาอย่างเงียบ ๆ นักเรียนบางคนก็จะสวัสดี บางคนก็จะนั่งเฉย ๆ ซึ่งการทักทาย ของครูจะมีผลกับนักเรียนเป็นอย่างมาก จะเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักมารยาทใน การทักทายรู้จักปฏิบัติตนได้ถูกต้องเมื่อพบครูหรือผู้ใหญ่ สิ่งที่ผู้เขียนได้ฝึกและ สอดแทรกให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรประจำวันเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมซับ

ให้นักเรียนทุกคนกระทำจนเป็นลักษณะนิสัย เมื่อเข้าห้องเรียนแล้วก็เช่นกัน นักเรียนจะต้องสวดมนต์ นั่งสมาธิแผ่เมตตา ถึงช่วงนี้ผู้เขียนก็จะได้สอดแทรก ศิลธรรม จริยธรรมอันดีงามให้แก่นักเรียนเริ่มตั้งแต่ให้ทุกคนคิดดี ทำดี พูดดี โดยผู้เขียนจะนำนิทานชาดกหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน มาเล่าให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นกับทั้งเน้นให้นักเรียนทำจิตใจให้ เป็นกลาง นึกหาเหตุผลมาประกอบการแสดงความคิดเห็น ที่จะขาดไม่ได้คือการทำ จิตใจ ให้เป็นบุญเป็นกุศล ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์ที่ทะเลาะเบาะแว้งหรือ โกรธ โมโห จะมีนักเรียนบางคนพูดขึ้นมาว่า อย่าโมโหต้องทำจิตใจให้เป็นบุญ เป็นกุศล และบางครั้งเมื่อพบผู้ปกครองๆ ก็จะมาเล่าให้ฟังว่าลูกอยู่ที่บ้านจะใจ เย็นลงมากทะเลาะกับน้องน้อยลง สิ่งเหล่านี้ได้จากการฝึกทุกวัน ย้ำซ้ำทวนจน เกิดเป็นคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์

เรามักพบว่าในยุคปัจจุบันนี้เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ มักมีกิริยา มารยาท ตลอดจนคำพูดที่ขาดความสำรวม ขาดการขัดเกลา ในขณะที่ผู้เขียนหรือครูผู้สอน ท่านอื่นเข้าห้องเรียนหัวหน้าจะบอกทำความเคารพ บางคนจะพูดเฉย ๆ โดยไม่ พนมมือไหว้ บางคนก็จะพูดอย่างเสียไม่ได้ ผู้เขียนก็จะสอดแทรกให้เห็นว่ามารยาท ในสังคมเป็นอย่างไร เด็ก ๆ ควรเคารพผู้ใหญ่ นักเรียนควรเคารพครูเพราะครูเป็น ผู้มีพระคุณกับนักเรียน แล้วจึงให้นักเรียนบอกทำความเคารพใหม่ ซึ่งนักเรียนก็จะ ทำได้ดีขึ้น มารยาทในการพูดก็เช่นกัน ถ้านักเรียนคนไหนพูดไม่มีทางเสียง (นักเรียนในปัจจุบันมักจะพูดโดยปราศจากทางเสียงกันเป็นส่วนใหญ่) ซึ่งเป็นงาน หนักที่ครูจะต้องฝึก นักเรียนพูดให้สุภาพและมีทางเสียงให้ได้ ผู้เขียนมีวิธีฝึกจน ได้ผลก็คือ เมื่อเด็ก ๆ พูดโดยปราศจากทางเสียงก็จะให้พูดใหม่ หรือถ้าในเวลา สอน เมื่อให้เขาตอบคำถามถ้าเขาตอบสั้น ๆ ห้วน ๆ ผู้เขียนก็จะให้เขาตอบใหม่ หรือ

จะไม่เขียนข้อความหรือคำตอบของเขาลงบนกระดานดำ ถ้าให้ตอบพร้อมกันแล้ว ไม่มี ครับ ค่ะ ก็จะมีถามซ้ำ ๆ จนกระทั่งนักเรียนก็ออกนักเรียนก็จะพูดสุภาพออกมาเอง การสอดแทรก คุณลักษณะที่ดีงามเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องทำสม่ำเสมอจนกระทั่งติดเป็นนิสัย ซึ่งเมื่อครูพิเศษเข้ามาสอน ก็จะชมเชยว่าเด็กนักเรียนห้องนี้พูดจาไพเราะทำให้นักเรียนอยากพูดเพราะมากยิ่งขึ้น เพราะทำแล้วเห็นผลผู้เขียนก็จะเน้นอีกว่าเห็นผลของ การทำความดีหรือยัง ทำดีก็ได้รับชมเชยเปรียบเสมือนทำดีได้ดีนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันผู้เขียนจะนิ่งเฉยถ้านักเรียนพูดไม่มีทางเสียงไม่เรียกตอบคำถาม แต่ถ้าคนไหนตอบแล้วมีทางเสียงผู้เขียนก็จะชมเชยเด็ก ๆ เมื่อได้รับคำชมเชยเขาก็จะภูมิใจที่จะทำ สิ่งดี ๆ ต่อไป และจะแย่งกันพูด ครับ ค่ะ ตลอดทั้งชั่วโมงจากกล่าวได้ว่า ทุกวินาที ที่ได้อยู่กับนักเรียนครูจะต้องสร้างให้เขาเป็นคนมีคุณธรรมนำความรู้และมีมารยาทงดงามอยู่เสมอ

ในแต่ละวันครูประจำชั้นมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมากมาย ต้องดูแลฝึกฝนทักษะต่างๆให้นักเรียนได้เรียนรู้ สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีน้ำใจ มีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รู้คุณค่าอาหาร (การดื่มนม และการรับประทานอาหารกลางวัน) ทำหน้าที่เป็นกรรมการการรักษาความสะอาดประจำวัน สิ่งเหล่านี้ผู้เขียนพยายามฝึกฝนให้นักเรียนทำสม่ำเสมอตั้งนี้

การดื่มนม

เป็นเรื่องที่สร้างความลำบากให้ผู้เขียนเป็นอย่างมากเนื่องจากเด็กประถมเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต นมจึงเป็นอาหารสำคัญชนิดหนึ่งที่นักเรียนทุกคนจะต้องดื่มทุกวัน เมื่อนักเรียนอยู่บ้านผู้ปกครองบางท่านก็จะตามใจให้ดื่มนมหวาน นมช็อคโกแลต ฯลฯ แต่ทางโรงเรียนจะเน้นให้ดื่มนมจืด นมเปรี้ยว จะมีนมช็อคโกแลตบ้างบางครั้งจึงพบปัญหาเสมอว่า มักจะพบขวดนมที่มีนมเต็ม

ขวดตามห้องน้ำ ตามถังขยะ เป็นต้น และมักจะมีขวดนมที่ยังดื่มไม่หมดเหลืออยู่ในกระบะบ่อย ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาของครูประจำชั้นเสมอมา แต่ละคนก็จะหาวิธีที่จะให้นักเรียนดื่มนมให้ครบทุกคนสำหรับผู้เขียนก็จะให้เอานมมาวางไว้ที่โต๊ะแล้วดื่ม แต่บางครั้งเวลาจะไม่พอ เพราะนักเรียนจะต้องเรียนในวิชาต่อไป ผู้เขียนก็จะให้นักเรียนที่มักจะดื่มนมช้า ๆ หรือดื่มไม่หมด มาดื่มกับผู้เขียนแล้วใช้วิธีนับ 1, 2 3, 4 5 เมื่อนับถึง 5 นักเรียนจะต้องดื่มหมดทุกคน อาจจะมีนับช้า ๆ สำหรับรอคนที่ดื่มยาก นักเรียนที่ดื่มเร็วก็มักจะมายืนดื่มด้วย และหมดอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนก็ ชมเชย หรือถ้าผู้เขียนไม่มีเวลาก็จะให้นักเรียนจับคู่กันดื่มนม แล้วยังสอดแทรกคุณค่าของการดื่มนม ความซื่อสัตย์ที่ทุกคนจะต้องมี บางครั้งก็จะมีนักเรียนที่ไม่ยอมดื่มเมื่อครูหรือเพื่อน ๆ เผลอผู้เขียนก็ต้องหาวิธีตามหาคนที่ไม่ดื่มโดยสร้างสถานการณ์ขึ้นมา เช่น จะเอาไปเข้าเครื่องจับเท็จถ้าใครโกหกเด็ก ๆ ก็ไม่อยากเป็นคนโกหกก็จะลุกขึ้นดื่มนมแล้วก็จะบอกดัง ๆ ว่าลิ้ม ผู้เขียนก็จะบอกว่าดีมากที่นึกออกอย่าลืมแบบนี้อีกนะคะ (จริง ๆ แล้วนักเรียนตั้งใจที่จะไม่ดื่มเพราะไม่ชอบ) การที่ครูใช้คำพูดอ่อนโยนไม่ดูว่าจะทำให้นักเรียนอยากทำในสิ่งที่แม้จะฝืนความรู้สึกก็ตาม

การรับประทานอาหารกลางวัน

เป็นช่วงเวลาสำคัญที่ครูจะฝึกมารยาทที่ด้งาม ฝึกการรู้คุณค่าของอาหารให้กับนักเรียน เรามักจะพบว่าในสังคมปัจจุบัน เด็ก ๆ มักจะอยู่กับคนรับใช้เป็นส่วนใหญ่ กิริยามารยาทตลอดจนคำพูด จะขาดความสำรวมขาดการขัดเกลา โดยเฉพาะมารยาทในการรับประทานอาหารเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก เพราะนักเรียนจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่อยู่ในสังคม นอกจากจะฝึกเรื่องการใช้ช้อนส้อม การเคี้ยวอาหารไม่ให้เสียงดัง การดักข้าวในถาดไม่ให้เลอะเทอะ ผู้เขียนก็จะสังเกตนักเรียนแต่ละคนว่าปฏิบัติได้ถูกต้องมากน้อยเพียงใด สิ่งที่เห็นผลก็คือ การรู้คุณค่าอาหารจะให้เป็นคะแนน นักเรียนจะมาเขียนคะแนนตามที่รับประทานได้ 4 , 3 , 2 ,1 และ 0 เมื่อครบสัปดาห์หรือเดือน ผู้เขียนก็จะรวมคะแนนให้แล้วกล่าวชมเชยและให้รางวัลสำหรับนักเรียนที่รับประทานจนหมด ให้กำลังใจนักเรียนที่รับประทานได้น้อย การปลุกฝัง ฝึกฝน จนเป็นทักษะทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพหลาย ๆ ด้านควบคู่กันไป หลังจากรับประทานอาหารแล้วนักเรียนทุกคนก็ต้องแปรงฟัน แต่จะมีนักเรียนหลาย ๆ คนที่มักจะละเลยบางคนก็รีบไปเล่น บางที่ผู้เขียนก็จะเล่นละคร เช่น เดินเข้ามาในห้องจะแกล้งพูดว่า همینจึงคงจะยังมีบางคนลืมแปรงฟันหรือเปล่าคะ ก็จะมีหลาย ๆ คนที่ลุกขึ้นไปแปรงฟัน แล้วก็ยิ้ม ๆ แล้วบอกว่าลืม บางวันก็จะขอดูแปรงสีฟันว่าของใครไม่เปียกบ้าง นักเรียนก็จะรีบไปแปรงฟันทันที

การทำหน้าที่กรรมการรักษาความสะอาดประจำวัน

การอยู่ร่วมกันจำเป็นที่นักเรียนทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน และการมอบหมายให้นักเรียนทำหน้าที่รักษาความสะอาดก็ควรจัดเป็นระบบ ถ้าให้นักเรียนเลือกทำเองนักเรียนก็จะเลือกทำแต่ในสิ่งที่ตัวเองชอบ ทำให้ทำงานเป็นเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ผู้เขียนก็จะหาวิธีให้นักเรียนได้ทำงานหลาย ๆ อย่างสลับกันไปโดยผู้เขียนจะกำหนดจุดต่าง ๆ ให้นักเรียนทำดังตัวอย่าง

จุดที่	กรรมการเวรวันนี้ คุณทำอะไร งานที่รับผิดชอบ
1	กระดานดำ
2	กระดานดำ
3	กวาดพื้นหน้าห้อง + หมู 1 + 2 และถูพื้น
4	กวาดพื้นหน้าห้อง + หมู 3 - 4 และถูพื้น
5	เช็ดช่องรองเท้า
6	เปลี่ยนน้ำดอกไม้ + จัดโต๊ะหมู 1 - 2
7	เทขายะ + จัดโต๊ะ หมู 3 - 4
8	เวรตรวจกระเป๋า

ผู้เขียนจะทำเป็นแฟ้มมอบหมายหน้าที่วางไว้ที่โต๊ะ นักเรียนก็จะมาดูว่า ตัวเองทำจุดไหนในวันนี้ซึ่งผู้เขียนจะเวียนให้นักเรียนทำจนครบทุกจุดแล้วก็จะตั้ง หัวหน้าเวรรับผิดชอบให้หัวหน้าประเมินการทำงานโดยรวมของสมาชิกสั้น ๆ หลังจากนั้นผู้เขียนก็จะมาดูอีกครั้ง ถ้าเวรวันไหนทำไม่เรียบร้อยหรือสมาชิกคนใดหนึ่งเวรก็จะมีการทำโทษ เช่น ให้ทำต่ออีก 1 วัน 2 วัน เป็นต้น แต่ถ้าทำดีก็ได้รับ คำชมเชยมีคะแนนให้ ถ้าเป็นเด็กเล็กก็จะติดดาวให้ เป็นสิ่งที่ครูประจำชั้นจะต้องฝึกหน้าที่ความรับผิดชอบเหล่านี้ให้นักเรียน ถ้านักเรียนทำโดยมีจุดประสงค์ที่แน่ชัดว่าตนเองมีหน้าที่อะไร นักเรียนก็จะปฏิบัติได้ดี และเพิ่มพูนคุณลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับนักเรียนอีกด้วย

ตัวอย่าง รายชื่อนักเรียนที่มีหน้าที่กรรมการรักษาความสะอาดประจำวัน

	หน้าที่	ชื่อ	คุณภาพ				ความเห็นหัวหน้า / อาจารย์
			4	3	2	1	
จันทร์	1	กนิษฐิกา					
	2	กฤตวัฒน์					
	3	กานต์นิธิ					
	4	คมสัน					
	5	ชญาณิช					
	6	ชยานันต์					
	7	นิชกมล					
	* 8	คิด					
อังคาร	1	รุติพงศ์					
	2	ธนากนก					
	3	ธัชชนนท์					
	* 4	ธัญชนก					
	5	ธิม					
	6	น. นัสรี					
	7	นันทวรรณ					
	8	ปฎิภาณี					

* หัวหน้ากรรมการรักษาความสะอาดประจำวัน (ผู้ประเมินผลงานของเพื่อน ๆ)

ขณะเดียวกันในวันที่นักเรียนมีหน้าที่เป็นกรรมการรักษาความสะอาดประจำวันผู้เขียนจะแนะนำให้นักเรียนนำดอกไม้มาประดับห้อง แล้วจะเขียนไว้ที่แผ่นรายชื่อ นักเรียนว่า ดอกไม้ของใคร ดอกไม้ของคุณ หรือใครทำให้ห้องสวยงาม ติดแผ่นรายชื่อไว้ที่บอร์ดหรือผนังห้อง ดังตัวอย่าง

ดอกไม้ของใคร ดอกไม้ของคุณ

ชื่อนักเรียน																				
1. กชกร																				
2. ขจีรัตน์																				
3. คณิน																				
4. ฉัตรชัย																				
5. ดลนภา																				
6. ทิฆมณท์																				
7. บารมี																				
8. ปวลี																				

นักเรียนระบายสีที่ช่อง ทำชื่อของตัวเองในวันที่นักเรียนนำดอกไม้มา

การทำตารางเช่นนี้ผู้เขียนจะสามารถตรวจสอบและรู้ว่าใครบ้างที่มีความรับผิดชอบนำดอกไม้มาในวันที่นักเรียนเป็นกรรมการรักษาความสะอาดประจำวัน นอกจากนั้นแล้วยังฝึกให้นักเรียนจัดแจกันดอกไม้ที่นักเรียนนำมา สิ่งเหล่านี้จะต้องหล่อหลอมไปวันละเล็กละน้อย นักเรียนก็จะซึมซับไปเรื่อย ๆ

การสร้างระเบียบวินัย

ในการอยู่ร่วมกัน ครูประจำชั้นจะต้องมีระบบ ระเบียบ กฎ กติกา ในห้องให้นักเรียนได้ปฏิบัติในแนวเดียวกันเริ่มตั้งแต่วันแรกที่รับนักเรียนมาครูก็ต้องปฐมนิเทศมอบหมายภาระงานความรับผิดชอบให้กับนักเรียนทุกคนตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องปฏิบัติ เมื่ออยู่ในห้องผู้เขียนก็จะจัดให้นักเรียนอยู่เป็นกลุ่ม แล้วให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่มกันเอง เมื่อครูเข้ามาสอนก็จะควบคุมชั้นได้ง่ายโดยบวก ลบ คะแนนกลุ่มต่างๆ จะทำให้ห้องสงบได้ หรือถ้านักเรียนที่เล็กหน่อย (ประถมต้น) ยังไม่เข้าใจ ครูอาจจะนับ 1, 2, 3 นอกจากนั้นการเตรียมห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักดูแลกันเอง ผู้เขียนจะให้หัวหน้าชั้นออกมาขีด 1 ถึง 5 ขีด ///// เมื่อใดที่หัวหน้าขีดครบ 5 ขีดแล้ว หัวหน้าชั้นก็จะบวกคะแนนให้หมู่ที่เรียบร้อยก่อน ซึ่งวิธีนี้ใช้ได้ผลจริง ๆ นักเรียนจะนั่งกันเรียบร้อยเพื่อคะแนนหมู่จะได้เพิ่มขึ้น และสิ่งผู้เขียนได้ทำอีกก็คือ ถ้านักเรียนพูดมาก ๆ ผู้เขียนจะเขียนคำว่า เงียบ บนกระดานดำ แล้วเขียน + คะแนน 500 1000 เป็นต้น เมื่อนักเรียนได้อ่านบนกระดานดำนักเรียนจะเงียบโดยปริยาย เป็นการฝึกระเบียบวินัยการรู้จักมารยาทในห้องเรียนโดยตัวนักเรียนเองด้วย และครูก็จะไม่ต้องส่งเสียงดังคุณนักเรียนอีกด้วย

การคุมชั้นเรียน

การเรียน การสอนนักเรียน ครูทุกคนต้องการให้นักเรียน ถ้าคิด ถ้าทำ ถ้าแสดงออก แต่บางครั้งการคุมชั้นจะยากเพราะนักเรียนจะแย่งกันตอบแย่งกันพูด ผู้เขียนมีวิธีที่จะทำให้เด็กสงบ คือ เมื่อห้องเรียนเริ่มไม่มีระเบียบผู้เขียนก็จะหยุดนิ่งมองดูรอบ ๆ ห้องนักเรียนเมื่อเห็นผู้เขียนนิ่งก็จะเริ่มจะนิ่งกันทีละคน 2 คน แล้วห้องก็จะสงบพร้อมจะเรียนต่อไป แต่ถ้ายืนแล้วก็ยังไม่เงียบผู้เขียนก็จะไปยืน

ถือแปรงลบกระดานคอยลบคะแนนหมู่ที่เสียงดัง ซึ่งวิธีนี้จะได้ผลดีมากเงียบอย่างรวดเร็ว และเมื่อนักเรียนตั้งใจตอบคำถามกระตือรือร้น ผู้เขียนก็จะบวกคะแนนให้ แล้วก็บอกนักเรียนว่านี่แหละผลแห่งการทำความดีก็จะได้สิ่งที่ดีตอบแทน นอกจากนี้แล้วในขณะที่มีการเรียนการสอน ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องสอดแทรกคุณธรรมที่ดิ่งามลงไปถึงที่ผู้เขียนทำและเห็นผลชัดเจนก็คือ เรื่องการพูดที่มีหางเสียง การไหว้ การรู้จักขอบคุณ และการขอโทษ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

มีคุณลักษณะหลายอย่างที่ครูจำเป็นจะต้องสอดแทรกให้นักเรียนได้ตระหนักอยู่เสมอ และมักจะมีเหตุการณ์เฉพาะหน้าต่างๆ ที่จะต้องแก้ไขตลอดเวลา เพราะการที่นักเรียนมาจากต่างครอบครัว ต่างสถานที่ และต่างการอบรม ทำให้ครูต้องมีหน้าที่หลอมความต่างให้เป็นความเหมือนและมีความเข้าใจที่ตรงกัน ครูประจำชั้นจะพบกับพฤติกรรมต่างๆ มากมายของนักเรียนที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เมื่อใดที่พบเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ผู้เขียนก็จะมีวิธีแก้ไข แตกต่างกันไป เช่น เรื่องการหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตมาเป็นของตนเอง (ขโมย) ส่วนใหญ่เมื่อเกิดกรณีของหาย ผู้เขียนก็จะถามก่อนว่าใครเห็นของเพื่อนบ้าง หรือใครหยิบของเพื่อนติดไปบ้างเมื่อนักเรียนยอมรับผู้เขียนก็จะชมเชยนักเรียนว่ามีความซื่อสัตย์ดี แต่ถ้านักเรียนที่หยิบของไปไม่ยอมรับผู้เขียนก็จะพยายามหามาตรการต่างๆ มาจัดการให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชั้นแรกผู้เขียนมักจะ

ขอตรวจ คั่นกระเป๋านักเรียนทุกคนเพื่อหาของกลาง แต่ปัจจุบันนี้เราจะพบว่า แม้แต่จะ คั่นกระเป๋า ก็มักจะหาไม่เจอ ผู้เขียนเคยพบว่า มีนักเรียนมาบอกว่า เพื่อน คนนี้ได้ขโมยเกมกดของเขาไปซึ่งมีราคาค่อนข้างแพงถึงแม้ว่าทางโรงเรียนจะห้ามนักเรียนไม่ให้ นำของมีราคามาโรงเรียน แต่ก็จะมีนักเรียนแอบนำมาเสมอ ชั้นแรก ผู้เขียนก็จะถามก่อนว่าใครเห็นเกมกดของเพื่อนบ้าง ถ้านักเรียนยังไม่ยอมรับผู้เขียน ก็จะต้องหาวิธีการ ที่จะให้คนที่หยิบไปยอมรับให้ได้ ถ้าเด็กเล็กก็จะเล่นิทานให้ เห็นถึงผลกระทบของการหยิบของๆ ผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ถ้านักเรียนโตขึ้นมา หน่อยประณมปลายบางครั้งก็ใช้ไม่ได้ผล อาจจะต้องขอความร่วมมือกับทางบ้าน ซึ่งผู้เขียนก็ได้โทรศัพท์นัดผู้ปกครองมาพูดคุยว่าเห็นของแบบนี้มีอยู่ที่บ้านหรือเปล่า มันเป็นของเพื่อน นักเรียนที่ถูกลูกคุณหยิบเอาไป ผู้ปกครองก็จะไปอบรมลูกอีกทาง หนึ่ง ส่วนผู้เขียนก็ต้องคุยกับนักเรียนเพื่อสอดแทรกความรู้สึกผิดชอบชั่วดีลงไป เช่น ถ้าเป็นคุณๆ จะรู้สึกอย่างไรเมื่อมีคนมาเอาของคุณไปอย่างนี้เป็นต้น ครูจะต้อง อบรมสอดแทรก จริยธรรมความดีงาม ความรู้ผิดชอบชั่วดี เพื่อให้นักเรียนได้ ตระหนักถึงคุณค่าแห่งความดี นอกจากนักเรียนแล้วครูยังสามารถพูดคุย เสนอแนะ ผู้ปกครองในการสังเกตพฤติกรรมลูกของตนเอง ตรวจดูกระเป๋านักเรียนว่ามีสิ่ง แปรกลปลอมติดกระเป๋ากลับบ้านหรือเปล่า บางครั้งก็จะมีผู้ปกครองมาขอพบผู้เขียน และนำของที่ถูกหยิบติดมือกลับบ้านมาคืนก็มีซึ่งปัญหาการลักขโมยนี้ถ้าบ้านและ โรงเรียนไม่ร่วมมือกันที่จะช่วยเหลือ นักเรียนแล้วนักเรียนอาจจะทำจนเป็นนิสัยได้ และการปลูกฝังให้นักเรียนมี ความซื่อสัตย์ก็จะเป็นเกราะป้องกันตัวเขาตลอดไป

สิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนซึมซับ และตระหนักรู้ในการที่ จะดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ การรักษาความสะอาด การรู้คุณค่าและ รักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมและส่วนตัว ในประสบการณ์ที่ผ่านมา ผู้เขียน

พบว่า นักเรียนมักจะละเลย ขาดการมีจิตสาธารณะที่จะช่วยเหลืองานส่วนรวม แม้แต่เรื่องส่วนตัวก็จะละเลย บ่อยครั้งที่นักเรียนจะทิ้งของ ๆ ตนเอง ทั้งดินสอ ยางลบ เศษกระดาษบนพื้น โต๊ะ เก้าอี้ ระเบะระกะ สิ่งเหล่านี้ครูประจำชั้นจะต้อง ปลุกฝังให้นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งผู้เขียนได้ ผึกและ สอดแทรกโดยให้นักเรียนปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนลุกออกจากที่นั่ง นักเรียนจะต้องดูแลบริเวณที่นั่งว่ามีเศษกระดาษตกอยู่ได้โต๊ะไหม แต่คนจัดโต๊ะ ได้ตรงแถวหรือเปล่า เก้าอี้เก็บเรียบร้อยไหม เก็บของใช้และอุปกรณ์ เครื่องเขียน เป็นอย่างไร และที่สำคัญในขณะที่นักเรียนจัดโต๊ะเก็บของเรียบร้อยแล้ว โต๊ะของครู ก็จะต้อง เรียบร้อยด้วยเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีกับนักเรียน ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเมื่อนักเรียนฝึกทำจนเป็นนิสัยแล้วเขาจะปฏิบัติได้เองโดยที่ผู้เขียนไม่ต้องคอยย้ำซ้ำทวน แต่สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยเวลาและความใส่ใจของครูนั่นเอง และเมื่อนักเรียนทำได้ ผู้เขียนก็จะให้รางวัลแก่นักเรียนโดยให้คะแนนหมู่และการพูดชมเชยเพื่อเป็น กำลังใจให้นักเรียนทำความดีต่อไป

การพัฒนานักเรียนในทุก ๆ ด้าน เช่น ความมีระเบียบวินัย การแสดง ความเคารพ การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตสาธารณะ การมีมารยาทอัน งดงาม ฯลฯ จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูประจำชั้นและครูทุกคนจะต้องพัฒนา ผึกฝน ขัดเกลา อย่างสม่ำเสมอและทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเห็นตลอดเวลาเพื่อใ้ นักเรียนรู้คุณค่าแห่งการปฏิบัติดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

คุณธรรมเพื่อคุณภาพชีวิต

พต.รุ่งพันธ์ สุขเจริญ

สภาพสังคมทุกวันนี้จะเห็นว่า แม้นคนในสังคมจะมีความรู้สูงขึ้น แต่ก็ยังขาดคุณธรรม การรู้จักผิดชอบชั่วดี การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าที่ผ่านมาการพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขยังประสบความสำเร็จล้มเหลว ดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) จึงได้กำหนดสาระสำคัญของ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ว่าเป็นหัวใจของทิศทางที่เปลี่ยนแปลงในการพัฒนาคน โดยมุ่งเน้นสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคม คุณธรรม ให้คนเป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งกาย ใจ มีศีลธรรมและปัญญา

“ครู” เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีชีวิตที่ดีในอนาคต และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อำไพ สุจริตกุล (2534 : 20 – 23) กล่าวถึงคุณสมบัติของครูดังนี้

ผู้เป็นครูดี จะต้องยึดมั่นในคุณสมบัติของครู หรือของมิตรที่ดี มิตรแท้ ซึ่งจัดเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ อันเป็นเหตุให้เกิดความสุขความเจริญทั้งแก่ศิษย์และแก่ตัวครูเอง 7 ประการด้วยกัน คือ

1. ปิโย : เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ เพราะครูทำตนให้เป็นที่ยรักของศิษย์
2. ครู : เป็นที่เคารพ เพราะมีความหนักแน่น น่าเคารพยำเกรง

3. ภาวนีโย : เป็นที่สรรเสริญ เพราะฝึกฝนอบรมตนให้เจริญ ด้วยความรู้และเชี่ยวชาญ
4. วัตตา : เป็นผู้ว่ากล่าว มีความเพียร พร่ำสอน พร่ำเตือนศิษย์
5. วจนักขโม : เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ แม้จะถูกกระทบกระทั่งเสียชื่อเสียง
6. คัมภีรังดังกัดตา : เป็นผู้กล่าวถ้อยคำอันลึกซึ้ง สอนให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง และลุ่มลึก
7. ในจัญจนาเน นิโยชเย : พึงนำไปในฐานะที่ดี ในตำแหน่งที่ดี ไม่ชักชวน ในฐานะอันไม่สมควร ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย

ครูที่มีลักษณะทั้ง 7 ประการดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นครูผู้ประเสริฐและเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของศิษย์ เนื่องจากสามารถอบรมชักนำศิษย์ไปในทางที่ดี ความรู้อันกระฉ่างแจ่มแจ้งของครู และด้วยคุณธรรมอันล้ำเลิศของครู จึงน่าจะสรุปได้ว่าครูที่ดีและมีความสามารถจะต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมโดยผู้เขียนได้ยึดมั่นในคุณสมบัติของครูดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายที่เราต้องการ นั่นคือการปลูกฝังนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม

ตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนเข้ารับราชการครูซึ่งผ่าน ประสบการณ์การสอนมานานเกือบ 20 ปี ได้สัมผัส ได้ใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนในลักษณะต่าง ๆ มากเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนเห็นว่าเด็กนักเรียนปัจจุบันนี้แตกต่างจากเด็กนักเรียนเมื่อ 20 ปีที่แล้วมา ผู้เขียนได้พบว่าปัญหาของนักเรียนมีจำนวนมากขึ้นนักเรียน ส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังนี้

- ขาดระเบียบวินัย ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง ขาดความอดทนอดกลั้น การรู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่เคารพกฎกติกา ข้อตกลง ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำงานกับผู้อื่นไม่เป็น

- ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทั้งการพูดจาและกริยาท่าทาง
- ไม่มีน้ำใจ ขาดจิตอาสาเพื่อส่วนรวม ไม่รู้จักการเสียสละ
- ขาดความรับผิดชอบ
- ขาดการรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ไม่ยอมรับความจริง
- ไม่รู้จักการดูแลรักษาความสะอาด
- ไม่รู้จักการแบ่งเวลา ไม่รู้ว่าเวลาไหนควรจะทำอะไร
- ไม่รู้จักการประหยัด

ทั้งนี้จะเห็นว่าพฤติกรรมของเด็กนั้นไม่ต่างอะไรกับผู้ใหญ่หรือวัยรุ่นในสังคมไทย ในปัจจุบัน ผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างนักเรียนที่พบว่ามีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เห็นสมควรแก้ไข 2 รายดังนี้

คนที่ 1 ชอบเรียกร้องความสนใจด้วยการพูดและกระทำเพื่อให้เพื่อน หัวเราะ นับวันยิ่งพูดมาก ไม่มีสาระไม่เป็นเวลา ชอบใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม ไม่ดู กาลเทศะ อีกทั้งยังชอบพูดสอดแทรกอาจารย์ขณะสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชอบ ต่อปากต่อคำกับอาจารย์เสมอ

ผู้เขียนได้แก้ไขพฤติกรรมด้วยการตักเตือนทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรม และเมื่อใดที่นักเรียนประพฤติดี โดยพยายามทำตามคำแนะนำของอาจารย์ ผู้เขียนก็จะให้รางวัลด้วยการกล่าวคำชมเชยหรือเพิ่มคะแนนหมู่ให้เพื่อเป็นแรงเสริม ปรากฏว่านักเรียนสามารถหยุดพฤติกรรมได้ในระยะสั้นเท่านั้น จากนั้นก็มี

พฤติกรรมเช่นเดิมอีก หากเราจะคาดเดาขนาดของนักเรียนคนนี้ ถ้าครูไม่พยายามแก้ไขพฤติกรรม เมื่อเติบโตขึ้นเขาจะเป็นคนที่ไม่มีการยาทาในการพูด ชอบทำอะไร ตามใจตนเอง กลายเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดระเบียบวินัย ทำอะไรไม่ถูก กาลเทศะ

คนที่ 2 เธอจะมาโรงเรียนสายเสมอ เมื่อถามถึงสาเหตุพบว่าผู้ปกครองมักปล่อยให้นักเรียนเข้านอนดึกมากจนตื่นสายไม่เคยมาถึงโรงเรียนทันก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติเลย โดยมักอ้างว่า “รถติด” หากเราจะคาดเดาขนาดของเธอ เมื่อเติบโตขึ้นก็คงจะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่เห็นความสำคัญของการตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบ ผิดนัด บุคคลเช่นนี้ถ้าเข้าทำงานที่ไหนก็คงจะอยู่ที่นั่นไม่ได้นาน เพราะจะเป็นคนที่ขาดความเชื่อถือ ขาดความไว้วางใจของนายจ้าง

เด็กยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตโดยธรรมชาติของเด็กมีแนวโน้มที่ชอบทำอะไรตามใจตนเองมักจะเลือกทำในสิ่งที่ตอบสนองอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการของตนเอง ดังตัวอย่างของเด็กทั้งสองคนที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้เด็กก็จะมีแนวโน้มที่เขาจะเลือกแสดงพฤติกรรมในทางที่ผิดได้ ดังนั้นหากเราได้ปลูกฝังสิ่งที่ถูกต้องให้เด็กซึ่งเปรียบเสมือน “ไม้อ่อน” ตั้งแต่ตอนนี้ก็คงจะไม่สายเกินไปที่จะทำให้เด็กเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตได้

ผู้เขียนรู้สึกว่าคุณเองนั้นโชคดีที่มีโอกาสได้มาเป็นอาจารย์ประจำชั้นในระดับประถมศึกษาตอนต้น เพราะเด็กในวัยนี้มักเชื่อฟังคำสั่งสอนของครูและยังอยู่ในวัย ที่อบรมสั่งสอนง่ายจึงไม่ลำบากเลยที่อาจารย์จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนนับตั้งแต่เข้าจรดเย็นที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน

การที่จะสอดแทรกคุณธรรมให้แก่นักเรียนครูสามารถทำได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นหรือนอกเวลาเรียน เด็กนั้นถ้าเราฝึกให้คิดและปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามอยู่

อย่างสม่ำเสมอ ก็จะเกิดความเคยชินจนติดเป็นนิสัย ทั้งนี้ผู้เขียนได้อาศัยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมโดยการให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นข้อตกลงของห้องเรียน ให้เป็นกิจวัตรประจำวันดังนี้

ช่วงเข้าก่อนเคารพธงชาติ

เมื่อนักเรียนมาถึงโรงเรียนแล้ว ต้องปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

1. นำผ้าเช็ดโต๊ะส่วนตัวของนักเรียน ไปซักที่ห้องน้ำบิดผ้าให้หมาดแล้วจึงมาเช็ดโต๊ะ เก้าอี้ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาความสะอาดด้วยตนเอง

2. เช็ดช่องของใช้ส่วนตัวและจัดสิ่งของในช่องของใช้ให้เป็นระเบียบ เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นคนที่ระเบียบ

3. ส่งการบ้านทุกวิชาโดยจัดวางเป็นหมู่บนโต๊ะอาจารย์ เพื่อฝึก ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา เนื่องจากมีข้อตกลงว่านักเรียนทุกคนจะต้องส่ง การบ้านก่อนถึงเวลาเคารพธงชาติ

4. กรรมการเวรจัดดอกไม้ใส่แจกันและดูแลความสะอาดห้องเรียน เพื่อฝึก ความรับผิดชอบต่อหน้าที่รวมถึงการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมในการช่วยตกแต่ง ห้องเรียนให้สวยงาม อีกทั้งนักเรียนก็จะเป็นคนรักต้นไม้ ดอกไม้ ส่งผลต่อการมี ลักษณะนิสัยที่อ่อนโยน

5. ใช้เวลาว่างที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ เช่น การอ่านหนังสือ หรือ เรื่องน่ารู้ครูจะเชิญชวนให้นักเรียนนำหนังสือมาให้เพื่อนๆอ่าน ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมไปด้วย นอกจากนี้นักเรียนบางคนอาจจะมาเล่นเกมส์ต่างๆ ที่ฝึกการคิดที่ผู้เขียนจัดเตรียมไว้ ในการที่นักเรียนมีโอกาสได้ทำกิจกรรมดังกล่าวเป็นการฝึกให้นักเรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าความรู้และฝึกให้นักเรียนเป็นนักคิด

6. เวลา 07.50 น. เก็บของทุกอย่างเข้าที่ ชิดเก้าอี้ไปเข้าห้องน้ำดื่มน้ำเตรียมตัวเข้าแถวเคารพธงชาติทั้งนี้เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการตรงต่อเวลา และความเป็นระเบียบในการเข้าแถวเคารพธงชาติ ผู้สอนจะมอบหมายให้หัวหน้าห้องทั้งชายและหญิงเป็นผู้ดูแลการเข้าแถวของเพื่อนๆ หากมีนักเรียนคนใดไม่ให้ความร่วมมือหัวหน้าห้องจะจัดแถวใหม่อีก 1 แถวให้นักเรียนดังกล่าว ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้จะถูกฝึกการเข้าแถวให้ตรงตามระเบียบการเข้าแถวโดยการรับคำสั่งจากหัวหน้าห้อง ซึ่งจะมีอาจารย์คอยดูแลตลอดเวลา ทั้งนี้นักเรียนกลุ่มนี้จะถูกฝึกซ้ำหลายครั้ง ก่อนได้รับอนุญาตให้เข้าห้องเรียน

เวลา 7.50 น. หัวหน้าหมู่แต่ละหมู่จะตรวจสอบการบ้านที่สมาชิกในหมู่ส่งที่โต๊ะอาจารย์ หากสมาชิกคนใดยังไม่ได้ส่ง หัวหน้าหมู่จะติดตามทวงถามให้ส่งการบ้านและให้สมาชิกผู้นั้นไปบันทึกลงในบอร์ด ความรับผิดชอบ อันเป็นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อฝึกเรื่องความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลาในการส่งงาน

ช่วงหลังเคารพธงชาติ

อาจารย์ประจำชั้นจะตรวจความสะอาดร่างกายของนักเรียนได้แก่ เล็บมือ เล็บเท้า , ผม โดยจะมีการตรวจอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละวันเพื่อฝึกนักเรียนให้รักษาความสะอาดอยู่เสมอ เมื่อเข้าห้องเรียนก็ต้องไปบันทึกคะแนนที่ได้ลงในบอร์ดความสะอาดเช่นกัน

จากนั้นนักเรียนจะสวดมนต์โดยผลัดเปลี่ยนมาเป็นผู้นำการสวดมนต์ นั่งสมาธิและแผ่เมตตา เพื่อฝึกการเป็นผู้นำและฝึกการทำจิตให้สงบตลอดจนให้ รู้จักระลึกถึงพระคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิดา มารดาและอาจารย์

ช่วงกิจกรรมสันทนาการเข้า

ช่วง นี้ จะ มี กิ จ ก ร ร ม หลากหลายตามแผนการจัดกิจกรรมที่ อาจารย์เตรียมไว้ ส่วนใหญ่มักจะเป็น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องของการ ฝึกคุณธรรม จริยธรรม เช่น การ เล่าเรื่อง เล่านิทานหรืออ่านบทความที่ เป็นประโยชน์ให้ ข้อคิดต่อการปรับ พฤติกรรมที่เป็นข้อบกพร่องของ

นักเรียน การให้นักเรียนออกมาเล่าข่าว เหตุการณ์ หรือประสบการณ์ของตนเอง การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งแต่ละ กิจกรรมจะให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดง ความคิดเห็นรวมทั้งข้อคิดที่ได้รับกิจกรรมนี้จะเป็นประโยชน์กับนักเรียน นักเรียนมีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถในทางที่ดี ที่เป็นประโยชน์นักเรียนจะได้รับ

ประสบการณ์ ความรู้ และข้อคิดต่าง ๆ ในการที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกในการพัฒนา
ตนรวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ช่วงการเรียนการสอน

ผู้เขียนจะฝึกให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลคิดอย่างมี
วิจารณญาณการนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
ฝึกนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้หลายด้าน ได้แก่ ความสามัคคีใน
หมู่คณะ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความอดทนอดกลั้น การเสียสละเพื่อส่วนรวม
ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การจัดที่นั่งนักเรียนแยกเป็นกลุ่มก็เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าว่าได้ผลอย่างยิ่งต่อการฝึกฝนเพื่อพัฒนานักเรียนส่วนใหญ่อาจารย์จะให้แรงเสริมด้วยคะแนนหมู่ให้กับนักเรียนในหมู่ที่ปฏิบัติดี ทั้งนี้ครูจะสรุปคะแนนของแต่ละหมู่ทุกสิ้นเดือน หมู่ที่ทำคะแนนได้มากที่สุดจะได้รับรางวัล ดังนั้นสมาชิกแต่ละหมู่จะมีการแข่งขันกันทำคะแนนหมู่ให้ได้มากที่สุดในแต่ละเดือน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมแรงให้เด็กมีกำลังใจหรืออยากที่จะทำความดี

ช่วงพักกลางวัน

เป็นช่วงเวลาของการพักรับประทานอาหารกลางวัน อาจารย์จะเป็นผู้ดูแลให้ คำแนะนำเรื่องมารยาทในการรับประทานอาหาร เมื่อนักเรียนแต่ละคนรับประทานอาหารเสร็จแล้วนักเรียนจะต้องนำถาดอาหารมาให้

อาจารย์ประจำชั้นตรวจให้คะแนนการรู้คุณค่าอาหารซึ่งอาจารย์จะมีบอร์ดการรู้คุณค่าอาหารติดไว้ภายใน ห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนบันทึกคะแนนที่ได้ลงบนบอร์ด ทั้งนี้เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความพยายามที่จะรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

ช่วงเลิกเรียน

นักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการเวรวันนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนโดยมีอาจารย์คอยดูแล เมื่อเสร็จสิ้นการทำความสะอาดห้องเรียนแล้วกรรมการเวรทุกคนจะต้องร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่

กรรมการเวรของเพื่อน โดยหัวหน้ากรรมการเวรให้สมาชิกช่วยกันออกคะแนนเสียงว่ากรรมการเวรคนใดควรได้รับระดับคะแนนเท่าใด เพื่อบันทึกลงในแบบประเมินผลที่อาจารย์ได้จัดทำไว้วิธีการนี้จะช่วยฝึกให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานด้วยความขยันขันแข็ง รู้จักอดทนอดกลั้น เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงในระยะเวลาอันรวดเร็ว ตลอดจนให้รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเป็น คนรักความสะอาดรวมทั้งความเป็นประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

ตารางบันทึกการควบคุมตนเอง

ชื่อ.....นามสกุล.....

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

3. การจัดให้นักเรียนมีสมุดบันทึกความดี โดยผู้เขียนจะให้นักเรียนเขียนสรุปบันทึกความดีที่ทำในรอบสัปดาห์ โดยจะให้เป็นการบ้านในทุกวันศุกร์ หากนักเรียนทำความดีที่บ้านก็จะขอความร่วมมือผู้ปกครองลงนามรับรองว่าปฏิบัติจริง กิจกรรมนี้พบว่านักเรียนพยายามทำความดีทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านนักเรียนเกิดจิตอาสา รู้จักอาสางาน มีน้ำใจต่อคนรอบข้างสามารถทำการบ้านโดยไม่ต้องให้ใครเตือน ผู้ปกครองส่วนใหญ่แจ้งว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ดีขึ้น

4. การจัดให้มีแผนภูมิบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ แผนภูมิความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ความสะอาดร่างกาย การรู้คุณค่าอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการประเมินตามสภาพจริงเพื่อดูการพัฒนาการของ นักเรียน

5. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักอาสางานโดยการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การจัดปายนิเทศ การทำเกมเสริมความรู้ เป็นต้น นักเรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อน ความอดทนอดกลั้น ความมีน้ำใจ ความเสียสละ ตลอดจนความเพียรพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ

นักเรียนต้องการการเป็นที่ยอมรับและจะชอบการให้รางวัล ดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมแรงให้แก่เด็กที่มีพฤติกรรมดี ผู้เขียนจึงมักจะใช้วิธีการกล่าวคำชมเชยเสมอเมื่อเห็นนักเรียนทำความดี นักเรียนจะรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และมีกำลังใจอยากจะทำความดีต่อไป

จากการสังเกตของผู้เขียน และการพูดคุยรวมทั้งการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองพบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมไปได้ 1 ภาคการศึกษา นักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ มีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้น ดังนี้

- นักเรียนรู้หน้าที่ที่มีความรับผิดชอบมากขึ้นกว่าเดิม
- นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ เคารพในกฎกติกา และข้อตกลงต่าง ๆ ตลอดจนยอมรับฟังความยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

- นักเรียนมีน้ำใจ รู้จักอาสางานเพื่อส่วนรวมมากขึ้น
- นักเรียนมีความอดทนอดกลั้นดีขึ้น
- นักเรียนรู้จักดูแลรักษาความสะอาดทั้งร่างกาย สิ่งของ และสถานที่

ดีขึ้น

- นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- นักเรียนพูดจาเหมาะสมกับกาลเทศะ มีกิริยามารยาทดีขึ้น

ทั้งนี้ จะเห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่นักเรียนตลอดระยะเวลาที่นักเรียนอยู่ที่โรงเรียนสามารถสร้างเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดีขึ้น ส่วนพฤติกรรมในด้านอื่นของนักเรียนที่ยังเป็นปัญหา เช่น นักเรียนไม่รู้จักประหยัด ไม่ยอมรับความจริง ยังขาดระเบียบวินัย ฯลฯ นั้น เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนก็สามารถพัฒนาตนได้เร็ว ในขณะที่บางคนต้องใช้เวลาและความเอาใจใส่ของครูเพื่อฝึกนักเรียนต่อไปจนกว่านักเรียนจะเป็นคนดีมีคุณธรรมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น จะเห็นว่าตลอดระยะเวลาที่นักเรียนอยู่ที่โรงเรียน อาจารย์ประจำชั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนานักเรียนเพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด จึงเป็นโอกาสอันดีที่อาจารย์ประจำชั้นจะได้อบรมสั่งสอน ปลูกฝัง และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นคนดีให้แก่นักเรียนทั้งในและนอกเวลาเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันเป็นคุณธรรมเพื่อคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ ให้แก่นักเรียน ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่สำคัญอันมีค่าของสังคมต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) : ฉบับสรุป

“อย่าเลี้ยงลูกตามใจ ” เอกสารประกอบโครงการสัปดาห์สนทนา
ศิษย์ลูก สำหรับผู้ปกครอง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ปีการศึกษา 2548

อำไพ สุจริตกุล. 2543. คุณธรรมครูไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คุณธรรม ...

คุณค่าที่ไม่ควรมองข้าม

พศ.ลำดวน ทองพรหม

งานสอนคุณธรรมจริยธรรมเป็นงานที่ทำทลายความสามารถและความเสียสละ เพราะต้องใช้เวลาและความอดทนที่จะรอคอยผลที่เกิดขึ้น นอกจากครูจะสอนโดยตรงแล้ว การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเด็กเป็นวัยที่ต้องการต้นแบบ และเด็กจะเลือกเลียนแบบจากคนที่เขายกย่องนับถือ นอกจากนี้คนเป็นครูต้องมีความผูกพันกับเด็กและมีความเชื่ออย่างแน่วแน่ว่าเด็กสามารถพัฒนาได้ การปลูกฝังคุณธรรมที่ยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้นกับนักเรียนแบบทันทีทันใด แต่จะต้องใช้เวลาและความสม่ำเสมอมาช่วยให้เด็กได้รับการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรมที่ยั่งยืนได้ (บราเดอร์ คมกริช ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 34) ดังนั้นการพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู สำคัญมากกว่าเทคนิควิธีการสอน ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องฝึกฝนตนเอง เช่นการพูดกับเด็กด้วยถ้อยคำไพเราะ อ่อนโยน แสดงความเป็นมิตรนั้นครูจะทำได้เมื่อครูมีความรัก และความปรารถนาดีกับเด็ก คนเป็นครูจึงต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

คุณธรรมจริยธรรมในห้องเรียน

โรงเรียนที่ดีคือที่ที่นักเรียนมาแล้วมีความสุข เปรียบเสมือนบ้านและมีห้องเรียนที่เปรียบได้กับห้องพักผ่อน หรือห้องสังสรรค์ เป็นที่ที่นักเรียนใช้ในการทำ

กิจกรรมร่วมกันได้อย่างสบายใจ การมาโรงเรียนแล้วมีความสุข จะช่วยลดความทุกข์ ความกดดันลงได้ ยิ่งถ้ามีครูที่เข้าใจ มีเมตตาและพร้อมที่จะช่วยเหลือ ก็ยิ่งจะทำให้เด็กได้รับในสิ่งที่เขาขาดทางบ้านได้ และยังเป็นการสร้างทัศนคติในแง่ดีต่อการมองโลก นอกจากนี้การที่ครูแสดงความเอื้ออาทรใส่ใจ ซักถามสารทุกข์สุกดิบอย่างจริงจังด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน ย่อมจะช่วยลดความก้าวร้าวในเด็กลงเช่นกัน

ห้องเรียนนั้นนับเป็นที่พิเศษสุดที่ครูจะมอบสิ่งดี ๆ ให้ครูสามารถอบรมบ่มเพาะความดีงาม คุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ได้ทุกวันทุกเวลาที่มีนักเรียนอยู่ โดยเฉพาะโรงเรียนของเรานั้นโต๊ะทำงานของครูประจำชั้นจะอยู่ในห้องเรียน ครูจะสังเกตความเป็นไปของนักเรียนไปด้วยถ้าครูไม่มีสอน ส่วนนักเรียนจะรู้สึกว่าเขาเป็นที่ปรึกษาอยู่ใกล้ ๆ แม้นักเรียนจะโตอยู่มัธยมปลายแล้ว นักเรียนก็ยังต้องการคำแนะนำและแนวทาง แก้ปัญหาจากครูไม่ต่างไปจากเด็กเล็ก ๆ เรามักจะคิดว่าเขาโตแล้ว เขาไม่ต้องการครู การที่ครูใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กทำให้การอบรมหรือชี้แนะต่าง ๆ เป็นไปอย่างไม่ยากเย็นนัก โดยครูประจำชั้นจะพบกับนักเรียนทุกเข้าช่วงโฮมรูมซึ่งเป็นช่วงที่เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักการการศึกษาที่จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งจะขอยกตัวอย่างการแทรกคุณธรรมในห้องเรียนจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

วันแรกของการเปิดเรียน

นักเรียนตื่นตื่นกับการขึ้นชั้นใหม่วันแรก ใครจะเป็นครูประจำชั้นจะพบเพื่อนเก่าหรือไม่ จะนั่งกับใคร นักเรียนมาพร้อมกับคำถามมากมายในหัวใจ ครูประจำชั้นก็จะเป็นเจ้าของบ้านที่ดี ที่จะต้อนรับอย่างยิ้มแย้ม พร้อมจะช่วยเหลือและตอบปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ หลังจากนักเรียนเข้าแถวเคารพธงชาติและสวดมนต์

แล้วการพบปะกันวันแรก จะเป็นกิจกรรมการทำความรู้จักกันเพื่อสร้างความคุ้นเคย หลังจากนั้นเป็นกิจกรรมเลือกหัวหน้าห้อง เป็นการสอนให้นักเรียนรู้ว่าการอยู่ร่วมกันต้องมีผู้นำ เพื่อให้งานทุกอย่างดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและรวดเร็ว ในขั้นนี้ ครูสามารถแทรกคุณธรรมหลายข้อซึ่งนักเรียนจะเรียนรู้ได้ เมื่อผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองของตนเองโดยครูไม่จำเป็นต้องบอกทุกอย่าง หรือตั้งกฎเกณฑ์แล้วให้นักเรียนปฏิบัติเท่านั้น หากบุคคลได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักเหตุผล รู้จักตัดสินใจ เลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และเห็นต้นแบบที่ดีจากบุคคลรอบข้างตั้งแต่เด็ก จะทำให้เขาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม (สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2549 : 4) ดังนั้นก่อนเลือกหัวหน้าครูจึงให้นักเรียนอภิปรายในหัวข้อเหล่านี้ เพื่อให้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นและคิดไตร่ตรองก่อนจะดำเนินการ

1. นักเรียนคิดว่าหัวหน้าห้องมีความสำคัญอย่างไร
2. หน้าที่ของหัวหน้าห้องมีอะไรบ้าง
3. หัวหน้าห้องควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง
4. บอกรายละเอียดในการเลือกหัวหน้า
5. การใช้และไม่ใช้สิทธิของตนก่อให้เกิดผลดีและผลเสียอย่างไร

ถ้าคุณธรรมและจริยธรรมหมายถึงความดีงามหรือข้อประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องจะพบว่าจากคำถาม 5 ข้อนี้ นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมหลายประการ เช่น รู้ว่าการอยู่ร่วมกันต้องเชื่อฟังหัวหน้ากลุ่ม ได้เห็นว่าคนเป็นหัวหน้ามีความเป็นผู้นำ เป็นคนที่มีความสามารถและเสียสละ นอกจากนี้นักเรียนได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม คือ การเลือกผู้นำของตนแสดงถึงความรับผิดชอบ มีการแสดงความคิดเห็น อภิปราย และลงคะแนนอาจจะใช้ลงคะแนนลับหรือเปิดเผยก็ได้ นักเรียนรู้จักใช้สิทธิและรู้จักหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดีของชาติ

การเลือกกรรมการรักษาความสะอาด

กรรมการรักษาความสะอาดห้องเรียนหรือเรียกสั้น ๆ ว่าเวรประจำวัน ให้นักเรียนอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเวรประจำวัน และครูช่วยเสริมในส่วนที่ขาด เช่น การอยู่ร่วมกันมาก ๆ แล้วไม่มีการเก็บกวาด เช็ดถูทำความสะอาดเลยจะเกิดอะไรขึ้น การที่นักเรียนช่วยกันดูแลห้องเรียน เพียงสัปดาห์ละ 1 วัน จะช่วยให้ห้องเรียนดูสะอาด ช่วยให้บรรยากาศน่าเรียนขึ้น นักเรียนจะเลือกอย่างไร เพราะอะไร คุณธรรมที่นักเรียนได้จากการเป็นกรรมการรักษาความสะอาดคือ การทำเพื่อส่วนรวม ไม่ดูตาย มีความเสียสละ นอกจากนี้ ยังฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบ รู้หน้าที่ของตน ไม่เอาเปรียบเพื่อน ซื่อสัตย์ไม่หลบหนี เหว โดยครูมีตารางระบุหน้าที่ของแต่ละคนไว้ในแต่ละวัน นักเรียนที่ไม่ทำครูก็สามารถ ตรวจสอบได้

การปฏิบัติตามข้อตกลงห้องเรียน

ข้อตกลงห้องเรียนเป็นแนวทางการอบรมนักเรียนที่ได้ผลดี นักเรียนสามารถพัฒนาขึ้นได้จากการปฏิบัติตามข้อตกลงที่นักเรียนและครูช่วยกันสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของห้องเรียน และเพื่อพัฒนานักเรียนไปในทิศทางที่ถูกต้อง รวมทั้งเป็นการฝึกฝนนักเรียนให้มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และมีใจจดจ่อกับสิ่งที่ครูสอน ข้อตกลงเหล่านี้ นักเรียนต้องปฏิบัติทุกครั้งเมื่อถึงเวลาเรียนคือ

1. เข้าเรียนตรงเวลา
2. แต่งกายถูกระเบียบ
3. พุดจาสุภาพ ไม่ตะโกน ไม่พูดหยาบคาย

4. ไม่พูดคุย และไม่ทำงานอื่นขณะที่มีการเรียนการสอน
5. เก็บข้าวของเข้าที่ทุกครั้งก่อนออกจากห้องเรียน

ครูและนักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงประโยชน์และความจำเป็นที่ต้องมีข้อตกลงเหล่านี้และทำความเข้าใจข้อตกลงแต่ละข้อเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเมื่อทุกคนเห็นด้วย ครูจึงติดข้อตกลงตัวโต ๆ ให้เห็นชัดเจนไว้หน้าห้องเรียน ข้อตกลงเหล่านี้ดูเฝื่อน ๆ แล้วเหมือนเป็นสิ่งไม่สำคัญ และทำได้ง่าย ซึ่งจริง ๆ แล้วถ้านักเรียนปฏิบัติได้จะเป็นประโยชน์อย่างมากแก่นักเรียน นักเรียนที่ไม่ค่อยมีวินัยในตนเองจะต้องใช้เวลานานกว่าจะสามารถบังคับตัวเองให้ปฏิบัติครบ 5 ข้อได้ ในระหว่างนี้ครูใช้การชมเชยคนที่สามารถเป็นตัวอย่งที่ดี และให้รางวัลหรือมีการลงโทษ (ที่ไม่รุนแรงนัก) เช่นถ้านักเรียนมาสายนักเรียนจะต้องเล่าเหตุการณ์การมาสายโดยเขียนมาส่งครู ถ้านักเรียนทิ้งข้าวของเกลื่อน ครูจะเก็บไปซ่อนและเรียกค่าไถ่ เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่ ครูจะใช้ถ้อยคำสนับสนุนมากกว่าเช่น “โอมไม่เคยมาสายเลยตั้งแต่เรามีข้อตกลง” “พิรา เก็บข้าวของเข้าที่ทุกครั้ง เป็นตัวอย่งที่ น่ายกย่อง”

ลองมาดูรายละเอียดข้อตกลงแต่ละข้อว่าแฝงคุณธรรมใดบ้าง

1. การตรงต่อเวลา เป็นการปลูกฝังคุณธรรมในด้านการรู้หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในการปลูกฝังคุณธรรมด้านการตรงต่อเวลา ครูอาจไม่ต้องสอนโดยตรงแต่ใช้การปฏิบัติจริงของครู เช่น เมื่อหมดเวลาเรียนหรือการทำกิจกรรมใดครูต้องยุติบทบาททันที ถ้าครูทุกคนทำและทำอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนจะซึมซับคุณธรรมข้อนี้ได้ โดยไม่ต้องมีการสอนโดยตรง

2. การแต่งกายถูกระเบียบ เป็นการปลูกฝังนักเรียนในเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ และการให้เกียรติแก่สถานที่และอาจารย์ผู้สอน นักเรียนอาจจะไปเล่นจนเสื้อผ้าไม่อยู่ในสภาพเรียบร้อย แต่เมื่อนักเรียนมาเข้าเรียนนักเรียนต้องแต่งกายให้อยู่ในสภาพถูกต้องถูกระเบียบเป็นทางการ

3. พุดสุภาพ ไม่ตะโกน ไม่พูดหยาบ เป็นการปลูกฝัง คุณธรรมด้านการรู้จักกาลเทศะในการใช้คำพูด ควรจะพูดอะไร ที่ไหน เมื่อไร นักเรียนอาจจะพูดคำบางประเภทในหมู่เพื่อนสนิทและในสถานที่เฉพาะได้แต่ห้องเรียนเป็นที่สาธารณะที่นักเรียนจะต้องระวังไม่สร้างความรบกวนด้วยการตะโกนโหวกเหวกหรือพูดจาไม่สุภาพ เพราะมีบุคคลอื่น ๆ รวมทั้ง ผู้ใหญ่ คืออาจารย์อยู่ด้วย ให้นักเรียนรู้จักตระหนักถึงการเคารพในสิทธิของผู้อื่น

4. ไม่พูดคุยและไม่ทำงานอื่นขึ้นมาทำในขณะที่มีการเรียนการสอนเป็นการสอนคุณธรรมในด้านการมีวินัยในตนเองและการรู้จักควบคุมตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนคือ ทำให้นักเรียนมีใจจดจ่อกับสิ่งที่เรียน ทำงานทีละอย่างจะช่วยให้ให้นักเรียนไม่สับสน ดีกว่าการทำงานหลายอย่างในขณะเดียวกัน และประการสำคัญเป็นการสร้างนิสัยที่ดีงามในการรู้จักฟังคนอื่นพูด เมื่อมีผู้พูดต้องมีผู้ฟัง ซึ่งเป็นมารยาทสังคมที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในเด็ก

5. เก็บข้าวของเข้าที่ก่อนออกจากห้อง เป็นการฝึกนิสัยของความมีระเบียบรู้จักเก็บข้าวของให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย หยิบก็ง่ายหยาก็รู้ดูก็งามตา ทำให้สภาพแวดล้อมรอบตัวสะอาดเรียบร้อยน่าเรียน

ในการกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงครูอาจใช้วิธีดักเตือนอย่างเป็นมิตร ให้การชมเชยแก่ผู้ที่สามารถพัฒนาขึ้นได้ หรือมีการยกตัวอย่างนักเรียนที่สามารถปฏิบัติได้ดี หรือมีการให้รางวัลแก่ผู้ที่สามารถพัฒนา

ได้เด่นชัดในทุกข้อ สำหรับนักเรียนบางคนที่ไม่ค่อยได้ฝึกฝนในเรื่องระเบียบวินัยมาตั้งแต่เด็กอาจต้องใช้เวลามากกว่าคนที่ฝึกฝนตนเองมาตลอดและมีวินัยในตนเอง รู้จักเคารพกติกา ทั้งนี้ครูหรือผู้ใหญ่เป็นบุคคลสำคัญมากที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ถ้าครูสอนให้นักเรียนตรงเวลา ครูต้องเป็นคนตรงเวลาด้วย ไม่ใช่มาสาย ออกช้าเป็นประจำ หรือการที่ครูสอนให้นักเรียนเก็บข้าวของให้เป็นระเบียบ แต่โต๊ะทำงานของครูรก สิ่งของสมุดวางกระจัดกระจาย ทำให้สิ่งที่ครูพรีสอนไปไม่มีน้ำหนักและไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ถ้าครูปฏิบัติได้ทุกข้อที่ครูสอน นักเรียนก็จะเกิดศรัทธา และคอยดูครูเป็นต้นแบบของเขาอยู่เสมอ “อิทธิพลสูงสุดที่ทำให้เด็กเล็กเกิดการเปลี่ยนแปลงคือตัวครู ถ้าครูมีจิตใจสูง เมตตาสูง เด็กก็จะเป็นแบบครู มีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบครูเป็นคนดีทันทีโดยไม่ต้องสอน” (อาจอง ขุมสาย ณ อยุธยา อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช , 2549 : 51)

จากเหตุการณ์ในห้องเรียนเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนที่ครูสามารถสอดแทรกคุณธรรมให้นักเรียนได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังสามารถนำไปแทรกในเนื้อหาบทเรียนได้ทุกวิชา ที่มีเนื้อหาสอดคล้องไปกันได้ในแต่ละครั้ง อย่างคิดว่า คุณธรรม จริยธรรมเป็นหน้าที่ของศาสนาหรือพระเท่านั้นที่จะสอนได้หรือสอนได้ในวิชาจริยศึกษาเท่านั้น

คุณธรรมในบทเรียน

ในการสอนเนื้อหาของบทเรียนครูสามารถโยงไปสู่การแทรกคุณธรรมได้ทุกวิชา เป็นการสอนโดยนักเรียนไม่รู้สึกรู้ว่า เขาได้รับการสั่งสอนอบรมโดยตรง ซึ่งบทเรียนในแต่ละครั้งอาจแฝงไว้ด้วยคุณธรรมมากกว่าที่ครูคิดคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะว่าครูต้องสอนคุณธรรมสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกวิชา สอนให้สอดคล้องกันระหว่างพุทธธรรมและวิชาการทั่วไปให้ผู้เรียน

รู้จักผิดชอบชั่วดี ในการเรียนการสอนต้องบูรณาการระหว่างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรมและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

ในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษซึ่งมีนักเรียนจำนวนหนึ่งเห็นว่ายาก ครูจึงพยายามหากิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานโดยนำ ความรู้วิชาภาษาอังกฤษไปใช้ได้และขณะเดียวกันก็ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่ อการเรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากการทำงานเป็นทีมกิจกรรมที่เป็น การ ประกวดหรือการแข่งขันเป็นกิจกรรมที่น่าจะนำมาใช้กับเด็ก เนื่องจากธรรมชาติ ของเด็กชอบการแข่งขันอยู่แล้วเพราะเป็นสิ่งท้าทายความสามารถ ทั้งนี้ครูต้องเน้น ในเรื่องกระบวนการในการทำงานมากกว่าการมุ่งเพื่อเอาชนะอย่างเดียว โดยไม่ คำนึงถึงวิธีการได้มา ซึ่งเป็นหนทางให้นักเรียนเก่งแ่งและเห็นแก่ตัวในระดับ ม.4 จึงได้มีการจัดประกวดร้องเพลงหมู่ภาษาอังกฤษ (Singing Contest) โดยมีเป้าหมาย เพื่อ 1) ฝึกการวางแผนและทำงานร่วมกัน 2) นำทักษะภาษาอังกฤษมาใช้ 3) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ โดยมีข้อตกลงว่านักเรียนทุกคนต้อง ร่วมร้องเพลงไม่ใช่เลือกเฉพาะคนที่ร้องเพลงเก่งเท่านั้น ให้ความเตรียมตัว 1 เดือน นักเรียนต้องจัดสรรเวลาวางแผนงานและดำเนินการฝึกซ้อมกันเอง อาจจะเป็นช่วง เข้าก่อนเข้าเรียน หลังอาหารกลางวันหรือเลิกเรียน โดยมีผู้ประสานงานของกลุ่ม เป็นผู้ดำเนินการ กิจกรรมนี้ดูผิวเผินเหมือนเป็นเรื่องง่าย ๆ แต่ในความเป็นจริง แล้วการที่จะสามารถทำให้ทุกคนมาพร้อมกันในแต่ละครั้งนั้นยากมากทีเดียว เพราะทุกคนคิดถึงแต่เรื่องของตนเอง ทำงานของตัวเองก่อน ความรู้สึกเสียสละเพื่อ หองยังไม่ค่อยมีในระยะต้น ๆ ทำให้ผู้ประสานงานท้อถอย จนต้องโกรธกันบ้าง

แต่เมื่อวันแข่งขันใกล้เข้ามา ทุกห้องก็โหมฝึกซ้อมกันอย่างหนัก ความรู้สึกที่จะทำงานเพื่อห้องของตนจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งวันแข่งขันมาถึง

ห้องที่ได้รับรางวัลที่ 1 - 3 นักเรียนจะมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และรู้สึกถึงความทุ่มเทที่พวกเขาได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำ ในขณะที่เดียวกันห้องที่ไม่ได้รับรางวัลก็ไม่ได้เสียใจ เพราะนักเรียนรู้สึกว่าได้ทำอย่างดีที่สุดแล้ว และรู้สึกชื่นชมกับผู้ที่ได้รับรางวัล ว่ามีความพร้อมและเตรียมตัวมาดีจริง ๆ นักเรียนได้เรียนรู้ คุณธรรมหลายอย่างจากกิจกรรมนี้ เช่น การเสียสละ ความสบายส่วนตัว งดกิจกรรมที่ตัวเองชอบไปทำให้แก่ส่วนรวม นักเรียนเรียนรู้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การเอาชนะใจตนเอง การให้ความร่วมมือแก่หมู่คณะ ความรักและความสามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมห้องและต่างห้อง นักเรียนอาจจะทะเลาะกันบ้าง ด้วยความเห็นไม่ตรงกัน แต่ในที่สุด นักเรียนก็รักกันและหวังดีต่อกัน นักเรียนมีความกตัญญู โดยนักเรียนมาขอบคุณอาจารย์ที่จัดกิจกรรมดี ๆ ให้ทำให้มีโอกาสแสดงความสามารถและพิสูจน์ฝีมือ การทำงานของตัวเอง ดังตัวอย่างการเขียนแสดงความรู้สึกของนักเรียนหลังจบกิจกรรม

"Singing Contest" ทำให้ผมรู้สึกว่าจะต้องทำหน้าที่ของผมให้ดีที่สุด เพื่อไม่ให้เพื่อน ๆ รู้สึกผิดหวัง ถึงแม้ห้องเราจะไม่ได้ที่ 1 ผมก็ไม่รู้สึกเสียดใจ กลับรู้สึกดีใจกับห้องอื่น ๆ ที่ได้ทำการฝึกซ้อมมาอย่างดี กิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ผมคิดว่าควรจะมีกิจกรรมนี้บ่อยๆ ครับ
ม.4 ่อไป

นางธาม ชมปรีดา

"Singing Contest" ไม่ใช่แค่กิจกรรมร้องเพลงหรือการแสดงอย่าง เดี่ยว แต่เป็นกิจกรรมรวมใจของเพื่อนๆ ทุกคนซึ่งอาจหาได้จากจากกิจกรรม อื่นๆ กิจกรรมนี้ให้อะไรเราหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการฝึกให้เรา มีความ สำนึกดีฝึกทักษะการร้องเพลง การเล่นดนตรี การนำทักษะภาษาอังกฤษมา ใช้และที่สำคัญ คือการทำให้เกิดความรักระหว่างเพื่อนมากขึ้น คนภายนอกอาจคิดว่าเป็นกิจกรรมธรรมดา ๆ แต่ได้ลองมาสัมผัสด้วยตนเอง แล้วจะรู้ว่าให้อะไรมากกว่าที่คิด แม้ห้องของผมจะไม่ได้รางวัล ผมก็ไม่รู้สึก เสียใจเพราะสิ่งที่ได้ทำมีค่ามากกว่านั้น

นางศุภกัญญา ขงศิริรักษ์

"Singing Contest" เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญสำหรับการสร้าง นักเรียงให้มีคุณภาพในอนาคต

นางชวณัฐ นาคะสันต์

ฉันรู้สึกประทับใจ "Singing Contest" มาก เพราะกิจกรรมนี้ฝึกให้ฉันมีความ รับผิดชอบและเป็นผู้นำมากขึ้นฉันมีโอกาสดำเนินงานร่วมกับเพื่อน ๆ กว่า 1 เดือน กิจกรรมนี้สอนเราในเรื่องการร้องเพลงและการออกเสียง ภาษาอังกฤษ รวมทั้งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

นางสาวกัญญานันท์ นนุรอด

ในการฝึกซ้อม “*Singing Contest*” ผมประทับใจอย่างมาก ผมได้เล่นกีตาร์ที่ผมถนัด ได้พูดคุยกับเพื่อนมากขึ้น ได้ทำงานร่วมกันทำให้ผมได้ฝึกในหลายเรื่อง เช่น การตรงต่อเวลา การมีสมาธิ ความกล้าแสดงออกได้เห็นเพื่อน ๆ แสดงความประทับใจกันและกันก็ทำให้ผมมีความสุขแล้ว

นางธารีฉวี พงษ์ธา

“*Singing Contest*” นี้ว่ามีประโยชน์มากแก่นักเรียน เพราะนอกจากจะ ให้ความสนุกสนานแล้ว ยังให้แง่คิดในเรื่องต่าง ๆ แก่นักเรียน เช่น ความสามัคคี ในหมู่คณะ ความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกที่ควร ความเสียสละและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ที่สำคัญคือความมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ชนะ การเรียนรู้เหล่านี้เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ดีเยี่ยม

นางสาวกรรณก แก้วกิติพงษ์

“*Singing Contest*” เป็นอะไรที่พิเศษมาก ๆ เพราะกว่า จะทำเพลงให้แสดงออกมาดีได้นั้นจากหลายๆจะต้องมีทั้งระเบียบวินัย ความพร้อมเพรียง ความอดทน และที่ขาดไม่ได้คือความสามัคคี และการจะทำอะไรให้สำเร็จจะต้องมีความพยายามอย่างสูง

นางปดิวรรณ อินสว่าง

ตัวอย่างที่น่าเสนอนี้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นในทางบวก ไม่มีนักเรียนคนใดแสดงความคิดเห็นในทางลบเลยในจำนวนนักเรียน 250 คน ในการสอนคุณธรรมนั้น ครูควรฝึกการใช้เหตุผลกับนักเรียนบ่อยๆ และให้โอกาสนักเรียนได้แสดงบทบาท เพื่อจะได้ค้นพบข้อคุณธรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง นักเรียนจะได้จดจำสิ่งนั้นได้ ครูต้องทำให้นักเรียนเห็นว่า การมีคุณธรรมจะนำทางชีวิตให้ดั่งงาม นำความสำเร็จมาสู่ตนได้อย่างงดงาม และนำชีวิตให้มีความสุข ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าคุณธรรมเป็น สิ่งล้ำค่าที่ไม่ควรมองข้าม

ภาพส่วนหนึ่งในวันแข่งขัน ซึ่งเป็นผลมาจากการทุ่มเทฝึกซ้อมอย่างหนักของนักเรียนแต่ละห้อง

พร้อมเพริ้งบนเวที

ผสมผสานดนตรีไทยกับสากล

สร้างละครคดีด้วยอุปกรณ์ประกอบการแสดง

พิธีกรภาคภาษาอังกฤษ

รอลุ้นผลการแข่งขัน

ฝึกนิสัย ...

ใช้กรอบ 4 R₁

รศ. สมศรี กิติศรีวรรณธุ์

บรรยากาศห้องเรียนในช่วงกิจกรรมสนทนายามเช้า

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ได้กำหนดบทบาทของอาจารย์ประจำชั้นไว้ในคู่มืออาจารย์ประจำชั้น ระดับประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สอนวิชาความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย
2. ดูแลนักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมและดูแลนักเรียนทั่วไปตั้งแต่เช้าจรดเย็น

3. พัฒนานักเรียนในกิจกรรมสนทนายามเช้าและกิจกรรมอิสระและพัฒนาตน
4. ให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือในโครงการต่าง ๆ
5. ให้ความร่วมมือกับโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน
6. ศึกษาและทำวิจัยควบคู่ไปกับการสอน

ฯลฯ

ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บรรลุตามความมุ่งหมายของการศึกษา ตามปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน

ในงานดูแลนักเรียนประจำวันนั้น อาจารย์ประจำชั้นมีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนตั้งแต่เข้าจรดเย็นดังนี้

ช่วงเช้า

1. ดูแลนักเรียนทำกิจวัตรประจำวัน เช่น เช็ดโต๊ะ เช็ดชั้น และช่องของใช้ส่วนตัวรวมทั้งการส่งการบ้านให้ครบถ้วน

2. ดูแลให้นักเรียนจัดการบ้านประจำวัน

3. ดูแลการแต่งกายของนักเรียนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

4. ดูแลการเข้าแถวเคารพธงชาติทั้งที่หน้าห้องเรียนและหน้าเสาธง

5. ดูแลแนะนำการรักษาความสะอาดร่างกายของนักเรียน 1 – 2 ครั้ง

ต่อสัปดาห์

6. ดูแลการจัดเก็บของใช้ส่วนตัวและของใช้ในช่องใต้โต๊ะ

7. แนะนำดูแลการสวดมนต์ของนักเรียน

8. ดูแลการตีมนมของนักเรียน

ช่วงกลางวัน

1. ดูแลการเดินทาง เข้าแถวรับภาคอาหารและนำมารยาทในการรับประทานอาหาร และประเมินผลการรู้คุณค่าในการรับประทานอาหาร
2. ดูแลแนะนำการแปร่งฟันหลังรับประทานอาหาร
3. ดูแลนักเรียนระหว่างพักกลางวัน

ช่วงบ่าย

1. ดูแลการดื่มมนมของนักเรียน
2. ดูแลนักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนประจำวัน และประเมินผลการทำงานของนักเรียนในแต่ละวัน

นอกจากนี้อาจารย์ประจำชั้นยังต้องมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของนักเรียนในช่วงเช้า กลางวัน และเย็นตามบริเวณต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน และยังมีภาระงานอื่น ๆ อีกหลายประการ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ประจำชั้นต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทั้งวัน เพื่อทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด และให้นักเรียนมีความสุขในการมาโรงเรียน

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียนหลากหลายกิจกรรม แต่ในปลายปีการศึกษา 2549 ผู้เขียนพบว่านักเรียนหลายคนขาดความเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวัน เช่น ไม่ได้นำอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวมาโรงเรียน หรือนำมาไม่ครบ ละเลยต่อการทำความสะอาดชั้น ของของใช้ โต๊ะส่วนตัว และส่วนรวม ลืมส่งการบ้าน ทำงานไม่ครบถ้วนและส่งงานไม่ตรงเวลา ถือโอกาสไป วิ่งเล่นและไม่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จึงควรหาแนวทางแก้ไขโดยเร็ว

แนวทางหนึ่งที่จะนำมาช่วยแก้ไขปัญหาล่าช้า คือ การปลูกฝังความเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวันให้กับนักเรียน โดยใช้เทคนิค 4 Rs ได้แก่ Rights , Responsibilities , Rules และ Routines และผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะดำเนินกิจกรรมในช่วงของกิจกรรมสนทนายามเช้าได้ เพราะเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเช่นกัน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1

ผู้เขียนสอนเรื่องบทบาท หน้าที่ และสิทธิ (Rights) ของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความตระหนักว่าตนเองในฐานะที่เป็นนักเรียน จะต้องมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่งสอนของอาจารย์ รวมทั้งการมีสิทธิอะไรบ้างเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียน

ผู้เขียนสอนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ (Responsibilities) เมื่อนักเรียนรู้ บทบาทหน้าที่และสิทธิของตนเองแล้วผู้เขียนพยายามปลูกฝังจิตสำนึกใน ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยการให้ฝึกปฏิบัติ ลงมือทำ ติดตาม ตรวจสอบผลงาน และในบางโอกาสผู้เขียนจะทำให้ให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง เช่น การจัดโต๊ะเรียน การเช็ดชั้น ช่องของใช้ให้สะอาด การล้างแก้วน้ำ การซักผ้า บิดผ้า เช็ดโต๊ะให้แห้งและการตากผ้าเช็ดโต๊ะ เป็นต้น

นักเรียนกำลังจัดโต๊ะเรียน

นักเรียนกำลังจัดช่องใส่รองเท้า

ผู้เขียนกำหนดกฎ กติกา (Rules) ของห้องเรียนร่วมกับนักเรียน โดยชี้แจงถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดผลเสียต่อตัวนักเรียน ดังนั้น กฎ กติกา ที่กำหนดขึ้นมาจะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้นักเรียนต้องปฏิบัติตามในช่วงเวลา ดังนี้

❁ เมื่อนักเรียนมาถึงโรงเรียนในตอนเช้า ให้ส่งการบ้านและงานที่ได้รับมอบหมายให้ตรงเวลาทุกคน

❁ ทำความสะอาดโต๊ะ ชั้น ช่องของใช้ส่วนตัว ถ้านักเรียนเป็นกรรมการทำความสะอาดห้องเรียนในวันใดให้ทำความสะอาดของส่วนรวมด้วย

❁ ล้างแก้วน้ำให้สะอาดทุกเช้า

❁ จัดโต๊ะเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

ผู้เขียนสร้างข้อตกลงในการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัยใน**กิจวัตร** (Routines) ดังนี้

- นักเรียนจะต้องนำอุปกรณ์ ของใช้ส่วนตัวมาให้ครบถ้วน
- ระหว่างทำกิจกรรมนักเรียนจะทำงานด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่ทำเสียงดังรบกวนห้องอื่น
- เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จแล้วให้มาทำเครื่องหมาย ✓ ในตารางปฏิบัติกิจกรรม

สัปดาห์ที่ 2-3

ผู้เขียนให้นักเรียนทำ**สมุดสะสมความดี** โดยใช้กระดาษขนาด A4 พับครึ่งให้นักเรียนวาดภาพ ระบายสีปกหน้า และปกหลังให้สวยงาม ใช้สำหรับติดสติ๊กเกอร์รางวัลแห่งความดีของตนเอง

ให้นักเรียนทำกิจกรรมในช่วงกิจกรรมสันทนาการเข้าในหัวข้อ

- สะสมความดี ทวีความสุข
- เด็กดี มีความรับผิดชอบ
- ระเบียบวินัย ช่วยให้มีมีความสุข
- สะอาดเป็นนิจ จิตแจ่มใส
- ตรงต่อเวลา พาเป็นสุข

นักเรียนที่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันดี สม่่าเสมอ ก็จะได้รับรางวัลจากผู้เขียน โดยการชมเชยและให้สติ๊กเกอร์รูปต่าง ๆ ระหว่างทำกิจกรรมดังกล่าว ผู้เขียนและอาจารย์ประจำชั้นอีก 2 คน คอยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อมีปัญหอะไรเกิดขึ้น ผู้เขียนเข้าช่วยเหลือ แนะนำ และให้กำลังใจนักเรียนเสมอ ด้วยการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์

จากการตรวจสอบในตารางปฏิบัติกิจกรรมและสมุดสะสมความดีของนักเรียนดังกล่าวพบว่า วิธีการให้นักเรียนสะสมความดี ทำให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวันตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปเท่านั้น ยังมีนักเรียนบางคนปฏิบัติตนตามข้อตกลงไม่สม่ำเสมอ ดังนั้น ผู้เขียนกับนักเรียนในห้องจึงมาอภิปรายร่วมกันว่า ทำอย่างไรนักเรียนจะปฏิบัติกิจวัตรประจำวันในช่วงเข้าได้มากขึ้น มีนักเรียนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าให้มีการประกวดแข่งขัน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เพื่อน ๆ

สัปดาห์ที่ 4 – 5

ผู้เขียนจึงให้นักเรียนช่วยกันตั้งชื่อการแข่งขัน ในที่สุดก็ได้ชื่อการแข่งขันว่า “หนูน้อยผู้พิชิตกิจวัตรประจำวัน” โดยมีกติกาว่า ถ้านักเรียนกลุ่มใดสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันในช่วงเช้าได้ดี สม่่าเสมอ จะมีรางวัลและใบประกาศเกียรติคุณจากอาจารย์ประจำชั้น

นักเรียนกำลังขีดช่องของใช้ส่วนตัว

ตั้งแต่เริ่มการแข่งขัน ผู้เขียนและอาจารย์ประจำชั้นช่วยกันสังเกต และบันทึกพฤติกรรมนักเรียน จากตารางปฏิบัติกิจกรรมที่นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ เอาไว้ มีร่องรอยและความถี่มากขึ้น ผู้เขียนพบว่าการใช้วิธีประกวดแข่งขัน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีความเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวันมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90 ขึ้นไป

เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จแล้ว ผู้เขียนและอาจารย์ประจำชั้นห้อง ป.3/1 ทำพิธีมอบรางวัลและมอบใบประกาศเกียรติคุณแก่นักเรียน ในวันนั้นทุกคนมีความสุข เพราะได้รับใบประกาศเกียรติคุณกันทั่วหน้าต่างพากันยิ้มแย้ม แจ่มใส เกิดความภาคภูมิใจและมองเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น

สัปดาห์ที่ 6

หลังการประกวดแข่งขันผ่านไปแล้ว ผู้เขียนคอยตรวจสอบพฤติกรรม การเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวันของนักเรียน ยังคงเห็นภาพความกระตือรือร้นในการส่งการบ้าน การทำความสะอาดโต๊ะ ชั้น ช่องของใช้ ฯลฯ ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย

เมื่อผู้เขียนให้นักเรียนเขียนความคิดเห็นที่มีต่อการทำกิจกรรมการปลูกฝังความเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวัน นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นว่ารู้สึกชอบกิจกรรมนี้มากเพราะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย และมีนิสัยรักความสะอาดตามลำดับ

สรุปได้ว่า การปลูกฝังความเอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวันให้กับนักเรียน โดยการสอนให้นักเรียนรู้จักบทบาท หน้าที่ และสิทธิของตนเอง สอนให้รับผิดชอบฝึกปฏิบัติงานสม่ำเสมอ กำหนดกฎ กติกา และสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างกันทำกิจวัตรประจำวันในช่วงกิจกรรมสนทนายามเช้า การติดตามสังเกต ตรวจสอบ ให้แรงเสริม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดปรับเปลี่ยนกิจกรรม ทำให้เกิดบรรยากาศห้องเรียนที่อบอุ่น และเกิดคุณธรรมอันเป็นพื้นฐานในการสร้างคนดี คนมีคุณภาพให้กับประเทศชาติต่อไป

พัฒนาคนดี ...

พัฒนาที่ปัญญา

รศ.เสารัตน์ ภัทรภูธินันท์

ย้อนไปเมื่อประมาณ 30 ปีก่อน... วันหนึ่งขณะที่ผู้เขียนเดินเข้ามาในโรงเรียน
สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้เขียนมองเห็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาคนหนึ่ง
ล้มลงเข้ากระแทกพื้น ทันทีที่เกิดเหตุการณ์ก็เห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
คนหนึ่งซึ่งอยู่ห่างออกไปไม่ต่ำกว่า 50 เมตร วิ่งเข้ามาหาห้องที่กัลม ช่วยพยุง ปิดทราญ
ที่เข้าและปลอบโยนพร้อมทั้งจูงน้องไปที่อาคารเรียน ... ภาพที่เห็นในวันนั้น ช่างงดงาม
ยิ่งนัก ผู้เขียนยังจำได้ถึงความรู้สึกปิติที่เกิดขึ้นในใจ ปิติเนื่องจากเห็น “ความดี” ฉาย
ออกมาจากนักเรียนในโรงเรียนที่ผู้เขียนทำงานอยู่ จากภาพที่เห็นทำให้ผู้เขียนตั้ง
คำถามขึ้นมาในใจว่าการที่คน ๆ หนึ่งจะเป็นคนดีได้ต้องมีปัจจัยใดมาเกื้อหนุนบ้าง...

... คนดี เพราะมีผลบุญมาแต่ปางก่อน ... เพราะดีมาแต่กำเนิด ...
หรือ ... คนดี เพราะการอบรมสั่งสอน ... เพราะการเรียนรู้หลังจากเกิดมาแล้ว

ผู้เขียนไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า บัจจัยแรกมีผลต่อการเป็นคนดีมากน้อยเพียงใด แต่ผู้เขียนสามารถพิสูจน์ได้ว่าบัจจัยที่สองมีผลอย่างแน่นอน และผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเป็นคนดีของนักเรียน คือ กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง กลุ่มครู กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสื่อมวลชน ในฐานะที่ผู้เขียนเป็น**ครู** ผู้เขียนจึงมีความภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่**อยู่ในกลุ่มผู้มีโอกาสสร้างคนดีสู่สังคม** อย่างไรก็ตามในกระบวนการของการทำงานนี้อาจต้องเตือนตัวเองเสมอว่า “ กรุงโรม มิได้สร้างเสร็จในวันเดียวฉันใด การอบรมบ่มนิสัยผู้ใดผู้หนึ่งก็ไม่สามารถทำได้เสร็จในวันเดียวนั้น ” ใครที่หวังว่าจะสร้างคนใดคนหนึ่งให้เป็นคนดีได้แบบ “เปิดบับ ปิดบับ” อาจต้องผิดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนซึ่งยังเด็กและมีความแตกต่างกันทางอารมณ์ ความคิด พื้นฐานและสภาพแวดล้อมรอบตัวเขา จากประสบการณ์ของการทำหน้าที่ครูทำให้ผู้เขียนเชื่อว่า **คนดีคือคนมีปัญหา** เพราะคนดีคือคนที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ครูจึงต้องมีหน้าที่ **ทำให้นักเรียนมีปัญหา**

ทำอย่างไร ... จึงจะสามารถทำให้นักเรียนมี "ปัญหา" ได้?

คนทุกคน ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ ต่างมี **มุมมืด** และ **มุมสว่าง** ในตัวเองเสมอ แต่อาจมีสัดส่วนของมุมมืดกับมุมสว่างแตกต่างกัน หน้าที่ของครูคือค่อย ๆ ชะล้างมุมมืดออกจากความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน ในขณะที่เดียวกันก็เสริมอาหารแห่งความดีเข้าไปอย่างต่อเนื่องทีละเล็กละน้อยเพื่อเพิ่มมุมสว่างซึ่งเป็นแสงแห่งปัญญา และเป็นพลังขับเคลื่อนจากภายในให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นคุณธรรม จริยธรรมออกมา ในขณะที่

เดียวกันก็เป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ความไม่ดีเข้ามาครอบงำจิตใจด้วยการชะล้างและการเสริมอาหารแห่งความดีให้แก่นักเรียนต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเพราะ “ลางเนื้อชอบลางยา” อีกประการหนึ่ง นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยเด็กมักจะไม่ชอบฟังหรือทำอะไรซ้ำๆ ครูจึงต้องแสวงหาวิธีการหลายๆ แบบ ในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ไม่ใช่สอนด้วยวิธีการ “พร่ำบ่น” เป็นประจำ เพราะพอบ่นเสร็จก็อาจพบว่านักเรียนหลับไปหมดแล้ว... ในฐานะครูอาวุโสขอถือโอกาสนี้ นำเสนอเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยในการกล่อมเกลานักเรียนให้เป็นคนดี ดังนี้...

ทำให้เห็น...เป็นแบบอย่าง...

ณ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์...ในคาบกิจกรรมอิสระพัฒนาตน ผู้เขียนทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการทำกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มหนึ่ง จำนวน 12 คน หลังจากให้คำปรึกษานักเรียนแล้ว ผู้เขียนใช้เวลาขณะที่นักเรียนนั่งทำงานกลุ่ม ชัดโต๊ะ ลบรอยขีดเขียน ทำไปตอบคำถามนักเรียนไป สักดาท์แรกไม่มีนักเรียนคนใดถามผู้เขียนเกี่ยวกับการขีดโต๊ะเลย แต่พอสักดาท์ที่สองมีนักเรียนคนหนึ่งกล่าวล้อผู้เขียนว่า “อาจารย์เป็นหัวหน้าคนงานหรือครับ ผมเห็นอาจารย์ขีดโต๊ะทุกสักดาท์” ผู้เขียนยิ้ม ชัดโต๊ะไปคุยกับนักเรียนไป “แล้วคุณคิดว่าครูเป็นหัวหน้า คนงานหรือเปล่าละคะ” นักเรียนตอบว่า “ผมล้อเล่นนะครับ” ตอนนั้นผู้เขียนสอนไปว่า “หน้าที่นี้ไม่ควรเป็นหน้าที่ของคนงานหรือครูหรอก น่าจะเป็นหน้าที่ของนักเรียนมากกว่า เพราะนักเรียนเป็นผู้ใช้โต๊ะเหล่านี้ก็ทั้งยังเป็นผู้ขีดเขียนให้โต๊ะสกปรก แต่ครูขีดโต๊ะเพราะครูคิดว่าครูไม่ควรนิ่งดูตายกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ครูอยู่ และ ครูปรารถนาดีต่อนักเรียนไม่อยากให้นักเรียนใช้โต๊ะสกปรกถึงแม้ว่าครูจะไม่ได้เป็นผู้ทำก็ตาม คุณลองเปรียบเทียบดูซิว่า โต๊ะที่ขีดสะอาดแล้วกับโต๊ะที่ยังสกปรกอยู่

โต๊ะไหนจะน่านั่งเรียนมากกว่ากัน ” เมื่อผู้เขียนเริ่มพูดนักเรียนก็เริ่มไปหยิบอุปกรณ์มาช่วยขัด จากนักเรียน 1 คนที่ช่วยผู้เขียนขัดโต๊ะ กลายเป็น 2 ,3, 4 คน ในที่สุดนักเรียนทุกคนในห้องก็ถูกเพื่อนชักชวนมาทำความสะอาดโต๊ะ สิ่งที่ผู้เขียนให้ข้อคิดแก่นักเรียนในวันนั้น คือ 1) โต๊ะไม่ได้สกปรกเองแต่มีคนทำให้สกปรก 2) ความสกปรกก่อให้เกิดเชื้อโรค เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดี และสิ้นเปลืองวัสดุที่ต้องใช้ทำความสะอาด รวมทั้งเวลาที่ต้องสูญเสียไป นักเรียนคนหนึ่งบอกผู้เขียนว่า “ ผมก็เคยเขียนโต๊ะครั้นอาจารย์ รู้สึกมันดี ตลก ๆ แก่งว่งเวลาเรียน ” เพื่อน ๆ ในห้องที่เหลือต่างบอกว่า “ ให้เขาขัดคนเดียวเลยครั้นอาจารย์ ” ทุกคนหัวเราะแล้วก็ช่วยกันขัดโต๊ะจนสะอาด ทุกสัปดาห์หลังจากนั้นผู้เขียนก็มีโต๊ะซึ่งต้องขัดน้อยลงเพราะมีผู้ช่วยทำหน้าที่นี้เป็นประจำ ผู้เขียนรู้สึกดีใจที่ผลจากการลงมือขัดโต๊ะให้นักเรียนเห็นมีส่วนช่วยทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดี **ต่อสิ่งแวดล้อม** ขึ้นในใจของนักเรียนทั้ง 12 คน เมื่อขึ้นปีการศึกษาใหม่ผู้เขียนไม่ได้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนกลุ่มนี้อีก แต่เมื่อพวกเขาพบผู้เขียนอยู่ในห้องปฏิบัติการ เขาจะถามผู้เขียนเสมอว่า “ อาจารย์ให้ผมช่วยอะไรไหมครับ? ” ถามแล้วก็เข้ามา ช่วยเหลือตามแต่ผู้เขียนจะขอให้ช่วย น่ารักไหมคะ ท่านผู้อ่าน... พฤติกรรมที่แสดงถึง**ความมีน้ำใจต่อครู** เกิดขึ้นในนักเรียนกลุ่มนี้แล้ว จากจุดเริ่มต้นที่เห็นครูลงมือขัดโต๊ะ

แปรวิกฤต...เป็นโอกาส...

“ อาจารย์ขา เกิดเรื่องใหญ่แล้วคะ ป๋อง (นามสมมติ) ถูกเพื่อนรุมล้อมอยู่ที่ห้องฟิสิกส์คะ ” เสียงนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คนหนึ่งกระซิบที่ข้างหูผู้เขียน เมื่อผู้เขียนรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้วกลับมาที่ห้องเรียน ผู้เขียนรีบไปที่ห้องฟิสิกส์ทันที พบว่าประตูห้องปิดแต่ได้ยินเสียงนักเรียนชายพูดด้วยน้ำเสียงที่บ่งบอกถึง

ความโกรธ ผู้เขียนจึงเคาะประตู ครั้งแรกไม่มีใครเปิดให้แต่เมื่อผู้เขียนเรียก นายจิต (นามสมมติ) ก็มาเปิดประตูให้ ภาพที่ผู้เขียนมองเห็นคือ นายป๋องนั่งหน้าซีดอยู่ที่เก้าอี้ มีนักเรียนชาย 5 คน ยืนล้อมวงอยู่ ผู้เขียนจึงถามว่า “ มีเรื่องอะไรกันหรือ ให้ครูรับทราบด้วยได้ไหม ” นายจิตตอบว่า “ อาจารย์ก็ถามไ้ป๋องดูซิครับว่ามันทำอะไรเลว ๆ ลงไปบ้าง ” เมื่อได้ยินเช่นนั้นผู้เขียนจึงบอกให้นักเรียนทุกคนนั่งลงและถามป๋องว่า “ คุณทำอะไรลงไปหรือ เพื่อนจึงพูดเช่นนั้น ” หลังจากที่พูดคุยกันครู่ใหญ่ก็ได้ใจความโดยสรุปว่า นายป๋องได้พิมพ์ข้อความลงในอินเทอร์เน็ต ตาหนีตีดียนเพื่อน ๆ ที่อยู่ต่างสีกันเกี่ยวกับการดำเนินงานกีฬาสัมพันธ์ ทำให้ผู้ถูกพาดพิงไม่พอใจจนเกิดการดิงตัวมาเอาเรื่อง ผู้เขียนจึงให้ทั้งสองฝ่ายวิเคราะห์ว่าการกระทำของแต่ละฝ่าย มีสิ่งใดที่ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง และผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร นักเรียนวิเคราะห์ได้ดังตาราง

คนที่เกี่ยวข้อง	สาเหตุ	การกระทำที่ไม่ถูกต้อง	ผลกระทบที่เกิดขึ้น
ป๋อง	โกรธเพื่อน	พิมพ์ข้อความที่ไม่เหมาะสมลงในอินเทอร์เน็ต	- เพื่อนโกรธ - แยกความสามัคคี - ตัวป๋องเดือดร้อน
เพื่อนที่ถูกกล่าวหา	โกรธป๋อง	ข่มขู่ป๋องโดยใช้กลุ่มเพื่อนใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม เช่น “เลว”	- ทำผิดระเบียบของโรงเรียน - ป๋องเพิ่มความโกรธ - แยกความสามัคคี

หลังจากร่วมกันวิเคราะห์แล้ว ผู้เขียนถามว่า “ พวกคุณเห็นสิ่งดีงามที่เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งนี้บ้างหรือไม่ ? ” ทุกคนตอบว่า “ ไม่มีเลยครับ ” ผู้เขียนจึงถือโอกาสสอนว่าที่ทั้งสองฝ่ายโกรธซึ่งกันและกันก็เพราะ**ขาดการไตร่ตรองที่ดี ขาดการให้เกียรติผู้อื่น และขาดการให้อภัยซึ่งกันและกัน** ก่อให้เกิดการแตก**ความสามัคคี** ทำให้การจัดกีฬาสัมพันธ์ของโรงเรียนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ผู้เขียนได้ถือโอกาสสอนว่า “ ในชีวิตครู ครูไม่เคยพูดเลยว่า นักเรียนคนใดเลว เพราะครูเชื่อว่าแต่ละคนต่างมีสิ่งที่ดีและสิ่งที่ต้องแก้ไขด้วยกันทั้งสิ้น ไม่มีใครดีทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์หรือต้องแก้ไขทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ ครูขอให้ข้อคิดว่า นักเรียน**ไม่ควรพูดว่าใครเลว**” หลังจากนั้นผู้เขียนให้ทั้งสองฝ่ายกล่าวคำขอโทษและจับมือกัน เหตุการณ์ในวันนั้นคลี่คลายลงได้ด้วยดี แม้ว่า ณ เวลานั้นในใจของแต่ละฝ่ายอาจมีตะกอนแห่งความโกรธหลงเหลืออยู่บ้างแต่ด้วยเหตุการณ์ดี ๆ อื่น ๆ ที่เข้ามาช่วยไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อคิดจากอาจารย์ท่านอื่น หรือการพูดคุยปรับความเข้าใจใน กลุ่มเพื่อนต่างช่วยประสานรอยร้าวในใจของนักเรียนทั้งสองฝ่ายจนตะกอนที่เหลือหายไปทีละทีละ เราสามารถแปรวิกฤตครั้งนี้เป็นโอกาสของการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในใจนักเรียน นักเรียนทั้งสองฝ่าย**ให้อภัยซึ่งกันและกัน**ได้ด้วย**ความตั้งใจของครูและนักเรียน**ที่เกี่ยวข้องทุกคนแสดงให้เห็นว่า **...สังคมที่มีความเป็นมิตรและเอื้ออาทรกัน** ภายในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคนดีสู่สังคม

โบไม้สามใบ...ให้ข้อคิด

ในช่วงโมงกิจกรรมสนทนายามเช้าหลังจากนักเรียนสวดมนต์และนั่งสมาธิเรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนเดินไปหน้าห้องเรียนพร้อมภาดใส่โบมะม่วง ซึ่งมีทั้งใบที่มีสีเขียวสดใส ใบที่เริ่มเหลืองและใบที่เป็นสีน้ำตาลแก่ ผู้เขียนให้นักเรียนจับกลุ่มกัน

กลุ่มละ 2 – 3 คน แล้วมารับใบไม้ 3 ใบซึ่งมีสีแตกต่างกัน หลังจากนั้นก็นักเรียนช่วยกันคิดและเขียนว่าใบไม้ให้ข้อคิดอะไรแก่นักเรียนบ้างผู้เขียนเดินดูพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ทำกิจกรรมนี้ พบว่าบางกลุ่มแสดงความคิดเห็นกันเบา ๆ บางกลุ่มก็มีความครึกครื้นตามประธานนักเรียนชายแต่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม**ให้ความร่วมมือและยอมรับฟังความเห็นซึ่งกันและกัน** เมื่อหมดคาบกิจกรรมสนทนายามเช้านักเรียนบางกลุ่มบอกว่ายังเขียนไม่เสร็จ ผู้เขียนจึงให้นักเรียนเสนอแนวความคิดของแต่ละกลุ่มในวันรุ่งขึ้น เช้าวันต่อมาในกิจกรรมสนทนายามเช้า ผู้เขียนรู้สึกดีใจมากเมื่อได้รับฟังแนวความคิดดี ๆ ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม จึงขอคัดลอกข้อความบางส่วนของ นักเรียนบางกลุ่มมาเสนอท่านผู้อ่าน เพื่อให้ท่านผู้อ่านดีใจไปกับผู้เขียนด้วย...

....ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ใบไม้ยังคงเป็นใบไม้ที่
คงคุณประโยชน์แก่มวล มนุษย์ ...

ใบไม้เขียวสดที่อยู่บนต้นช่วงสร้างอาหารให้แก่ลำต้นของ
ของมัน ใบยังคงมีชีวิตอยู่

เมื่อเวลาผ่านไปใบไม้เริ่มเปลี่ยนสีแต่ยังคงประโยชน์
อยู่คือยังคงรักษาลมดุลของธรรมชาติ เมื่อใบไม้ก็กลาง
สภาพไปลุ่จุดสูงสุด เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแก่ มันก็ได้
ร่วงลงสู่พื้นดิน ใบไม้จึงอ่องกลางกลางเป็นอาหารให้
กับต้นที่จะเกิดต่อไป

เพราะฉะนั้นคนเราควรปฏิบัติตนดังเช่นใบไม้ **แม้เวลา**
จะผ่านไปนานเท่าใด...ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพไหน...ก็ยังคงมี
ประโยชน์ต่อสังคมเสมอ

มานีธา ปณมพร ธนพร

ไม่ว่าทั้งสามใบแม้จะเป็นใบไม้ชนิดเดียวกันแต่สีและ
ลักษณะต่าง ๆ นั้น มีความแตกต่างกัน

ใบที่หนึ่งมีสีเขียวสดแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์
ซึ่งเปรียบได้กับวังงม่นุสาว ที่ยังมีพลังกำลั่งแข็งแรงแสามารถ
กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากมาย

ใบที่สอง สีเริ่มซีดจางเป็นโรค เริ่มโรจราชิจ
ไม่ต้องมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากมายนัก
ปรังจบดั่งมณษชงที่มีมือเริ่มแก้วลงก็เป็นธรรมดาที่จะมีโรคภัย
แทรกซ้อนเข้ามา

ใบสุดท้าย เป็นใบที่ถือว่าไม่มีชีวิต แก่ถึงแม้ว่าจะหมด
ชีวิตไปแล้ว ประโงชนก็จั้งคดไม่หมดไปคือสามารถทำปุ้ง
ถ้อได้อีก เปรังบเหมือนมณษชงที่ถ้างไปแล้ว แต่คุณความดี
ที่ทำไว้ก็จั้งคดอยู่ปนโลก

ดังนั้น **เราก็คควรที่จะทำทานให้เป็นประโงชนถ้อสังคม**
ในเวลาที่เราจั้งมีชีวิต เราสามารถทำอะไรได้นเวลาจ้งง่า
ขึ้นอยู่กับว่าเราเลือกที่จะทำอะไร แล้วเป็นธรรมดา
เมื่อมีเกิดก็ถ้อจั้งมีถ้าง แต่...การถ้างจากไปนั้น เราจ้งไป
ฐานะใด ไปจ้งง่าที่ทุกคน เดาพนบถ้อ ผู้ค่นจ้งง่า
สรรเสริญหรือจ้งจากไปโดงที่ผู้ค่นลาบแซง ถันิน นินทา

สมิตา วัชริน

ใบไม้สามใบสอนเราได้มากมายหลายเรื่องในความเป็น
ใบไม้ก็ยังมีสีอันที่แตกต่างกันไป มีสีเขียวอ่อน เขียวแก่
สีน้ำตาล แดงดำตามว่าไซ้ใบไม้หรือไม

คำตอบคือ ไซ้ แล้วใบไม้ต่างกับมนุษย์อย่างไรวะ
ในความเป็นมนุษย์ก็ยังมีสีสัง ความคิดที่แตกต่างกันไป
แต่:อะไรเวลาที่ไร้ตัวตนของเรา สิ่งนั้นคือ
ความดี ถ้าจะเปรียบกับใบไม้ ใบไม้ทำประโยชน์ มาตลอด
แม้วันที่ที่มันร่วงโรยจากต้น มันก็ยังเป็นปุ๋ยให้กับต้นไม้
ได้ต่อไปแล้ว มนุษย์เล่าทำตัวให้เป็นประโยชน์เพียงพอ
แล้วหรือยัง

ใบไม้เมื่อจ่องลางไปยังท้องอาหารไว้บนพื้นดินแต่
มนุษย์เมื่อตายไปแล้วก็คงไม่ สามารถทิ้งอะไรไว้เบื้องหลัง
ดีเท่าความดี ความดีนี้มีไซ้หรือที่สร้างประโยชน์ได้มากมาย
ความดีนี้มีไซ้หรือที่ก่อให้เกิดความสงบสุขบนโลกและ
ความดีที่เราทำนี้แหละที่ทำให้ ผู้คนจดจำเราได้ บางครั้ง
เราทำความดีอย่างมากมายก็ไม่มีใครเห็นแต่คนอื่น ๆ
จะคิดอย่างไร นั่นก็ไม่สำคัญ คนที่รู้ดีที่สุดคือตัวเราเอง
เหมือนกับว่าถ้าเราพบใบไม้ตากอยู่เราก็คงหยิบทิ้งลงถังขยะ
ลงไปโดยไม่ได้คิดว่าใบไม้นั้นเคยทำอะไรมาบ้าง

ณัฐริ์ ณัฐรวี วรุฒม์

จากความคิดของนักเรียนแต่ละกลุ่มผู้เขียนและนักเรียนร่วมกันอภิปรายจนได้ข้อสรุปว่า ทุกชีวิต เมื่อเกิดมาแล้วสมควรทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่โลก ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้วอีกทั้งยังควรเห็นคุณค่าของผู้ที่เคยทำประโยชน์ให้แก่สังคมมาก่อน ผู้เขียนคาดว่าข้อคิดจากการทำกิจกรรมสนทนายามเช้าในสองวันนี้สามารถจุดประกายแห่งการสำนึกดีให้แก่ลูกศิษย์ในประจำชั้นของผู้เขียนได้บ้างไม่มากนักน้อยเพราะหลังจากนั้นผู้เขียนได้ยิน นักเรียนบางคนพูดกับเพื่อนว่า “จงทำตัวให้เป็นประโยชน์เหมือนใบไม้ นะเธอ” ไม่ว่าจะคำพูดดังกล่าวจะเป็นการพูดเล่นหรือพูดจริง ผู้เขียนเชื่อว่านักเรียนได้รับแนวความคิดที่ดีสะสมไว้ในสมองแล้ว

สื่อการเรียนรู้...มีอยู่ในหนังสือพิมพ์

ผู้เขียนชอบเป็นครูประจำชั้นและชอบคาบกิจกรรมสนทนายามเช้ามาก เพราะเป็นช่วงที่ผู้เขียนได้พูดคุยกับนักเรียนในห้องประจำชั้นด้วยเรื่องสัพเพเหระเบา ๆ แต่ให้ข้อคิดวันหนึ่งนักเรียนนำหนังสือพิมพ์มาวางไว้บนโต๊ะ ผู้เขียนเห็นบทความที่น่าสนใจจึงนำมาอ่านให้นักเรียนฟังในคาบสนทนายามเช้า

จิ้งกว่าใจบุญ

น่าจะเป็น 1 ใน ๘ พันล้านของมนุษยชาติมีที่ติดเตียงได้มากองง่านี้
มหาเศรษฐีอันดับหนึ่งของโลก บิล เกตส์ เจ้าของไมโครซอฟท์ที่เป็น จอมบริจาค
เงินเพื่อการกุศลว่าแน่แล้วพลอ ๆ คนนี้อาจแนกกว่า

เขาชื่อ **วอร์เรน บัฟเฟต** ชาวว่าเป็นมหาเศรษฐีอันดับ 2 ของโลกอ้อฮา
จนสื่อทุกแขนงต้องช่วงกันประโคมข่าว เพราะบัฟเฟตถัดสิ้นใจบริจาคเงิน
๓7,400 ล้านดอลลารสหรัฐฯ คิดเป็นเงินไทยเท่ากับ 1.49 ล้านล้านบาท
จำนวนนี้ขุดส์เก้อล้านล้านบาท มากกว่างบประมาณรายจ่ายทั้งปีของไทย
ช่ออีกให้กับ ๘ มูลนิธิการกุศลโดยมูลนิธิบิลแอนด์เมลินดาเกตส์ได้รับ
มากที่สุด ๓1,000 ล้านดอลลารสหรัฐฯ

เงินที่คุณบัฟเฟต ดวกใจแบบไม่คิดเสียดางชีวิตานี้เท่ากับ ๘๘ % ของทรัพย์สิน
ทั้งหมดที่เขามีอยู่

บัฟเฟตบอกถึงแรงบันดาลใจที่จิ้งกว่าใจบุญแต่เป็นพระเวรลันดรกกับทาง
ฟอร์จูนว่าเพราะรู้ดีว่าต้องการสิ่งใดและสิ่งที่ทำก็เป็นเรื่อง **สมเหตุสมผล**
ดวงไม่ได้มีปัญหาเรื่องสุขภาพหรือธุรกิจไนเบิร์กไชร์แธธอเวจ ซึ่งเป็นบริษัท
ลงทุนชื่อดังของเขาเองแม่แต่น้อง

ที่ทำเพราะอยากทำจริง ๆ

บิล เกตส์ และเมลินดา ภริญา บอกว่า มูลนิธิขัวจะใช้ของขัวล้าค่าขืนนี้
ไปใช้ขัวขัวดขืนลงบโรดเคอดล ร่วมกับ ๒๐ โรดร้างแรงแที่คร้าชีวิตคน ทั่วโลกปี
ละไม่รู้กี่ล้าน ซึ่งลวงใหญ่ขัวขัวไม่มีงารักษาขัวบัฟเฟต และเกตส์ เดงให้ลัมภาษณ
เหมือนกันง่าขัวขัวมีความคิดขัวจะมอบทรัพย์สินให้กับลูกเพราะเชื่อว่ามรดกขัวจะประเด
ให้ขืนแทนขัวขัวเป็นผลดีขัวกลางเป็นผลร้างต่อลูก หลานมากกว่า

ข้อสำคัญสุด ๆ ถ้าทำแบบขืนพวกเค้อก็ขัวไม่สามารถขัวงเพื่อคนมนุษย์
ขัวขัวขาดโอกาสได้..

ดาวประกายพรึก

ตัดจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันเสาร์ที่ 1 กรกฎาคม ๒๕49 หน้า ๘

นักเรียนบางคนพึ่งจำนวนเงินที่มหาเศรษฐีบริจาคแล้วก็ร้องไห้โฮ จริงหรือ
ครับจริงหรือคะอาจารย์ ในเช้าวันนั้นครอบครัวประจำชั้นของผู้เขียนจึง
พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในสองประเด็น กล่าวคือ

ประเด็นที่หนึ่ง “ทำไมท่านจึงไม่เสียดายเงิน”

นักเรียนบางคนบอกว่า ท่านมีเงินเยอะมากจนไม่ทราบจะใช้อย่างไรหมด
บางคนบอกว่าท่านต้องการสร้างชื่อเสียง แต่ในที่สุดเราก็ลงความเห็นว่าคุณ
รู้จักคำว่า พอ และมีจิตเมตตา กรุณา ต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และมองการณ์ไกล
ว่าถ้ามนุษย์ในโลกนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ ความสงบสุขในโลกก็จะมี ทุกคนก็จะ
ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น

ประเด็นที่สอง “ท่านไม่มีความคิดที่จะมอบทรัพย์สินให้กับลูก เพราะเชื่อว่า
มรดกที่ประเคนให้นั้นแทนที่จะเป็นผลดีจะกลายเป็นผลร้ายมากกว่า ”

นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปว่า ท่านคงจะมองว่า การมอบมรดกให้
ลูกอาจทำให้ลูกขาดความเพียรพยายาม ไม่รู้จักคุณค่าของเงิน รวมทั้งขาดความเข้าใจ
และเห็นใจผู้อื่น เพราะไม่รู้ว่าความลำบากเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังอาจทำให้ลูก
กลายเป็นคนทำอะไรไม่เป็นอันแอและขาดทักษะในการดำรงชีวิต เนื่องจากมีบริวาร
คอยตามใจและช่วยอำนวยความสะดวกให้หมดทุกอย่าง

จากสิ่งที่นักเรียนได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็นข้างต้นน่าจะทำให้ทุกคนใน
ห้องได้รับข้อคิดในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเสียสละ
ความเมตตา ความกรุณาต่อมนุษยชาติแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกตลอดจน
การปฏิบัติตนในฐานะลูกเกี่ยวกับความเพียรพยายามในการทำงานสร้างฐานะด้วย
ลำแข้งของตัวเองแทนที่จะหวังรอรับมรดกจากบุพการี

สิ่งที่ผู้เขียนเล่าสู่กันอ่านนี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งของการทำงานใน
 ฐานะครูที่ต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดีทุกเวลาและโอกาสที่
 อำนวย อย่างไรก็ตามงานครูเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้**ปัญญา**แก่นักเรียนอาจไม่
 สามารถมองเห็นผลงานเป็นรูปธรรมเหมือนผลงานของช่างปั้นหม้อที่สามารถปั้น
 เป็นรูปใด ก็ได้ตามใจปรารถนาแล้วบอกได้ชัดเจนว่าเป็นผลงานของใคร... มีผู้กล่าว
 ว่า “ถ้าจะดูผลงานของครูก็ต้องดูที่นักเรียน” แต่ก็มีผู้แย้งว่าการแสดงออกของ
 นักเรียนในด้าน ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกทางด้านคุณธรรม
 จริยธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการไม่ได้ขึ้นอยู่กับการสอนของครูเพียงอย่าง
 เดียว แต่ผู้เขียนมีความเชื่อว่า **ทุกคำสอน ทุกกิจกรรม ทุกการกระทำของครูในขณะที่
 อยู่กับนักเรียน คืออาหารแห่งปัญญาซึ่งนักเรียนได้รับ อาหารเหล่านี้จะเข้าไปมี
 ส่วนในการสร้างความเจริญ เติบโตทางปัญญาของเขา ถ้าครูตั้งใจมั่นที่จะสอนจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี รวมทั้งทำดีให้เห็นเป็นตัวอย่างทุก
 ๆ วันนักเรียนย่อมได้รับอาหารแห่งปัญญาอย่างสม่ำเสมอและมากพอจนมีความ
 มั่นคงแข็งแรงทางความคิดที่จะแสดงพฤติกรรม คิดดี พูดดี ทำดี ตลอดชีวิต เพราะ
 เขาปฏิบัติดีด้วยแรงผลักดันของ **ปัญญา** มิใช่ปฏิบัติดีเพราะถูกบอกหรือถูกบังคับ**

หน้าที่ครู	สร้างปัญญา	พัฒนาศิษย์
ให้มีจิต	คิดกุศล	ไม่หมั่นหมอง
ทำดีเพราะ	เห็นว่างาม	ตามใจปอง
เชื่อว่าต้อง	ทำความดี	นี้เพื่อใคร

บทบาทครู กับงานพัฒนาคุณธรรม

ศส.กฤติญา เรวัธ

งานบทบาทหน้าที่ครูเป็นงานที่พัฒนาผู้เรียนให้มีวิชาความรู้คู่คุณธรรม นำพาชีวิตศิษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้ศิษย์ทั้งหลายนำความรู้ด้านวิชาการ และดำรงคุณธรรมนำชีวิตไปพัฒนาสังคม ชาติบ้านเมือง และโลกที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้นครูจึงเป็นผู้ยกระดับจิตวิญญาณของคนให้เป็นมนุษย์ กล่าวคือครูสามารถพัฒนาคุณธรรมให้แก่ศิษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ผู้มีจิตใจสูงชันตามลำดับ นอกเหนือจากความมุ่งหวังให้ศิษย์รอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ แล้ว ยังพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม อีกทั้งยังได้ปลูกฝังคุณธรรมทุก ๆ ด้านให้ศิษย์เป็นทรัพยากรบุคคลที่สมบูรณ์แบบตามอัตภาพของแต่ละบุคคล

ผู้เขียนขออัญเชิญพระราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า

“...อาชีพครูถือว่าสำคัญอย่างยิ่งเพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้นจะต้องพัฒนาคน ซึ่งได้แก่ เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่า

สมบูรณ์ทุกด้าน จึงสามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไปได้ ...”

ครูมีบทบาทสอดแทรกจริยธรรม

จากพระราชโองการดังกล่าวข้างต้นสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของครูผู้มีบทบาทหน้าที่พัฒนาบุคคลของชาติ ให้มีอนาคตที่ก้าวหน้าและเป็นพลเมืองดี ของประเทศชาติ ดังนั้นบทบาทของครูในประเด็นที่ผู้เขียนให้ความสำคัญถึงเรื่องการพัฒนาคุณธรรมนั้น เป็นความจำเป็นที่ครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาควรต้องใส่ใจนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องหาวิธีการจัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้มีสุขภาพกาย-สุขภาพใจที่ดี มีคุณภะทางอารมณ์สมวัย มีจิตใจอ่อนโยนและรู้จักเกื้อกูล มีความเมตตากรุณา รักษาระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รักสามัคคี กตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย ฯลฯ คุณลักษณะดังที่ได้กล่าวมานี้จัดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่นักเรียนควรยึดถือปฏิบัติ จนเป็นลักษณะนิสัยในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สุขในชีวิตตน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีคุณธรรม และเพื่อให้ นักเรียนมีความรู้คู่กับคุณธรรม ดังที่มาตรา 81 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2540 (รุ่ง แก้วแดง : มปป.) ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม...” ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงหาวิธีการสอดแทรกคุณธรรม ในขณะที่สอนเนื้อหาวิชาภาษาไทยซึ่งสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างกลมกลืนและจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม โดยสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ซึ่งระบุไว้ชัดเจนในแผนกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา พ.ศ.2546 - 2550 ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

- คิดอย่างมีวิจารณญาณ** การเป็นผู้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (การคิดพิจารณาอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีหลักฐาน มีหลักเกณฑ์ มีประสิทธิภาพ มีจุดมุ่งหมายก่อนตัดสินใจ)
- คิดอย่างสร้างสรรค์** การเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ (การคิดที่ใช้กระบวนการคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น หรือให้ได้ประโยชน์)
- รอบรู้** การเป็นผู้มีความรอบรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี (ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และมีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร รู้เท่าทันสถานการณ์ มีทักษะในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ รู้เท่าทันและมีทักษะในการเทคโนโลยี)

สู้ชีวิต

การเป็นผู้มีทักษะชีวิต และพึ่งตนเองได้ (มีสุขนิสัยและสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ทำงานอย่างเป็นระบบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย และมีภาวะการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี รู้จักพึ่งตนเอง กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อหน้าที่)

จิตมั่นคง

(สมรรถภาพจิต, สุขภาพจิต) การเป็นผู้มีจิตใจและอารมณ์ ที่มั่นคง มีสุขภาพจิตดี จิตแจ่มใส และมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความอดทนอดกลั้น และมีความเพียรพยายาม มีความซื่อสัตย์สุจริต รักความถูกต้องและประหัยดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย และตระหนักในคุณค่าของตน)

ดำรงคุณธรรม

(คุณภาพจิต) การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม มีความกตัญญูและมีสัมมาคารวะ มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เสียสละ ยินดีในความสำเร็จของ ผู้อื่น และมีจิตใจเที่ยงธรรม มีจิตซาบซึ้งในสุนทรียภาพของศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี และกีฬา (แผนกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ฯ, 2516 : 6 - 7)

ตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ครูในฐานะอาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยมากกว่า 20 ปี ณ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ฯ ซึ่งผู้เขียนรักและผูกพันสถาบันนี้ ผู้เขียนได้มีโอกาสส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยวิธีสอดแทรกคุณธรรมนอกเวลาเรียน ตลอดจนทำงานวิจัยชั้นเรียนเพื่อศึกษาถึงผลของกิจกรรมที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมโดยมีประสบการณ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ฯ ดังต่อไปนี้

● กิจกรรมที่ 1 กิจกรรม **“ดำรงสติมีสมาธิแน่วแน่”**

กิจกรรมนี้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน “จิตมั่นคง” ซึ่งใช้เวลาช่วงเช้าก่อนเข้าเรียนเป็นเวลาทำกิจกรรม (7.10 - 7.50 น.) โดยมีวิธีการจัดกิจกรรม ดังนี้

- ครูให้นักเรียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม “ดำรงสติมีสมาธิแน่วแน่” โดยขออนุญาตผู้ปกครองก่อนเพื่อให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนก่อนเวลา 7.10 น. ครูทำโครงการขออนุญาตโรงเรียนเพื่อทำกิจกรรมนี้อย่างเป็นทางการ

- นักเรียนเริ่มทำกิจกรรมแรกคือ สวดมนต์และนั่งสมาธิแบบอนาปานสติ (รู้ลมหายใจเข้า-ออก)

- นักเรียนทำกิจกรรมตามที่ครูจัดให้หลังจากสวดมนต์ นั่งสมาธิแล้ว ตัวอย่างเช่น

- ก. ฟังธรรม (เปิดเทปธรรมะแสดงธรรมโดยพระสงฆ์)
- ข. ฟังนิทานธรรมะ
- ค. ดูภาพยนตร์ธรรมะ
- ง. แสดงละคร หรือ บทบาทสมมุติ

จ. ต่อภาพจิ๊กซอว์

ฉ. วาดภาพตามความสนใจ

ช. ให้นักเรียนอาสาสมัครอ่านนิทานธรรมะ แล้วช่วยกันสรุป
ข้อคิดที่ได้

ซ. ฟังเพลงธรรมะแล้วเขียนสรุปสาระสำคัญของเพลงที่ฟัง

ฅ. แข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

ฯลฯ

สรุปผลจากการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรม “ดำรงสติมีสมาธิแน่วแน่” ปีการศึกษา
ละประมาณ 15 - 20 คน (เฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 - 3)

2. นักเรียนร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอเฉพาะคนที่ชอบจริง ๆ และผู้ปกครอง
มาส่งแต่เข้าเท่านั้น มีผลให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบจำนวนตามที่สมัครไว้

3. ผลการประเมินจากนักเรียนที่เข้าร่วมทำกิจกรรม และอาจารย์ผู้ดูแล
3 ท่าน สรุปผลได้ว่า เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพจิต ช่วยให้นักเรียนมี
จิตสงบและมั่นคงได้ในระดับหนึ่ง

หมายเหตุ

1. กิจกรรม “ดำรงสติมีสมาธิแน่วแน่” จัดเฉพาะวันศุกร์ ปีการศึกษา
2545 - 2547

2. การสอดแทรกคุณธรรมของผู้สอน คือ สรุปคุณธรรมที่นักเรียนได้รับ
หลังสิ้นสุดกิจกรรมทุกประเภท โดยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเป็นข้อ ๆ ครูเป็นผู้เสริม
ข้อสรุปเพิ่มเติมภายหลัง

- กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม “บริการดูแลพ่อแม่ของเรา”

กิจกรรมนี้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน “ดำรงคุณธรรม” (มีความกตัญญูและมีสัมมาคารวะ) ซึ่งใช้เวลาช่วงที่นักเรียนอยู่ที่บ้านในการทำกิจกรรม โดยมีวิธีการจัดกิจกรรมดังนี้

- ครูบรรยายให้นม่น่าใจให้นักเรียนระลึกถึงพระคุณของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่ดูแลนักเรียน

- ครูแนะนำให้นักเรียนมีน้ำใจต่อคุณพ่อคุณแม่หรือผู้ปกครองโดยวิธีบริการน้ำดื่มให้คุณพ่อ คุณแม่ เมื่อท่านเดินทางถึงบ้าน ช่วยทำงานบ้าน ช่วยถือของ ฯลฯ ใครทำอะไรที่เป็นการแสดงน้ำใจให้บันทึกไว้ในสมุดบันทึกประจำวัน

- ปลายภาคเรียนให้นักเรียนนำสมุดบันทึกส่งครู นักเรียนคนใดมีกิจกรรมแสดงน้ำใจมากที่สุดและมากอันดับรอง ครูจะสัมภาษณ์เพื่อรับทราบความซื่อสัตย์ต่อการกระทำอย่างแท้จริงของนักเรียน และมอบรางวัลให้แก่นักเรียนที่ผ่านการสัมภาษณ์ โดยตั้งชื่อรางวัลว่า “รางวัลบริการดูแลพ่อแม่บุพการี”

สรุปผลจากการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนรับรองในตอนต้นว่าจะรับรองนโยบายในวิธีการทำกิจกรรมครบทุกคน (แต่ปฏิบัติจริง ๆ ประมาณร้อยละ 20)

2. ส่วนใหญ่ปฏิบัติช่วงแรก ๆ ที่ครูมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ แต่เวลาผ่านไป บางคนปฏิบัติบ้างละเลยบ้าง

3. มีผู้ปฏิบัติได้ต่อเนื่องตลอดภาคเรียนอย่างจริงจังเพียงร้อยละ 20 ได้รับรางวัลเพียง 8 คน ต่อนักเรียน 40 คน

หมายเหตุ กิจกรรม “บริการดูแลเมื่อแม่พ่อแม่เรา” จัดในปีการศึกษา 2547 การสอดแทรกคุณธรรมของผู้สอน คือ ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปคุณธรรมด้าน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี

- กิจกรรมที่ 3 กิจกรรม “ภาษาไทยสร้างความภูมิใจสมศักดิ์ศรีนักเรียน”

กิจกรรมนี้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน “จิตมั่นคง” (มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและตระหนักในคุณค่าของตน) ซึ่งใช้เวลาในคาบวิชาภาษาไทยและเวลาเย็นหลังเลิกเรียนครูมีวิธีการจัดกิจกรรมดังนี้

- ครูจัดกิจกรรมนี้ในวันภาษาไทย (29 กรกฎาคม) หรือในสัปดาห์ของวันภาษาไทยวันใดก็ได้ โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 5 - 6 คน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายในหัวข้อ “ความสำคัญของภาษาไทยและการอนุรักษ์ภาษาไทย”

- หลังจากอภิปรายกลุ่มได้นือหาสาระในแต่ละกลุ่มแล้ว ให้นักเรียนคิดกิจกรรมนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เป็นทำนองว่านักเรียนรู้คุณค่าของภาษาไทยและภูมิใจในความเป็นคนไทยที่มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ

- เมื่อนักเรียนได้กิจกรรมนำเสนอทุกกลุ่มแล้ว ให้ทุกกลุ่มนำเสนอโดยสมาชิกกลุ่มร่วมมือกันทุกคน จัดให้เป็นรูปธรรมเด่นชัด

- ครูบันทึกคะแนนนำเสนอทุกกลุ่ม และให้รางวัลกลุ่มที่ชนะเลิศ และนำผลงานของทุกกลุ่มจัดมุมนิทรรศการในห้องเรียน

สรุปผลจากการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนสนุกสนานในการอภิปราย และคิดกิจกรรมนำเสนอ สืบเกิดจากความกระตือรือร้นขณะทำงานกลุ่ม นักเรียนมีสีหน้าและอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส และชอบแสดงออกขณะนำเสนอผลงาน

2. ผลงานที่นำเสนอมีรูปแบบแตกต่างกัน เช่น บางกลุ่มจัดละครวิทยุ แสดงละครและบทบาทสมมุติ จัดรายการเกมภาษาไทย จัดแสดงภาพและข้อความเกี่ยวกับภาษาไทย อ่านทำนองเสนาะและแสดงลีลาประกอบ สร้างชิ้นงานเป็นโมเดลสื่อสำคัญวันภาษาไทย ฯลฯ

3. ครูต้องอุทิศเวลาให้นักเรียนนำเสนอในคาบวิชาภาษาไทย (ประมาณ 2 คาบ)

หมายเหตุ กิจกรรม “ภาษาไทยสร้างความภูมิใจสมศักดิ์ศรีนักเรียน” จัดใน ปีการศึกษา 2547-2549 การสอดแทรกคุณธรรมของผู้สอน คือ ครูให้ข้อคิดแก่นักเรียนเรื่องการช่วยกันอนุรักษ์ภาษาไทย เป็นการรักษาวัฒนธรรมไทย ควรภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษาไทย

● กิจกรรมที่ 4 กิจกรรม “บทวีศรีศิลป์ผนวกจินตภาพ”

กิจกรรมนี้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน “ดำรงคุณธรรม” (มีจิตซาบซึ้งในสุนทรียภาพของศิลปวัฒนธรรม) ซึ่งใช้เวลาในคาบเรียนวิชาภาษาไทย โดยมีวิธีการจัดกิจกรรมดังนี้

- หลังจากครูสอนเนื้อหาวิชาภาษาไทยเรื่องกาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดงของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรจบแล้ว ครูให้นักเรียนเลือกบทกาพย์ห่อโคลง 1 บท ที่นักเรียนชอบ หรือประทับใจ

- นำกาพย์หรือโคลงที่คัดเลือกแล้วมาสร้างภาพจินตนาการ แล้ว วาดภาพในกระดาษวาดเขียน ขนาด F4 แล้วระบายสีให้สวยงาม จากนั้นให้ นักเรียนคัดกาพย์หรือโคลง 1 บท ด้วยลายมือบรรจงไว้ใต้ภาพวาดนั้น ติดชื่อ มุมขวาด้านล่างติดกรอบให้ประณีต

- นักเรียนเจ้าของภาพต้องออกไปนำเสนอหน้าห้อง โดยจับ ทำนอง เสนาะบทกวีหรือโคลงที่คัดไว้ได้ภาพ
- ครูให้คะแนนการจับทำนองเสนาะ และให้คะแนนภาพจินตนาการของนักเรียนแต่ละบุคคล โดยเก็บเป็นคะแนนคุณลักษณะของวิชาภาษาไทยในหัวข้อ “นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์”

สรุปผลจากการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนสนใจทำกิจกรรม “บทกวีศรีศิลป์ผนวกจินตภาพ” ค่อนข้างมาก
2. ผลงานที่แสดงออกมีผู้ทำผลงานได้ยอดเยี่ยมประมาณร้อยละ 30 ปานกลางร้อยละ 50 ผลงานด้อยคุณภาพร้อยละ 20
3. นักเรียนมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใสขณะวาดภาพ
4. การจับทำนองเสนาะ นักเรียนส่วนใหญ่ต้องปรับปรุง มีนักเรียนจับทำนองเสนาะดีเพียง 2-3 คน ต่อนักเรียน 40 คน

หมายเหตุ กิจกรรม “บทกวีศรีศิลป์ผนวกจินตภาพ” จัดในปีการศึกษา 2549 การสอดแทรกคุณธรรมของผู้เขียน คือ ให้ข้อคิดเรื่องการมีสมาธิ ตั้งมั่นในการสร้างงานวาดภาพประกอบบทร้อยกรอง เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประโยชน์ รู้จักใช้เวลาว่างให้คุ้มค่าและเชิดชูวัฒนธรรมไทยโดยทางอ้อม ครูให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มย่อยร่วมกันได้ช่วยกันสรุปสาระสำคัญด้านคุณธรรมที่ได้จากการทำงานดังกล่าวนี้

- กิจกรรมที่ 5 และกิจกรรมที่ 6 เป็นกิจกรรมที่ผู้เขียนได้ทำงานวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยมาแล้วในสถาบันต่าง ๆ ได้แก่

- กิจกรรมที่ 5 กิจกรรม “การจัดสรรพิกิจกรรมเพื่อพัฒนาสติและสมาธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” กิจกรรมนี้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทุกด้าน แต่เน้นด้าน “จิตมั่นคง” เป็นสำคัญ

*การจัดสรรพิกิจกรรมเพื่อพัฒนาสติและสมาธิ
ผู้เขียนได้นำเสนอผลงานวิจัยที่งานประชุมสมัชชา
การศึกษาแห่งประเทศไทย “วันครูโลก” เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548*

ช่วงเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมดังกล่าวคือ ช่วงเวลากิจกรรม สันทนาการยามเช้า (โฮมรูม) ตั้งแต่เวลา 8.00 - 8.30 น. โดยมีวิธีการจัดกิจกรรมดังนี้

- หลังจากที่นักเรียนสวดมนต์ นั่งสมาธิและแผ่เมตตาเรียบร้อยแล้ว ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บางกิจกรรมนักเรียนได้ฝึกการใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ฝึกสรุปใจความสำคัญจากเพลง ฝึกการค้นคว้าหาความรู้จากข่าว ฝึกความมั่นใจในตนเองโดยให้นักเรียน

กล้าแสดงออกในกิจกรรมเกมต่าง ๆ และแสดงบทบาทสมมุติ ฯลฯ

- ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อีกทั้งได้รับการพัฒนาด้านสติและสมาธิ ซึ่งมีผลให้นักเรียนมีจิตมั่นคงขึ้นในระดับหนึ่ง

- กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เขียนจัดแต่ละครั้งในช่วงโฮมรูมได้ใช้เวลาเพียง 30 นาที ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตมั่นคงของนักเรียนด้วยกิจกรรมสนทนายามเช้า อันได้แก่ กิจกรรมดังต่อไปนี้

- กิจกรรมที่ 1 “ซองพิเศษ”
- กิจกรรมที่ 2 “สารจากเทวดา”
- กิจกรรมที่ 3 “สร้างเรื่องปราดเบรื่องปัญญา”
- กิจกรรมที่ 4 “ฉับไว ใจกล้า หน้ายิ้ม”
- กิจกรรมที่ 5 “สรุปเพลงใครเก่งเอ๋ย”
- กิจกรรมที่ 6 “คล่ากระดูกปลุกสติ”
- กิจกรรมที่ 7 “ทายปัญหาภาษากลอน”
- กิจกรรมที่ 8 “ทันข่าวทันโลก”
- กิจกรรมที่ 9 “ไหว้สวยรวยขนม”

ผลงานการจัดสรรพกิจกรรมพัฒนาสติและสมาธิของนักเรียน

- หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมสันทนาการเข้าเสร็จแล้ว ครูให้นักเรียนบันทึกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฯ เป็นรายชื่อที่นักเรียนสามารถประเมินตนเองได้

สรุปผลจากการจัดกิจกรรม

1. การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดสรรพิกิจกรรมพัฒนาสติและสมาธิของนักเรียนทั้ง 9 กิจกรรมนั้น นักเรียนให้ความร่วมมือดีมาก และมีความร่าเริงสนุกสนาน ในการทำกิจกรรมทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์เนื้อหาในแบบบันทึก แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสันทนาการเข้า สรุปได้ว่า สรรพกิจกรรมพัฒนาสติและสมาธิที่จัดให้นักเรียนในช่วงกิจกรรมสันทนาการเข้ามีประโยชน์ต่อนักเรียนจริง และพัฒนาด้านสติกับสมาธิของนักเรียนในระดับหนึ่งได้จริง

หมายเหตุ การจัดสรรพิกิจกรรมเพื่อพัฒนาสติและสมาธิฯ จัดในช่วงเวลาของกิจกรรมสันทนาการเข้า ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 (ปัจจุบันยังคงนำไปใช้ใน ช่วงกิจกรรมสันทนาการเข้าอยู่เสมอ) การสอดแทรกคุณธรรมของผู้สอนคือ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมแล้ว ครูซักถามนักเรียนว่าเกิดคุณธรรมด้านใดบ้าง ครูเสริมและชี้แนะให้นักเรียนเข้าใจ และรู้คุณค่าของคุณธรรมที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

- กิจกรรมที่ 6 กิจกรรม “ปฏิบัติกิจวัตรยามเช้า”

กิจกรรมนี้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งอยู่ในหัวข้อใหญ่ “สู้ชีวิต” โดยมีวิธีการจัดกิจกรรมดังนี้

- เริ่มเปิดภาคเรียน (วันที่ 2 ของภาคต้น) ครูอธิบายและโน้มน้าวจิตใจให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเข้าแถวเคารพธงชาติหน้าห้องเรียน อย่างมีระเบียบวินัย ครูอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจวัตรยามเช้าให้นักเรียนฟังโดยละเอียด เริ่มตั้งแต่นักเรียนเข้าแถวเคารพธงชาติหน้าห้องเรียนหลังจากได้ยิน เสียงเพลงโรงเรียน นักเรียนต้องยืนนิ่งและนับเลขในใจไปเรื่อย ๆ จนถึงช่วงเวลาร้องเพลงชาติ ให้นักเรียนจดจำจำนวนนับให้ได้ว่านับได้เท่าไร ครูให้นักเรียนนำปากกาเก็บไว้ในกระเป๋า เมื่อได้เวลาร้องเพลงชาติก็บันทึกไว้ที่ฝ่ามือหรือเศษกระดาษ (กรณีที่นักเรียนจำไม่ได้ควรพกปากกาติดตัวไว้เสมอ) หลังจากนั้นนักเรียนร้องเพลงชาติเรียบร้อยแล้ว นักเรียนต้องเดินเข้าแถวไปหลังห้องเรียนเพื่อบันทึกจำนวนนับของตนบนตารางแบบบันทึกที่บอร์ดหลังห้องให้ตรงกับชื่อและวันที่

- หลังจากที่ครูอธิบายเสร็จแล้ว ครูแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม เพื่อให้ นักเรียนแต่ละกลุ่มชมภาพนักเรียนรุ่นพี่ที่ปฏิบัติกิจกรรมกิจวัตรยามเช้า รวมทั้งภาพนักเรียนรุ่นพี่ที่ได้รับรางวัลจากการปฏิบัติกิจกรรมถูกต้องตามขั้นตอน และถูกกฎ กติกา พร้อมทั้งแจกคู่มือระเบียบปฏิบัติกิจกรรมกิจวัตรยามเช้าให้ นักเรียนทุกกลุ่ม โดยให้ผู้นำกลุ่มอ่านระเบียบวิธีปฏิบัติกิจกรรมกิจวัตรยามเช้าให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ซึ่งในคู่มือได้ระบุกติกาไว้อย่างชัดเจนว่า นักเรียนต้องบันทึกจำนวนนับลงในช่อง ชื่อของตนที่ตารางบันทึกจำนวนนับด้วยตนเอง (ไม่ว่าจะให้เพื่อนทำให้) เมื่อบันทึก แล้วตารางบันทึกฯ จะปรากฏเลขจำนวนนับของนักเรียน หากนักเรียนไม่บันทึก จำนวนนับจะถูกกระบายด้วยสีแดง ถ้าหากนักเรียน ติดภารกิจประชุม ลากิจ ลาป่วย หรือมา โรงเรียนสาย ช่องของนักเรียนจะถูกกระบายด้วยสีเหลือง (หลังจากแจ้งเหตุผลกับครูแล้ว) นักเรียนที่ปฏิบัติตามกฎกติกาในเกณฑ์ที่ครู กำหนดจะได้รับรางวัลภาคเรียนละ 2 ครั้ง

*นักเรียนรุ่นพี่ที่ได้รับรางวัลจากการ
ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการสร้างระเบียบแถวอย่างดียเยี่ยม*

- หลังจากนักเรียนทุกกลุ่มศึกษาคู่มือ และชมภาพตัวอย่างแล้ว วันถัดไป ครูให้นักเรียนทุกคน เริ่มปฏิบัติกิจกรรมกิจวัตรยามเช้าตามแผนการสร้างระเบียบแถวฯ จนครบทุกชั้นตอน

- ขณะนักเรียนดำเนินกิจกรรมปฏิบัติกิจวัตรยามเช้า ครูจัดประชุมกลุ่มย่อยเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทุกกลุ่มประเมินสถานการณ์การปฏิบัติกิจกรรม และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องการไม่ตรงเวลา และการพูดคุยขณะปฏิบัติกิจกรรมสำหรับนักเรียนบางคนที่ไม่ควบคุมตน

- ครูให้แรงเสริมเชิงบวก เช่น รางวัลต่าง ๆ สำหรับนักเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมกิจวัตรยามเช้าได้ครบตามเกณฑ์ที่ครูกำหนด

- เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมกิจวัตรยามเช้า ครูช่วยเสริมเพิ่มเติมและให้ข้อคิดแก่นักเรียน

สรุปผลจากการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนให้ความร่วมมือดีมากโดยเฉพาะนักเรียนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างของงานวิจัยชั้นเรียน ซึ่งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่ กิจกรรมปฏิบัติกิจวัตรยามเช้าเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ช่วยให้นักเรียนมีสติและสมาธิมากขึ้น และยังช่วย สรางนิสัยที่ดีให้นักเรียน (จากผลการวิจัย)

2. ปัจจุบันครูดำเนินการฝึกนักเรียนรุ่นใหม่ในการปฏิบัติ กิจกรรมกิจวัตรยามเช้า ซึ่งยังคงมีปัญหาเรื่องการควบคุมตนเองขณะอาจารย์ไม่อยู่ แต่นักเรียนรุ่นพี่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะไม่มีปัญหาด้านการควบคุมตนเองเมื่อครูหาวิธีแก้ปัญหาเป็นระยะ ๆ

3. กิจกรรมดังกล่าวนี้สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างนักเรียนกับอาจารย์ และนักเรียนกับนักเรียนส่งผลให้ห้องเรียนมีบรรยากาศดี บรรยากาศในภาพรวมมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจน

นักเรียนกำลังทำสมาธิับเลขขณะรอเข้าแถวเคารพธงชาติหลังจากเคารพธงชาติแล้ว จะเดินเข้าแถวรอการบันทึกจำนวนนับลงในแผ่นตารางหลังห้อง

หมายเหตุ กิจกรรมปฏิบัติกิจวัตรยามเช้า (ช่วงทำงานวิจัย ชั้นเรียน) จัดช่วงเวลาโฮมรูม ตั้งแต่ 7.50 - 8.05 น. ภาคปลายปีการศึกษา 2548

ปัจจุบันยังคงนำกิจกรรมนี้มาพัฒนาระเบียบวินัยการเข้าแถวเคารพธงชาติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 การสอดแทรกคุณธรรมของผู้สอนคือครูประชุมห้องเรียนตั้งแต่เริ่มแรกทำกิจกรรม (ช่วงเปิดภาคเรียนที่ 1) ครูโน้มน้าวจิตใจนักเรียนให้เห็นคุณประโยชน์ของการมีระเบียบแถว ยกตัวอย่างการเดินแถวของมด การเข้าแถวของทหาร ฯลฯ ครั้นปลายภาคเรียน ครูและนักเรียนช่วยกันหาข้อสรุปของการจัดกิจกรรมปฏิบัติกิจวัตรยามเช้า ครูให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่นักเรียนมีต่อกิจกรรมปฏิบัติกิจวัตรยามเช้าเป็นรายบุคคล กิจกรรมปฏิบัติกิจวัตรยามเช้าเป็นผลงานวิจัยชั้นเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติในโครงการประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2549

กิจกรรมนำสุขแก่ทุกชีวิต

หนึ่งข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องของผู้เขียน ผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ www.kus.ku.ac.th ในโฮมเพจเก่า และงานวิจัย

โรงเรียน ส่วนรายงานการวิจัยศึกษาค้นคว้าได้ที่ห้องวิชาการและวิจัย อาคาร 6
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการสะท้อนถึงบทบาทของครูประจำชั้นที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มุ่งให้รัฐและภาคเอกชนจัดการศึกษาอบรมให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรมและจัดการศึกษาให้นักเรียนดี เก่งและมีความสุข ภายใต้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เขียนมีโอกาสจัดกิจกรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้วในมุมมองของอาจารย์ประจำชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและในสถานภาพของครูภาษาไทยที่ตระหนักในภารกิจด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อทำหน้าที่ครูผู้จุดประกายคุณธรรมให้ศิษย์ได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และศิษย์ก็ควรได้รับการส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมเพิ่มขึ้นในระดับขั้นที่สูงขึ้นเป็นลำดับไป เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต ดังนั้นข้อความโบราณที่กล่าวกันว่า “ครูคือแม่พิมพ์ของชาติ” ยังคง ทนสมัยอยู่เสมอในเมื่อบทบาทของครูผู้พัฒนาศิษย์ยังมีความเป็นอมตภารกิจที่ดำเนินต่อไปทุกกาลสมัย ตราบใดที่ประเทศชาติยังมี “ครู” ผู้พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์บนผืนแผ่นดินนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. 2544. หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พ.ศ. 2544.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.

พรอณี ข. เจนจิต. 2528. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

รุ่ง แก้วแดง. รัฐธรรมนูญกับการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, มปป.

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2546. แผนกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนสาธิต
แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักเลขาธิการ. ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่

พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2526, 2527.

Gagne, Robert M. 1977. The Conditions of Learning 3 rd. New York

: Holt, Rinehart And Winston.

กิจกรรมกลุ่ม ...

สู่ความรักสามัคคี

อาจารย์ณัฐชา ปนคำ

สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันทำให้คุณธรรมด้าน “ความสามัคคี” ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงในแทบทุกโอกาส เพราะเราต่างรู้กันดีว่าประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้า คนในชาติต้องรู้จักสามัคคี ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ วันศุกร์ที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าจึงขอให้ทุกคนรักษาความสามัคคี และจิตใจอันดีนี้ไว้เป็นนิตย์ เพราะสิ่งนี้คือคุณลักษณะอันพิเศษ ที่ช่วยให้ชาติบ้านเมืองของเราอยู่รอดปลอดภัย และช่วยให้เราทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุขมาช้านาน トラบใดที่เราทั้งหลายรักษาคุณลักษณะนี้ไว้ได้ ก็มั่นใจได้ว่าชาติบ้านเมืองของเราจะดำรงมั่นคงอยู่ตราบนั้น...”

การปลูกฝัง “ความสามัคคี” ให้เกิดขึ้นในชาติเป็นหน้าที่สำคัญของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตคนดีให้กับสังคม การที่นักเรียนจะเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ครูทุกคนต้องช่วยกันปลูกฝังให้กับนักเรียนตั้งแต่ยังเล็ก การปลูกฝัง “ความสามัคคี” คงไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาสั้น ๆ แต่ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบรรยากาศภายในห้องเรียนให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ยาวนานพอที่ “ความสามัคคี” จะหลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิตของนักเรียนซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้นักเรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงคุณค่าและค่าของ “ความสามัคคี” ว่าจะทำให้นักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข คือตนเองมีความสุข ผู้คนที่อยู่ด้วยก็มีความสุข การให้นักเรียนมีโอกาสทำ “กิจกรรมกลุ่ม” อย่างสม่ำเสมอ จะเป็นการจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงที่จะต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพาอุปสรรคร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดหมาย ซึ่งในที่สุดนักเรียนจะเข้าใจคำว่า “สามัคคีคือพลัง” อย่างแท้จริง

การให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มครูควรใช้เทคนิคการจัดกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานกับเพื่อนหลาย ๆ คนสลับกันไป วิธีการจัดกลุ่มสามารถทำได้หลายวิธี อาจเป็นกลุ่มที่นักเรียนเลือกสมาชิกเองซึ่งนักเรียนมักจะเลือกทำงานกับเพื่อนสนิท กลุ่มลักษณะนี้นักเรียนจะมีความสุขมากในการทำงาน โดยปกตินักเรียนที่มีนิสัยอย่างไรก็มักจะสนิทกับเพื่อนนิสัยแบบเดียวกัน ดังนั้นกลุ่มเพื่อนสนิทนี้อาจเป็นการรวมนักเรียนที่ชอบเล่น เกล่โลล หรือทำงานเข้ามาอยู่รวมกัน ทำให้งานไม่เสร็จตามกำหนดเวลา หรืองานอาจเสร็จแต่ไม่สมบูรณ์ ในขณะที่นักเรียนที่มีความรับผิดชอบดีก็มักรวมกลุ่มกันเอง ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักเพื่อน และได้เรียนรู้วิธีการทำงานจากเพื่อนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง ในการทำงานกลุ่มครั้งต่อ ๆ ไปครูอาจเป็นคนช่วยแบ่งกลุ่มให้ แต่การแบ่งกลุ่มของครูต้องไม่ทำให้

นักเรียนรู้สึกว่าคุณบังคับ ครูอาจกำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแล้วให้นักเรียนเลือกสมาชิกเอง เช่น แต่ละกลุ่มต้องมีทั้งผู้ชาย และผู้หญิง หรือต้องมีทั้งคนที่ทำงานเร็ว และคนที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือสมาชิกในกลุ่มต้องไม่ซ้ำกับการทำงานกลุ่มครั้งที่แล้ว หรือให้ซ้ำได้ไม่เกิน 2 คน เป็นต้น

จำนวนสมาชิกในกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีประมาณ 3 – 5 คน เพราะ 2 คน อาจจะน้อยเกินไปทำให้การแสดงความคิดเห็นไม่หลากหลาย และหากมากกว่า 5 คน การนัดหมายรวมตัวกันทำงานจะเป็นไปได้ยาก เมื่อมีการแสดงความคิดเห็นจะหลากหลายมากจนสรุปงานไม่ได้ และอาจพากันเล่นมากกว่าทำงาน

ปีการศึกษา 2549 ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้น ป.5/3 มีนักเรียน 40 คน และ ป.5/5 มีนักเรียน 42 คน รวมนักเรียน 82 คน ผู้เขียนจัดหน่วยการเรียนรู้ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 3 หน่วย ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 3 หน่วย รวม 6 หน่วย ในทุก ๆ หน่วยการเรียนรู้จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ตามสาระการเรียนรู้ มีทักษะกระบวนการทางสังคม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน รวมทั้งได้ทำกิจกรรมกลุ่มอย่างน้อย 1 กิจกรรม ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะเสนอกิจกรรมกลุ่มของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

สาระสำคัญ : พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมกลุ่ม : ให้นักเรียนเลือกเพลงพระราชนิพนธ์ที่กลุ่มสนใจ ผึกซ้อมร้องเพลงและฝึกทำท่าประกอบ นำเสนอหน้าชั้นเรียน

วิธีการจัดกลุ่ม : เนื่องจากเป็นหน่วยการเรียนรู้แรกของปีการศึกษา จึงให้นักเรียนรวมกลุ่มทำงานเอง ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มแบบแบ่งเพศ คือ ชายล้วน หรือ หญิงล้วน มีเพียง 3 กลุ่ม จาก 10 กลุ่ม ที่ละเพศ

ผลการจัดกิจกรรม : ผู้เขียนให้เวลานักเรียนในการประชุมวางแผนการทำงานในห้องมัลติมีเดีย 1 คาบ (50 นาที) เพื่อให้นักเรียนสามารถค้นคว้าบทเพลงพระราชนิพนธ์จากอินเทอร์เน็ต เมื่อนักเรียนเลือกเพลงได้แล้วจะต้องหาต้นแบบของเพลงสำหรับฝึกซ้อมเอง ต้องเตรียมวิทย์ุทปะเอง และจัดเวลาในการฝึกซ้อมร้องเพลงและท่าทางประกอบนอกเวลาเรียน

เพลงพระราชนิพนธ์ที่นักเรียนเลือกร้อง ได้แก่ เพลงใกล้รุ่ง เพลงแสงเดือน เพลงเราสู้ เพลงยามเย็น และเพลงสายฝน ส่วนท่าประกอบของแต่ละกลุ่มก็จะแตกต่างกันออกไป กลุ่มนักเรียนชายที่เลือกเพลงเราสู้ ก็จะมีท่าทางที่ห้าวหาญ ฮึกเหิม จัดการแสดงเป็นฉากการรบที่ดุเดือด ในขณะที่กลุ่มผู้หญิงที่เลือกเพลงเราสู้เหมือนกัน จะมีท่าประกอบที่ค่อนข้างนุ่มนวลอ่อนช้อย แม้จะมีคาบเป็นอุปกรณ์ประกอบเพลง

กิจกรรมนี้นักเรียนตื่นเต้นที่ได้ชมการแสดงของเพื่อน เมื่อเพื่อนออกมาแสดงผู้ชมจะชมด้วยความสนใจ ช่วยลุ้นให้เพื่อนร้องเพลงและท่าท่าประกอบพร้อมเพรียงกัน และช่วยร้องเพลงที่ร้องได้อย่างสนุกสนาน

ผลกาประเมินกัการรค : กัการรคนี้่นักเรยนชอบ 69 คน (ร้อยละ 88.89) และไม่ชอบ 13 คน (ร้อยละ 11.11) เมื่อนำเหตุผลของนักเรียนซึ่งแต่ละคนแสดงเหตุผลมากกว่า 1 เหตุผลมาวิเคราะห์ประเด็น และค่าความถี่ พบว่า มี 11 ประเด็น จาก 117 ความถี่ เหตุผลของนักเรียนที่ชอบกัการรคเรยงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ทำให้รู้จักเพลงพระราชนิพนธ์ 29 ความถี่ (ร้อยละ 24.79) ได้ร้องเพลง และทำท่าประกอบอย่างสนุกสนาน 21 ความถี่ (ร้อยละ 17.95) ทำให้สามัคคีกัน 13 ความถี่ (ร้อยละ 11.11) ได้แสดงออกหน้าชั้นเรยน 10 ความถี่ (ร้อยละ 8.55) ได้ทำงานกลุ่ม 9 ความถี่ (ร้อยละ 7.69) ได้คิดทำทางอย่างสร้างสรรค์ 8 ความถี่ (ร้อยละ 6.83) ได้ร้องเพลงของในหลวง 6 ความถี่ (ร้อยละ 5.13) เพลงพระราชนิพนธ์โพเราะ 6 ความถี่ (ร้อยละ 5.13) ได้ดูการแสดงของเพื่อน 2 ความถี่ (ร้อยละ 1.71) ส่วนเหตุผลของนักเรียนที่ไม่ชอบกัการรคเรยงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คำร้องและทำนองจดจำยาก 7 ความถี่ (ร้อยละ 5.98) ไม่ถนัด ร้องเพลง 6 ความถี่ (ร้อยละ 5.13)

หน่วยการเรยนรู้ที่ 2 วิถีชีวิตในเมือง

สาระสำคัญ : การดำเนินชีวิตในสังคค ปัญหาสังคค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กฎหมายสิทธิเด็ก ประเภทและประโยชน์ของภาษี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจในชุมชนด้านการผลิตและการบริโภค การธนาคารระบบสินเชื่่อ

กัการรคกลุ่ม : กำหนดให้ 1 กลุ่ม คือ 1 บริษัท แต่ละบริษัทระดมทุนจากสมาชิก และกู้ธนาคาร (สมมุติให้ผู้ปกครองเป็นธนาคาร) เพิ่มเพื่อให้มีเงินทุนมากพอวางแผนการลงทุนขายสินค้า โดยวิเคราะห์ว่าจะขายอะไรจึงจะเป็นสินค้า

ที่เหมาะสมกับลูกค้ากลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเพื่อนป.5 กำหนดราคาขายที่เหมาะสมให้ได้กำไร แต่ไม่แพงเกินไป เพราะจะต้องแข่งขันกับบริษัทอื่นด้วย แต่ละบริษัทจะขายสินค้าได้เพียง 2 วันเท่านั้น หากขายไม่หมดในวันแรก วันรุ่งขึ้นต้องตัดสินใจว่าจะจัดรายการขายอย่างไร จะลด แจก แถม หรือทำอย่างไรให้ได้ต้นทุนคืน เมื่อขายสินค้าแล้วจะต้องคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย เสียภาษี และแบ่งปันกำไรกัน หากขาดทุนทุกคนก็รับผิดชอบร่วมกัน

วิธีการจัดกลุ่ม : หน่วยการเรียนรู้กำหนดให้นักเรียนจัดกลุ่มโดยใน 1 กลุ่มต้องมีสมาชิกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และต้องมีทั้งคนที่ทำงานเร็ว และเพื่อนที่ต้องการความช่วยเหลือในกลุ่มเดียวกัน

ผลการจัดกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนสนุกสนานมาก วางแผนการขายสินค้าโดยคาดคะเนว่าสินค้าประเภทใดที่จะถูกใจลูกค้า มีการสืบความลับจากบริษัทอื่น ๆ ว่าขายอะไรจะได้ไม่ขายซ้ำกัน หรือถ้าขายสินค้าประเภทเดียวกันก็พยายามขายให้ราคาเท่ากันหรือถูกกว่า หรือหาวิธีการทำให้สินค้าน่าสนใจกว่า เช่น ขายน้ำหวานเหมือนกัน ก็เลือกภาชนะที่สวยงามกว่า หรือประดับด้วยผลไม้ชิ้นเล็ก ๆ

กิจกรรมนี้กำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันทั้งระดับชั้น คือ 7 ห้อง โดยให้เปิดร้านขายของวันละ 2 ห้อง มีเพื่อนอีก 5 ห้องเป็นลูกค้า ปรากฏว่ามีลูกค้าจากชั้นอื่น ๆ มาซื้อมากมาย เพราะนักเรียนไปชวนพี่และน้องของตัวเองมาซื้อด้วย

เมื่อถึงวันที่ต้องขายของ นักเรียนเตรียมจัดร้านค้าให้เรียบร้อยก่อนเวลารับประทานอาหารกลางวัน หลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้วจึงมาเปิดร้านขายของเวลา 12.20 – 13.00 น. สินค้าที่ถูกใจลูกค้า ขายหมดภายในเวลาไม่มาก คือ อาหารว่าง เช่น ขนมปังปิ้งทานม ลูกชิ้นปิ้ง และน้ำหวาน ของเล่นก็เป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมจากลูกค้ามาก ขายหมดไล่เลี่ยกับอาหารว่าง ของเล่นที่นักเรียนนำมา

ขายก็เป็นของเล่นตามสมัยนิยมของเด็ก ๆ เช่น ลูกแก้ว ส่วนเครื่องเขียน ได้แก่ สมุด ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด ขายไม่ค่อยดี ต้องทิ้งลดทิ้งแถม เหตุผลที่ ลูกค้าไม่ซื้อเพราะ“เป็นของที่มีอยู่แล้ว” ผู้เขียนรู้สึกแปลกใจว่าของใช้ทุกกุกกิกก็น่ารัก ๆ สำหรับเด็กผู้หญิงก็ขายไม่ดี เด็ก ๆ บอกว่า “ราคาแพงเกินไป เลยไม่ซื้อ”

มีภาพน่ารัก ๆ ที่ทำให้ผู้เขียนอดที่จะยิ้มไม่ได้ คือ นักเรียนที่ขายน้ำหวานเหมือนกัน มีการช่วยเหลือกัน แม้ว่าจะเป็นคู่แข่งทางการค้ากัน เมื่อร้านหนึ่งน้ำแข็งหมด ต้องไปซื้อน้ำแข็งเพิ่มจากโรงอาหาร ก็เอ่ยปากขอน้ำแข็งจากอีกร้านหนึ่ง ฝ่ายที่ถูกขอก็ไม่ได้อึดออด ตักน้ำแข็งส่งให้ แต่ก็ไม่ลืมที่จะบอกว่า “เดี๋ยวซื้อน้ำแข็งมาแล้วเอามาคืนด้วยนะ”

กลุ่มที่ขายสินค้าไม่หมดในวันแรก พอถึงวันที่สองถึงดกกลเม็ดเด็ดพรายออกมา เพื่อขายสินค้าให้หมด บางกลุ่มนั่งคิดคำนวณราคาต้นทุนใหม่ เพื่อลดราคาขายของให้หมด อย่างน้อยได้ทุนคืนก็ยังมี บางกลุ่มจับคู่สินค้า ซ้อชิ้นนี้ แถมชิ้นนี้ บางกลุ่มเดินเร่ขายไปหลายตึก ไปขายพี่ป.6 ที่อาคาร 3 ไปขายน้อง ป.3 - ป.4 ที่อาคาร 1 วิธีนี้ใช้ได้ผลขายของหมด สมาชิกดีใจกันใหญ่ มีบางกลุ่มที่ขายของไม่หมด แต่ไม่ขาดทุนได้กำไรนิดหน่อย ในขณะที่บางกลุ่มได้ทุนคืนแต่ไม่ได้กำไร

เพราะมีของเหลือหลายชิ้น ที่แย่มากที่สุดคือกลุ่มที่ขายของหมดแต่ขาดทุน เพราะลดราคามากเกินไป

หลังจากกิจกรรมเสร็จสิ้นลง ผู้เขียนให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันว่าแต่ละกลุ่มทำงานอย่างไร วางแผนการขายอย่างไร ทำให้นักเรียนเข้าใจจุดบกพร่องของกลุ่มตนเอง และคิดว่าถ้ามีการขายของอีก **“รับรองไม่พลาดแน่”**

ผลการประเมินกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนชอบ 78 คน (ร้อยละ 96.93) และไม่ชอบ 4 คน (ร้อยละ 3.07) เมื่อนำเหตุผลของนักเรียนซึ่งแต่ละคนแสดงเหตุผลมากกว่า 1 เหตุผลมาวิเคราะห์ที่ประเด็น และค่าความถี่ พบว่า มี 11 ประเด็น จาก 130 ความถี่ เหตุผลของนักเรียนที่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ได้ขายของเหมือนพ่อค้า แม่ค้าจริงๆ 31 ความถี่ (ร้อยละ 23.85) ได้ทำงานที่ยาก ท้าทาย 25 ความถี่ (ร้อยละ 19.23) ได้เรียนรู้เรื่องต้นทุน กำไร ขาดทุน การกู้ยืม การเสียดอกเบี้ยเงินกู้ การเสียภาษี 17 ความถี่ (ร้อยละ 13.08) สนุก 17 ความถี่ (ร้อยละ 13.08) เกิดความสามัคคี 11 ความถี่ (ร้อยละ 8.46) ได้กำไร 10 ความถี่ (ร้อยละ 7.69) ทำให้หารายได้พิเศษเป็น 10 ความถี่ (ร้อยละ 7.69) ทำให้รู้ว่าเงินหายาก 3 ความถี่ (ร้อยละ 2.31) มีของน่าซื้อ 2 ความถี่ (ร้อยละ 1.54) ส่วนเหตุผลของนักเรียนที่ไม่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ขาดทุน ขายของไม่หมด 3 ความถี่ (ร้อยละ 2.31) เพื่อนไม่ช่วยขาย 1 ความถี่ (ร้อยละ 0.76)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อยุธยา...รุ่งเรืองเลิศล้ำ

สาระสำคัญ : การตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยต่าง ๆ การสิ้นสุดอาณาจักรอยุธยา โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ

กิจกรรมกลุ่ม : สำคัญของหน่วยการเรียนรู้นี้เกี่ยวข้องกับ “ความสามัคคี” โดยตรง ผู้เขียนให้นักเรียนทำงานเดี่ยว วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 และแสดงความคิดเห็นว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน คนในชาติควรสามัคคีกันอย่างไร

ส่วนกิจกรรมกลุ่มของหน่วยการเรียนรู้นี้จัดให้บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนี้จัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนรายงาน จึงให้นักเรียนจัดทำรายงานในหัวข้อใดก็ได้ที่นักเรียนสนใจเกี่ยวกับอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา

วิธีการจัดกลุ่ม : เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้นี้มีเรื่องของการใช้ computer และ printer มาเกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้นักเรียนจัดกลุ่มโดยใน 1 กลุ่มต้องมีสมาชิกที่มี computer และ printer มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และต้องมีทั้งคนที่ทำงานเร็ว และเพื่อนที่ต้องการความช่วยเหลือในกลุ่มเดียวกัน และสมาชิกเข้ากับงานกลุ่มในหน่วยที่แล้วไม่เกิน 2 - 3 คน

ผลการจัดกิจกรรม : การเปิดกว้างให้นักเรียนทำรายงานเกี่ยวกับอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาในหัวข้อที่นักเรียนสนใจสร้างความยุ่งยากในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างมาก กว่าแต่ละกลุ่มจะตัดสินใจได้ว่าจะเลือกทำหัวข้อใด นักเรียนต้องค้นคว้าหาหัวข้อจากหนังสือต่าง ๆ ในห้องสมุด แล้วประชุมกลุ่มว่าจะเลือกหัวข้อใด นักเรียนส่วนใหญ่เลือกทำหัวข้อ “บุคคลสำคัญ” และ “โบราณสถาน”

สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องรับผิดชอบทำเนื้อหารายงานอย่างน้อยคนละ 1 เนื้อหา เช่น บุคคลสำคัญ 1 คน หรือ โบราณสถาน 1 แห่ง โดยต้องค้นคว้าจากหนังสืออย่างน้อย 3 เล่ม นำข้อมูลที่ค้นคว้ามาได้มาสรุป จัดระบบข้อมูล จัดพิมพ์ ทหาภาพจาก internet แทรกเป็นภาพประกอบ ซึ่งต้องใช้โปรแกรมวินโดวส์ที่ได้

เรียนมาแล้ว การทำเนื่อหานี้นักเรียนส่วนใหญ่จะนัดกันไปห้องสมุดช่วยกันหาเนื่อหา ช่วยกันสรุปและตกลงกันว่าจะจัดพิมพ์อย่างไร ตั้งค่าน้ำกระดาษเท่าไร บ้านไหนไม่มี printer ก็ต้องบันทึกลงใน diskette มาให้เพื่อน print ให้

นักเรียนบางคนไม่หาข้อมูลจากหนังสือแต่ copy จาก internet มาเลย ซึ่งผิดข้อตกลงสมาชิกคนอื่น ๆ ก็ต้องช่วยกันแก้ไข โดยพาไปห้องสมุดเริ่มต้นทำงาน กันใหม่ตั้งแต่ต้น บางกลุ่มมีปัญหาวว่าเพื่อนไม่ตั้งค่าน้ำกระดาษ หรือใช้ตัวอักษรตามข้อตกลงของกลุ่ม ต้องให้กลับไปแก้ไขมาใหม่ บางกลุ่มมีคนไม่รับผิดชอบทำงานอะไรเลย ทำให้การทำงานไม่เป็นไปตามที่นัดหมายถึงวันนัดรวมเล่มก็ไม่สามารถรวมเล่มได้

การรวมเล่มรายงานนั้น นักเรียนแต่ละคนจะบันทึกเนื่อหาส่วนที่รับผิดชอบลงใน diskette แล้วนำมารวมกัน ช่วยกันออกแบบปก คำนำ สารบัญ บรรณานุกรม สร้างความไกล่เกลี่ยพอสมควรเพราะ บางคนไม่จัดบรรณานุกรมมา บางคนจดมาไม่ถูกต้อง ผู้เขียนจะได้ยินเสียงนักเรียนบ่นเพื่อนดังเป็นระยะ ๆ

แม้ว่าเป็นการทำรายงานแบบเต็มรูปแบบครั้งแรก แต่นักเรียนก็สามารถฝ่าฟันทำงานจนสำเร็จเป็นรูปเล่มรายงานที่น่าพอใจ

ผลการประเมินกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนชอบ 68 คน (ร้อยละ 82.93) และไม่ชอบ 14 คน (ร้อยละ 17.07) เมื่อนำเหตุผลของนักเรียนซึ่งแต่ละคนแสดงเหตุผลมากกว่า 1 เหตุผลมาวิเคราะห์ประเด็น และค่าความถี่ พบว่า มี 9 ประเด็น จาก 104 ความถี่ เหตุผลของนักเรียนที่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ได้รู้จักอาณาจักรอยุธยามากขึ้น 40 ความถี่ (ร้อยละ 38.46) ได้สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต 16 ความถี่ (ร้อยละ 15.39) งานสนุก น่าสนใจ (ร้อยละ 10.58) 11 ความถี่ เกิดความสามัคคี 11 ความถี่ (ร้อยละ 10.58) ได้ทำงานกับเพื่อน 6 ความถี่ (ร้อยละ 5.77) ได้ทำรายงานอย่างสมบูรณ์ 5 ความถี่ (ร้อยละ 4.80) ส่วนเหตุผลของนักเรียนที่ไม่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ต้องหาข้อมูลมาก ใช้เวลานาน 8 ความถี่ (ร้อยละ 7.69) ผลงานไม่น่าพอใจ 4 ความถี่ (ร้อยละ 3.84) เพื่อนไม่ให้ความร่วมมือ 3 ความถี่ (ร้อยละ 2.89)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ล่องลุ่มน้ำเจ้าพระยา

สาระสำคัญ : ภาคกลางเกี่ยวกับที่ตั้ง ขนาด สภาพภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของสภาพภูมิศาสตร์กับการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ และวัฒนธรรม ด้านการสร้างบ้านเรือน ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านเครื่องดนตรี ด้านอาหาร ด้านการ ปลูกข้าว การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และจังหวัดในภาคกลาง

กิจกรรมกลุ่ม : แต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและหนังสือในหัวข้อ “วัฒนธรรมภาคกลาง” ด้านใดก็ได้ที่กลุ่มสนใจ นำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ และออกแบบการนำเสนอเป็นป้ายนิเทศให้น่าสนใจ แล้วจัดทำเกมให้สนุกที่สุดโดยสร้างข้อคำถามจากความรู้ที่นำเสนอในป้ายนิเทศ

นักเรียนทั้ง 7 ห้องร่วมกันจัดนิทรรศการ “ล่องลุ่มน้ำเจ้าพระยา” โดยใช้สถานที่ในห้องประชุมอาคารอูบล เรียงสุวรรณ ซึ่งเป็นห้องประชุมของโรงเรียน กิจกรรมเริ่มจากห้องเลขคู่อยู่ประจำนิทรรศการของตน ให้เพื่อนห้องเลขคี่มาศึกษานิทรรศการ และเล่นเกมตอบคำถาม หากตอบถูกจะได้รับบัตรคะแนน 1 ใบ เมื่อหมดเวลา จะดำเนินการเช่นเดียวกัน โดยสลับห้องเลขคู่ และห้องเลขคี่ นับบัตรคะแนนของแต่ละห้อง มอบรางวัลห้องที่ได้รับคะแนนมากที่สุด 2 ห้อง คือ ห้องเลขคู่ 1 ห้อง และห้องเลขคี่ 1 ห้อง

วิธีการจัดกลุ่ม : หน่วยการเรียนรู้นี้เป็นการแบ่งกลุ่มตามหัวข้อวัฒนธรรม ผู้เขียนจึงให้นักเรียนระดมความคิดร่วมกันว่าจะมีหัวข้อวัฒนธรรมใดบ้าง เช่น วัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมด้านอาหาร แล้วให้นักเรียนเลือกว่าตนเองสนใจหัวข้อใด โดยต่างคนต่างเลือกและไม่รู้ล่วงหน้าว่าเพื่อนสนิทจะเลือกหัวข้อไหน ก็ทำให้ได้กลุ่มที่แตกต่างไปอีกแบบ

ผลการจัดกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนต้องใช้ทักษะการจัดการและทักษะการทำงานเชิงระบบมาก เพราะเป็นงานที่ซับซ้อน อีกทั้งต้องทำงานแข่งกับเวลาที่มีอยู่เพียง 2 สัปดาห์เท่านั้น งานที่ต้องทำมีหลายขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นที่ 1 กำหนดขอบเขตของหัวข้อวัฒนธรรมด้านที่สนใจ
- ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล ทำความเข้าใจและจัดระบบข้อมูล
- ขั้นที่ 3 ออกแบบนำเสนอเป็นป้ายนิเทศ จัดทำและตกแต่งป้ายนิเทศให้สวยงาม
- ขั้นที่ 4 ออกแบบเกมให้สนุก ตื่นเต้น เข้าใจ
- ขั้นที่ 5 ตั้งข้อคำถามพร้อมเฉลย
- ขั้นที่ 6 จัดทำเกม ทดลองเล่นเกม ปรับปรุงแก้ไขเกมให้สมบูรณ์
- ขั้นที่ 7 ผึกซ้อมบทบาทหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในวันจัดนิทรรศการ

การทำงานหลายขั้นตอนนี้ต้องแข่งกับเวลาเช่นนี้ นักเรียนต้องนัดกันอยู่ทำงานตอนเย็นหลังจากเลิกเรียน ซึ่งต้องใช้ความสามัคคีสูงมากในการจูงมือกันเดินข้ามผ่านแต่ละขั้นตอนนี้ไป เมื่องานสะดวกจะต้องรีบแก้ปัญหาให้เร็วที่สุดเพราะไม่มีเวลาให้อั๊อเอ ทุกคนต้องแสดงศักยภาพของตนเองออกมา แม้ว่าจะต้องเผชิญอุปสรรคมากมายเพียงใดนักเรียนก็ยังคงสนุกอยู่ดีเพราะได้ออกแบบเกม ทำให้เหมือนได้เล่นไปด้วยในขณะทำงาน

บางกลุ่มตกลงแบ่งงานเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มทำป้ายนิเทศ กับกลุ่มทำเกม ปรากฏว่าทุกคนอยากทำเกม ไม่มีใครยอมทำป้ายนิเทศ บางกลุ่มใช้เวลากับการทำป้ายนิเทศมากเกินไป จึงต้องนัดกันไปที่บ้านเพื่อนในวันเสาร์ - อาทิตย์เพื่อทำเกม บางกลุ่มทำเกมเสร็จแล้วพอทดลองเล่น ไม่สนุกอย่างที่คิดต้องปรับปรุงเกม บางกลุ่มเพียงทดลองเล่นครั้งเดียว เกมพังต้องทำเกมกันใหม่ก็มี

เกมที่นักเรียนทำมีหลายอย่าง กลุ่มที่มีเฉพาะเด็กผู้ชายจะทำเกมที่ใช้กลไกต่าง ๆ เช่น เกมพินบอล นักเรียนใช้แผ่นฟิวเจอร์บอร์ดมาทำกระดานสำหรับยิงบอล นำด้ามปากกามาทำที่ยิงบอล นำลูกแก้วมาแทนลูกบอล พอยิงลูกแก้วแล้วกลิ้งไปตกที่ช่องใดจะได้คำถามของช่องนั้น เกมนี้เป็นที่นิยมมาก เพื่อน ๆ ต่างลงความเห็น ว่า ทำได้ดีจริง ๆ เล่นสนุกมาก ส่วนเกมของกลุ่มที่มีแต่เด็กผู้หญิงจะเป็นเกมน่ารัก ๆ เช่น เกมวงล้อมหาสนุก นักเรียนนำกระดาษลังมาตัดเป็นวงกลม แบ่งวงกลมเป็นส่วน ๆ แบบพิซซ๋า ติดดอกไม้ ผูกโบ สวยงามมาก แล้วเขียนคะแนนในแต่ละช่อง ให้ผู้เล่นหมุนวงล้อ เมื่อบอลลูกหยุดช่องคะแนนใดตรงกับลูกศรชี้ ก็ตอบคำถามของช่องนั้น เกมนี้ถูกใจเด็กผู้หญิงมาก เพื่อน ๆ มาดู ๆ คลำ ๆ เกม แล้วพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “สวยจัง” นอกจากนั้นยังมีเกมตกปลา เกมสอยดาว เกมตักไข่น้ำ เกมปากระป๋อง

เกมเป่าแป้ง เกมแทงลูกโป่ง ฯลฯ สำหรับกลุ่มที่คิดอะไรไม่ออก เกมจับฉลาก แบบธรรมดาๆ ก็เป็นทางเลือกสุดท้าย

พอถึงวันจัดนิทรรศการ นักเรียนตื่นเต้นมาก พยายามจัดซุ้มป้ายนิเทศและเกมของตนเองให้น่าสนใจมากที่สุด เพื่อจูงใจให้เพื่อนมาเล่นเกมของตนเอง ผู้เขียนได้เชิญอาจารย์ใหญ่ เป็นประธานในพิธีเปิดนิทรรศการ และเชิญกรรมการบริหาร หัวหน้างานวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมาเป็นแขกผู้มีเกียรติ เดินชมนิทรรศการและเล่นเกมของนักเรียน ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจว่ามีผู้ใหญ่มาชมงานของนักเรียน

นักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับบัตรคะแนนกลุ่มละ 30 บัตร เพื่อให้เป็นแต้มคะแนนแก่เพื่อนที่มาเล่นเกมแล้วตอบคำถามถูกต้อง มีหลายกลุ่มที่ทำเกมได้น่าสนใจมาก มีเพื่อนไปเล่นเกมมาก ทำให้บัตรคะแนน 30 บัตร ที่ได้รับไปหมดอย่างรวดเร็ว เมื่อหมดเวลาเล่นเกมทุกคนนำบัตรคะแนนมาใส่ในตะกร้าของห้อง แล้วนับบัตรว่าห้องใดได้บัตรคะแนนมากที่สุด ได้รับรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศ ตามลำดับ

ปรากฏว่านักเรียนแต่ละห้องได้รับบัตรคะแนนจำนวนใกล้เคียงกันมาก แสดงว่าแต่ละคนต่างพยายามเล่นเกมให้มากที่สุดเพื่อสะสมบัตรคะแนนให้ห้องของตนเอง

ผลการประเมินกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนชอบทุกคน (ร้อยละ 100.00) เมื่อนำเหตุผลของนักเรียนที่ชอบกิจกรรมซึ่งแต่ละคนแสดงเหตุผลมากกว่า 1 เหตุผลมาวิเคราะห์ประเด็น และค่าความถี่ พบว่า มี 10 ประเด็น จาก 122 ความถี่ เหตุผลของนักเรียนเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ สนุกมาก 26 ความถี่ (ร้อยละ 21.31) ได้รู้จักวัฒนธรรมภาคกลางมากขึ้น 25 ความถี่ (ร้อยละ 20.49) ภูมิใจที่ผลงานออกมาดีมาก 18 ความถี่ (ร้อยละ 14.75) ได้คิดเกมที่แปลกใหม่ ทำทายความสามารถ 17 ความถี่ (ร้อยละ 13.93) ได้ทำงานกลุ่ม 8 ความถี่ (ร้อยละ 6.56) ได้แข่งขันกัน ได้รางวัล 7 ความถี่ (ร้อยละ 5.74) ได้ฝึกการแก้ปัญหา 7 ความถี่ (ร้อยละ 5.74) เกิดความสามัคคีกัน 5 ความถี่ (ร้อยละ 4.10) ได้ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งระดับชั้น 5 ความถี่ (ร้อยละ 4.10) อาจารย์ใหญ่มาเล่นเกมของกลุ่ม 4 ความถี่ (ร้อยละ 3.28)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 พาท่องเที่ยวอาเซียน

สาระสำคัญ : ประเทศในอาเซียน ที่ตั้งและอาณาเขต ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เมืองหลวง ภาษา ศาสนา การปกครอง ทรัพยากรและอาชีพ

กิจกรรมกลุ่ม : แต่ละกลุ่มได้รับการกิจช่วยกันอ่านแผนที่ของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียนแล้วเขียนอาณาเขตของแต่ละประเทศว่าทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตกติดกับประเทศ หรือทะเลใด นอกจากนั้นต้องหาข้อมูลอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ เมืองหลวง ศาสนา และการปกครอง

วิธีการจัดกลุ่ม : หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดให้นักเรียนจัดกลุ่มโดยใน 1 กลุ่มต้องมีสมาชิกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และต้องมีทั้งคนที่ทำงานเร็ว และเพื่อนที่ต้องการความช่วยเหลือในกลุ่มเดียวกัน แต่ไม่ได้กำหนดเรื่องสมาชิกซ้ำ เพราะเป็นไปได้อย่างที่สมาชิกจะไม่ซ้ำเนื่องจากนักเรียนทำงานกลุ่มมาหลายครั้งแล้ว

ผลการจัดกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนต้องใช้ความสามารถในการอ่านแผนที่อย่างรอบคอบ เพราะอาณาเขตของแต่ละประเทศจะติดต่อกับหลายประเทศ และอาจติดต่อกับพื้นน้ำที่เป็นทะเล มหาสมุทร หรืออาจเป็นอ่าว ช่องแคบ ประเทศที่มีปัญหาในการเขียนอาณาเขตมากที่สุด คือ ประเทศสิงคโปร์ที่เป็นเกาะขนาดเล็ก นักเรียนเดินทางเพื่อนกลุ่มอื่นให้รู้ไปหมดว่าเขียนอาณาเขตยังงดี ปัญหาอีกประการ คือ นักเรียนตัดสินใจไม่ได้ว่าขอบเขตของทะเล หรือมหาสมุทร กว้างใหญ่แค่นั้น เช่น ในแผนที่เขียน “ทะเลจีนใต้” ไว้ แต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นที่ไหน และสิ้นสุดที่ใด ผู้เขียนต้องแนะนำให้หาหนังสือที่บอกขอบเขตของทะเล และมหาสมุทรมาก่อนตัดสินใจ

วิธีการหาข้อมูลของนักเรียนแต่ละกลุ่มจะคล้าย ๆ กัน คือ นักเรียนจะช่วยกันหาหนังสือมาหลาย ๆ เล่ม ทั้งหนังสือแผนที่ หนังสือภูมิศาสตร์ประเทศต่าง ๆ แล้วระดมกันหาข้อมูล พอใครหาเจอก็รีบบอกเพื่อนให้ช่วยกันดูว่าถูกหรือไม่ ดังนั้นงานของนักเรียนทั้งกลุ่มจะเสร็จพร้อม ๆ กัน ปัญหาที่นักเรียนพบคือ ชื่อเมืองหลวงของประเทศพม่า และประเทศเวียดนามที่พบในหนังสือแต่ละเล่มไม่ตรงกัน เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศมีการเปลี่ยนเมืองหลวง ทำให้ต้องช่วยกันวิเคราะห์ว่าจะเชื่อหนังสือเล่มไหนดี ในที่สุดนักเรียนตัดสินใจเชื่อหนังสือเล่มที่ใหม่กว่า เพราะน่าจะมีข้อมูลที่ทันสมัยกว่า

ผลการประเมินกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนชอบ 69 คน (ร้อยละ 84.15) และไม่ชอบ 13 คน (ร้อยละ 15.85) เมื่อนำเหตุผลของนักเรียนซึ่งแต่ละคนแสดงเหตุผลมากกว่า 1 เหตุผลมาวิเคราะห์ประเด็น และค่าความถี่ พบว่า มี 8 ประเด็น จาก 108 ความถี่ เหตุผลของนักเรียนที่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ได้รู้จักอาเซียนมากขึ้น 35 ความถี่ (ร้อยละ 32.41) ได้ทำงานกลุ่มได้ช่วยกันทำงานทำให้เสร็จเร็ว 21 ความถี่ (ร้อยละ 19.44) ชอบไปห้องสมุด 21 ความถี่ (ร้อยละ 8.33) ได้ค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองทำให้จำได้แม่น 9 ความถี่ (ร้อยละ 8.33) ได้อ่านแผนที่ของหลายๆ ประเทศ 8 ความถี่ (ร้อยละ 7.41) สนุก 8 ความถี่ (ร้อยละ 7.41) ได้ศึกษาเนื้อหามากขึ้นกว่าในหนังสือเรียน 5 ความถี่ (ร้อยละ 4.63) ส่วนเหตุผลของนักเรียนที่ไม่ชอบกิจกรรมมีดังนี้ ข้อมูลหายาก 13 ความถี่ (ร้อยละ 12.04)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 หมั่นเพียรศึกษาธรรม

สาระสำคัญ : พุทธศาสนา พุทธประวัติตอนเสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ และพุทธกิจสำคัญ วันสำคัญทางศาสนา พระธรรม ได้แก่ โอวาท 3 อบายมุข 4 อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา อริยสัจ 4 พระไตรปิฎกเรื่องอสรพิษ 4 พุทธศาสนสุภาษิต พิธีกรรมทางศาสนา คุณค่าการรักษาศีล การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

กิจกรรมกลุ่ม : แต่ละกลุ่มศึกษาวิธีการไหว้ และกราบพระสงฆ์ และบุคคลระดับต่าง ๆ จากหนังสือเรียน แล้วปฏิบัติให้ถูกต้อง แต่ละกลุ่มแสดงการไหว้และกราบนานขึ้นเรียนให้เพื่อนกลุ่มอื่นประเมินความถูกต้อง

วิธีการจัดกลุ่ม : หน่วยการเรียนรู้ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการไหว้และกราบที่แตกต่างกันระหว่างชายกับหญิง จึงกำหนดให้นักเรียนจัดกลุ่มโดยใน 1 กลุ่ม

ต้องมีสมาชิกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และมีทั้งคนตัวใหญ่และคนตัวเล็ก เพื่อจะได้ช่วยเหลือกัน

ผลการจัดกิจกรรม : การไหว้และกราบพระสงฆ์และบุคคลระดับต่าง ๆ นี้ นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติมาแล้วในชั้น ป.1 – ป.4 แต่พอให้ปฏิบัติซ้ำใน ป.5 นักเรียนหลายคนไม่แน่ใจว่าจำวิธีการปฏิบัติได้ถูกต้องทั้งหมดหรือไม่ นักเรียนต้องเปิดหนังสืออ่านให้แน่ใจว่าอย่างไรกันแน่ที่ถูกต้อง แล้วช่วยกันทำความเข้าใจตามข้อความในหนังสือ ลงมือปฏิบัติ ช่วยกันดูช่วยกันมองช่วยกันจับ ให้เพื่อนทำได้ถูกต้อง

สำหรับนักเรียนที่ตัวใหญ่ ๆ จะมีปัญหากับการกราบแบบ เบญจางคประดิษฐ์มาก เพื่อนต้องให้กำลังใจและคอยจับไม่ให้สะโพกชี้ขึ้นมาเวลากราบพระ นักเรียนบางคนคุกเข่าไม่เป็น ไม่ปล่อยน้ำหนักตัวลงไปใส่สะโพกและเท้า ทำให้หัวเข่าต้องรับน้ำหนักมากจนเข่าแดง เจ็บระบม เพื่อนต้องช่วยสอนให้คุกเข่า ให้เป็น

เมื่อกิจกรรมนี้จบนักเรียนสามารถปฏิบัติกรอไหว้และการกราบได้ถูกต้อง แม้ว่าบางคนจะยังคงต้องฝึกฝนให้สวยงามอีกบ้าง

ผลการประเมินกิจกรรม : กิจกรรมนี้นักเรียนชอบ 68 คน (ร้อยละ 82.93) และไม่ชอบ 14 คน (ร้อยละ 17.07) เมื่อนำเหตุผลของนักเรียนซึ่งแต่ละคนแสดงเหตุผลมากกว่า 1 เหตุผลมาวิเคราะห์ประเด็น และค่าความถี่ พบว่า มี 8 ประเด็น จาก 127 ความถี่ เหตุผลของนักเรียนที่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ได้อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 38 ความถี่ (ร้อยละ 29.92) ได้นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ 31ความถี่ (ร้อยละ 24.41) ทำให้ไหวและกราบสวयขึ้น 15 ความถี่ (ร้อยละ 11.81) ง่าย 12 ความถี่ (ร้อยละ 9.45) สนุก 8 ความถี่ (ร้อยละ 6.30) เพื่อนช่วยสอน 6 ความถี่ (ร้อยละ 4.72) ส่วนเหตุผลของนักเรียนที่ไม่ชอบกิจกรรมเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เมื่อย เจ็บหัวเข่า 12 ความถี่ (ร้อยละ 9.45) ยาก 5 ความถี่ (ร้อยละ 3.94)

จากการจัดกิจกรรมกลุ่มในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดปีการศึกษา นักเรียนได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมต่าง ๆ แสดงพลังของความสามัคคีออกมาเป็นผลงานที่มีคุณค่า เพื่อเป็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมกลุ่มก่อนจบปีการศึกษาผู้เขียนจึงให้นักเรียนเขียนความรู้สึกที่มีต่อการทำกิจกรรมกลุ่ม และ

คุณลักษณะของสมาชิกกลุ่มที่จะทำให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

นักเรียน 79 คน จาก 82 คน (ร้อยละ 96.34) ชอบทำกิจกรรมกลุ่ม โดยแต่ละคนให้เหตุผลมากกว่า 1 เหตุผล ดังนี้

เหตุผลที่ชอบทำกิจกรรมกลุ่ม	จำนวนความเห็น	ร้อยละ
ได้ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี	14	22.78
ได้ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ได้ปรึกษาหารือกันวางแผนร่วมกัน	30	16.67
เหตุผลที่ชอบทำกิจกรรมกลุ่ม	จำนวนความเห็น	ร้อยละ
ทำให้มีมิตรภาพต่อกัน สนิทกับเพื่อนมากขึ้น	25	13.89
ได้แบ่งงานกันทำ ทำให้ไม่มีภาระมากและ ได้ผลงานที่มีคุณภาพมากกว่างานเดี่ยว	19	10.56
ได้ฝึกความสามัคคี ปรองดอง ร่วมมือกัน	16	8.89
ได้รู้จักเพื่อนมากขึ้น ได้รู้นิสัยของเพื่อน	11	6.11
ได้เรียนรู้จากเพื่อนที่มีความถนัดแตกต่างกัน	9	5.00
ได้ฝึกความรับผิดชอบ	9	5.00
ได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา พินฟ่าอุปสรรค	8	4.44
ได้ฝึกนิสัยให้ดีขึ้นได้ปรับปรุงตนเอง	7	3.89
ได้ฝึกการเสียสละ และมีน้ำใจ	5	2.77
รวม	180	100

จากความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับเหตุผลที่ชอบทำกิจกรรมกลุ่มจะเห็นว่า ทุกเหตุผลของนักเรียนล้วนเกี่ยวข้องกับนิสัยดี ๆ ที่จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าการทำกิจกรรมกลุ่มตลอด 1 ปีการศึกษา ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะมีความรักใคร่ สามัคคีกันเพื่อที่จะผนึกกำลังกันทำงานให้สำเร็จ ซึ่งจะเห็นจากตัวอย่างข้อเขียนของนักเรียน ดังนี้

“...บางที่เพื่อนคิดคนละแบบกับเรา เป็นความคิดที่แหวกแนว ทำให้เรารู้ว่าความคิดแบบอื่นก็ใช้ได้ดี การทำงานเป็นทีมช่วยผมได้มาก...”

(ด.ช.ชวิน มาศะวิสุทธิ)

“...ได้ฝึกหัดเผชิญกับความยุ่งยาก ฝึกกำจัดความเอาแต่ใจตัวเอง...”

(ด.ช.วรายศ สงวนวงศ์)

“... เราไม่ต้องทำอะไรคนเดียว เรามีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดมิตรภาพ ทำให้มีเพื่อนที่ดีมากมาย...”

(ด.ญ.อิงกมล จามิกรณ์)

“...เป็นการรวมเอาเพื่อนที่มีความถนัดทางด้านต่าง ๆ มาอยู่ร่วมกัน มีทั้งเพื่อนสนิทและไม่สนิท จึงเป็นการได้ศึกษานิสัยของเพื่อนด้วย..”

(ด.ญ.ณัฐชนน แดงช่วง)

สำหรับนักเรียน 3 คน จาก 82 คน (ร้อยละ 3.66) ที่ไม่ชอบทำกิจกรรมกลุ่มนั้น นักเรียนให้เหตุผลว่า เพื่อนเอาแต่ใจตนเอง เพื่อนไม่ให้ความร่วมมือ สมาชิกแย่งงานกันทำ ทำให้งานบางอย่างไม่มีใครรับทำ แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียน 1 คน จาก 3 คนนี้ แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า “แม้ว่าจะไม่ชอบทำงานกลุ่ม แต่เราก็ต้องทำเพราะเราอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้”

ในประเด็น “คุณลักษณะของสมาชิกกลุ่มที่จะทำให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ” นักเรียนทั้ง 82 คน แสดงความคิดเห็นได้มากกว่า 1 ความเห็น ดังนี้

คุณลักษณะของสมาชิกกลุ่ม	จำนวนความเห็น	ร้อยละ
มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือกัน ไม่ทะเลาะกัน ไม่สร้างปัญหา ไม่ก่อกวน	74	27.61
ตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ ไม่เอาเปรียบ ไม่เกียจ งาน ไม่อู้งาน ไม่กินแรงเพื่อน	56	20.90
มีความรับผิดชอบ	31	11.57

คุณลักษณะของสมาชิกกลุ่ม	จำนวนความเห็น	ร้อยละ
มีความอดทน เพียรพยายามไม่ย่อท้อต่อปัญหา และอุปสรรค	25	9.32
มีน้ำใจ เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว	22	8.21
คิดดี มีปัญญา ใฝ่รู้ รอบคอบ มีความคิด สร้างสรรค์	20	7.46
มีความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ไม่เผด็จการ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	17	6.34
ตรงต่อเวลา	14	5.23
มีใจรักงาน อยากทำงาน	6	2.24
ร่าเริง อารมณ์ดี	3	1.12
รวม	268	100

จากความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของสมาชิกกลุ่มที่จะทำ
ให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ จะเห็นว่าความสามัคคีเป็นคุณลักษณะที่
นักเรียนคิดว่ามีค่าที่สุด (ร้อยละ 27.61)

จะเห็นได้ว่าคนเป็นครู ไม่ว่าจะในฐานะครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา
สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม "ความสามัคคี" ได้หลากหลายรูปแบบ สำหรับครู
สังคมศึกษาที่ต้องสอนทักษะกระบวนการทางสังคมให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของ
สังคมอยู่แล้ว กิจกรรมกลุ่มจะกลมกลืนไปกับธรรมชาติของวิชา ครูสังคมศึกษาจึง
ควรตระหนักว่าการสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความจำเป็นของ "ความ
สามัคคี" จะใช้วิธีการพรั่พดูว่า "ต้องสามัคคี" ไม่ได้ แต่จะต้องใช้กลวิธีให้นักเรียน
เรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติจริงเพื่อให้ "ความสามัคคี" แทรกซึมเข้าไปในจิตใจของ
นักเรียนทีละเล็กทีละน้อยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้พวกเขาเชื่อมั่นว่า "ทุก
สิ่งประสงค้จงใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี" และเมื่อโตขึ้นพวกเขาก็จะมี คำว่า
"ความสามัคคี" เป็นหลักของการดำเนินชีวิต

หากครูทุกคนให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่ปลูกฝังให้นักเรียนเห็น
ความสำคัญของ "การรู้จักสามัคคี" ประเทศชาติก็จะอยู่รอดปลอดภัย เราคนไทยจะ
อยู่บนผืนแผ่นดินไทยอันเป็นที่รักได้อย่างสงบสุขตลอดไป